

①

Coronavirus

נציג הקיבוץ

למי שלא יודע, פירוש המילה קורונה בספרדית היא "כתר". לא במקרה בחרו לוירוס הקטלני את המילה "כתר" שהרי ידוע שעל פי הקבלה ישנם עשרה ספירות שבהן נברא העולם ו"כתר" הוא הגבוה מבין כולם. בתנ"ך הקדוש, בספר ישעיהו פרק ס"ו פסוק י"ז מובא בפסוק: אכלי בשר סחזיר, וישקץ ויהקבך -- יחדו יספו (ימותו), נאם-יהנה. ידוע שהתורה הקדושה מדברת בראשי פרקים וכאן ניתן לראות שהתורה כבר הזתה מראש לפני 2500 שנים, מה יקרה לאוכלי השקצים והרמשים והחיות הלא טהורות.

פקלא ננס

סטר פקלא ננס

פקלא ננס אגיזי, סטטיסטיקי

האם היבדקה גלמטנב נחצג כנעוליה, כמצינ, כנולג

האם יש לרופא חובב לטבל במחלה זק מאלה מצד קור
ואינני זלמא זטנר סנני.

האם היצ החולה לפני ואינני ז שרתי חולה למחלה
עילוי טויזמרכוליה

כשיט חוסר מטלג מניו סניו העדיכיליה לניצלה ואינניו

קניו מולים אצל חולה במחלה מצד קור

האם בחולה נסא אינניו גנילן, כליש אינניו נחמולה פל חכיליו נפיקן לסיניג.

Chinese doctor censured for warning about coronavirus dies of the illness

[Doug Stanglin](https://www.usatoday.com/story/news/world/2020/02/06/doctor-coronavirus-death-epidemic-wuhan-china-spread/4678344002/), USA TODAY Published 3:58 p.m. ET Feb. 6, 2020 | Updated 1:49 p.m. ET Feb. 10, 2020

SATURDAY, FEBRUARY 8, 2020

Los Angeles Times

LATIMES.COM

Surgical masks become a must-have

התחבב עד מאד על ראשי הישיבה הגאון הגדול רבי משה שמואל שפירא זצוק"ל והמשגיח הגה"צ רבי שלמה ורלבה זצוק"ל עמו היה קשור בלב נפש כל ימיו, ועד מהרה נודע כאחד מהאריות שבחבורה. לאחר מכן עלה ללמוד בישיבת פוניבז' שם נקשר עמוקות בראשי הישיבה מרגן הגאונים רבי שמואל רוזנבסקי זצוק"ל, רבי אליעזר מנחם מן שך זצוק"ל, רבי דוד פוברסקי זצוק"ל, והמשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לרנשטיין זצוק"ל, ונודע בשקידתו ורגיעתו העצומה בתורה, לצד ידענותו המופלגת

2. יעשרות חיבוריו בכל מקצועות ההלכה והמנהג. בני המשפחה מספרים, כי את ספריו אלו הצליח לחבר רק הודות לכך שעמל בכל ימיו ביגיעה רבה ובהתמדה מופלגת, וכך בכך היה בקשר מתמיד ורצוף עם גאוני ההלכה החל מהמנחת יצחק הגר"י ווייס זצוק"ל, ומרגן הגר"ש אריעבאך והגר"ש אלישיב זצוק"ל, ופאנור יתרו עם מרגן הגר"ש ואונג זצוק"ל, הגר"נ קרליץ זצוק"ל ובלחט"א עם רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א, שעמם היה נועץ בכל דבר הלכה להוציא לאור

בהשח
הסו
לתו
הה
גדולי
תור

מקנה הלכתי רפואי בינלאומי
בראשית ובתמיכת הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א

מבואר בפוסקים כי מניעת התפשטות מגיפה היא בגדר פיקוח נפש

ופשוט שגם במחלה הנגרמת מנגיף הקורונה יש לעשות כל פעולה למניעתה

אף במידה והיא כרוכה בחילול שבת וכדומה. וכמוכן שבכל מקרה לגופו, יש להתייעץ עם מורה הוראה מוסמך.

לכל שאלה בהלכה ורפואה, בעברית אידיש ואנגלית **24 שעות**
02-5020202

2 יום שלישי ט"ז בשבט תש"פ יתד כאמן

זנונית כוס עם שתיה חמה,
תזונה פתאומית של התינוק,
למשקה להישפך.

INBOUND INVOICE

ונראה לענ"ד כי בודאי הסתירו רבים יום חופתם שלא יודע לטפסר. אלא שלפעמים קרה שנודע לו ולכן קראו לזה סכנה, אבל מכיון שאין סיבת הסכנה בעין לא חששו לספק זה שהיה רחוק עד כדי לאסור הנישואין. והשבתי כי גם בענין שנשאלתי — הספק שמא יגייסוהו היה רחוק ובחשש שאין סיבתו בעין קשה להתיר חילול שבת (לבסוף הבטיחוהו שם שלא יזיזוהו ממקומו והשאלה נפתרה מאליה).

(ד) וכעין ראייה יש גם מדין ילד שמתו אחיו מחמת מילה, דלדעת רבי דס"ל בתרי זמני הוה תזקה, כשמת אחד מלין את השני בלי פקפוק משום דהאם עדיין לא הוחזקה עד שמת גם השני. ולדעת רשב"ג גם את השלישי מלין ורק הרביעי אין לימול. ופשוט הדבר בעיני כי אם יארע שמת ילד מחמת מילה וישאלו לרופאים בנוגע לילד השני יאמרו שצריכים לחכות ולעשות בדיקות, מפני שיש ספק שמא גם הילד השני של אותה האם נגוע גם הוא במחלה כזו הגורמת מיתה כשמלין אותו (הידועה בשם "הימופיליא" ובלשון חז"ל "דרפי דמא") ונחוץ להוציא מן הספק. ובכ"ז ההלכה פסוקה שאין לחוש כלל כיון דהאם לא הוחזקה ומלין אותו בזמנו. וטעמא דמילתא הוא לא מפני שאנו שוללין לגמרי את הספק, אלא מפני שכל זמן שאין לפנינו דבר בעין המסכן את חייו הריהו בחזקת בריא ורק כשהוחזקה האם או נחשבה הסכנה לפנינו.

ואין זה דומה כלל לילד שרואים בו איזה מיחוש, כמו כאב בעין או מראה ירוק קצת וכדומה שאין מלין אותו עד שיתרפא, אעפ"י שהסכנה רחוקה מאד, מפני כי שם הסבה הגורמת היא לפנינו ולכן צריכים לחשוש לספק רחוק.

ולפי"ז אפשר לומר שאין סתירה לדברי רבנו ירוחם ממה דאיתא בריש סימן תרי"ח, כי התם מיירי באיש שהוא חולה אלא שאין סכנה אם יתענה ולכן חיישינן שמא ע"י הצום יכבד עליו החולי ויסתכן. אבל רבנו ירוחם מיירי שאין הסבה עכשיו בעין והחשש הוא שמא יתפתח מצב כזה שיביא לידי סכנה ובזה ס"ל כי אין ספק כזה דוחה שבת, כמו שבארנו.

ז. בענין אכילה ביוהכ"פ בעת ששוררת מחלה מסוכנת

(א) ובענין אכילה ביוהכ"פ לבריאים, בשעת מחלה מהלכת שהגיעה לדרגה של מגיפה ר"ל, היו חילוקי דיעות חריפים בין גדולי ישראל לפני יותר ממאה שנה בעיר ווילנא ולא נתבררו הפרטים כראוי. כותבי זכרונות בני סמכא מודיעים כי בשנת תר"ט התפשטה מגיפת החולי-רע בוילנא והגה"צ ר' ישראל סלנטר ז"ל פרסם מודעות בעיר "לא להתענות ביום הקדוש והגורא הזה", ובעצמו עשה מעשה שעלה על הבימה ביוהכ"פ אחרי תפילת שחרית קידש על היין, שתה ואכל עוגות לעיני כל, כדי שהציבור לא יהסס כלל ויאכל בלי גיקוף הלב, על יסוד דברי הרופאים כי החלשת הגוף ע"י הצום עלולה להביא חלילה התפשטות המחלה. רבים מרבני העיר, גאוני תורה וזקני הוראה, חלקו עליו והתרעמו על שהתיר את הדבר באופן פומבי בלי כל הגבלה, ומוסרים שהגאון ר' בצלאל הכהן ז"ל הביע מחאה ע"ז בשם כל הדיינים ואמר שצריכים פקודת רופא בכל מקרה ומקרה. כך נרשם הדבר ונמסר לדורות. והתענינתי מאד לחקור על גקודות המתלוקת שביניהם, כי פשוט הדבר שלא נעלמה שום הלכה בענין פקוח נפשות גם מאת גדולי ישראל בעיר ווילנא ובודאי היה שם איזה פרט מיוחד שעליו היתה הפלוגתא. ואין כל מקום לומר כי השאלה היתה על מדת גודל הפכנה, אם היו שם עשרה אחוזים של

הדפסה ברוולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה שבט מיהודה אונטרמן, איסר יהודה בן אליהו עמוד מס: 44 הודפס ע"י אוצר החכמה

סכנה או יותר. ובלי ספק היה שם איזה עיון בהגדרה של כח הדחייה שיש בסכנת-גפשות וחבל שלא נתפרשו הדברים כראוי.

ואחר העיון נראה לענ"ד לומר כי דעתם של רבני ווילנא היתה בענין שנגענו בו, היכא שהסכנה עדיין אינה לפנינו והאדם הוא בריא אלא שעלולה לבוא (וסוכ"ס זהו בגדר מיעוט ולא נגעה ח"ו ברוב הציבור) אם גם בכה"ג נחשב לפיקוח גפשות שדוחה כל עבירות שבתורה (חוץ מהשלש הידועות) גם כשישנם הרבה ספקות.

רבני ווילנא נקטו בשיטה זו, שרק כשרופא רואה חולשה משהו בבדיקת החולה דחיגן יוהכ"פ, אבל כל זמן שאדם בריא ושלם לא חיישינן לספיקות אפילו שכיחים ואוליגן בתר רובא. ודעת הגה"צ ר' ישראל ז"ל היתה כי בשעת מגיפה אנו כאילו רואים בעינים את המשחית המכה בעם ומחויבים לחשוש לכל ספקות כבחולה ממש. ולכן גם מתה בכל תוקף באיש שרצה להחמיר על עצמו ולהתענות לפי מה שהיתה הסכנה נראית לעין.

(ואזכיר מה שבארתי בדרך זו את דברי חז"ל בסנהדרין ד' פ"ב שדרשו על הפסוק "וירא פינחס — מה ראה? — ר' יצחק בשם ר"א אומר ראה שבא מלאך והשחית בעם", והכונה כך היא. כי בעצם ישנה פליאה על פינחס אשר כדי לקנא קנאות ד' סיכן את נפשו בסכנה ודאית, כי שם מפורש שזמרי הקהיל עשרים ושנים אלף מבני שבטו ואלמלי הועיק אותם לבוא לעזרתו היו הורגים את פינחס, אלא שקרה נס "שהיה לו לדבר ולא דבר", היינו שנאלם פתאום ולא ידעו אלה שבחוץ מה שנעשה באוהל עד שיצא פנחס ושניהם דקורים על הרומח ואמנם הדין של "קנאים פוגעים" הוא שאין איסור רציחה בכך, אבל מהיכן ילפינן שמותר להקנאי להפקיר חיינו בסכנה ודאית? והתשובה של ר' יצחק היא כי ראה בעיניו מלאך המשחית בעם וכשרואים הסכנה בעין מצוה להסתכן כדי להציל את הכלל).

והנה הדעה המקובלת בצבור היא כי הגרי"ס הורה כהלכה ו"ישראל אם נביאים אינם בני נביאים הם". ושומר ישראל ישמרנו מכל פגע ויקויים בנו "כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות, באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה".

(ב) והנה ידועה שיטת המ"ב (פ"ב מהל' שבת הי"ד) כי לחולה שיש בו סכנה עושים כל צרכיו אפילו אם אין במגיעת הדבר כל סכנה, ונפסק כן להלכה באו"ח סי' שכ"ח ס"ד, שעושים לו כמו שרגילים לעשות בחול.

ו"בביאור הלכה" שבמשנה ברורה שם שפך סוללה להוכיח כי רוב הראשונים חולקים על דין זה וס"ל שמותר לחלל שבת רק בשביל הדברים שמונעים הסכנה בלבד. עיי"ש שמביא ראיה ממשנה בפרק בתרא דיומא, כי חולה מאכילין אותו עפ"י בקיאי וכך נפסק להלכה. ואם איתא כי בשביל חולה שיש בו סכנה מותר לעשות הכל כמו בחול למה לא נאכיל אותו כמו שרגילין להאכילו בחול? ועיין בס' קובץ הערות להרב הגר"א וסרמן ז"ל הי"ד סימן כ', שרוצה לפרש דין זה עפ"י הכלל כי כל זמן שלא סילק ידו חוזר גם על ציצין שאינן מעכבין המילה וכשסילק ידו אינו חוזר. וטעמא דמילתא משום דכיון דניתנה שבת לידחות אצל מילה אמרינן דכל זמן שלא סילק ידו חזא פעולה היא, אבל זה דחוק.

ומכיון שהדין נפסק בשו"ע כך כדבר שאין חולק, וגם הרמ"א לא מצא לנכון להעיר

לדי סכנה אין מחללין אלא שעות דרבנן אבל לא איסור דאורייתא ז':
[וב] מי שבלע עלוקה מהממין לו חמין. מימרה דרבי חנינה
צפרק קמה דעבודה זרה (ב:) וכתב הרמב"ם צפרק צ' (ה"ו) ו
שעשין לו כל זרבי רפואה מפני שהוא סכנה נפשות ופשוט הוא
דנחממין לו חמין דקמני היינו מפני
שזו רפואה המיוחדת לו אבל אין
הכי נמי שאם הוא זרין לרפואות
אחרות שעושין לו: מי שנשכו
בלב שופה וכו'. כסוף יומא (פד.)
אמרו דנכית ליה כלב שטופה מייא
ואמרינן נמי הכס (פג:) דמי שנשכו
נחש מחללין עליו את השבת:
ומ"ש רבינו אפילו ספק אם
סמית אם לאו. הוא משום דספק
נפשות דוחה שבת וכמו שיתבאר:
[גב] החושש בפיו מטיילין למוכו סס
לו סס וכו'. משנה סס

רפואת חמין

716 רפואת חמין

מחלות מין ומחלות מדבקות - גם מחלות אלו גורמות לתווית שלילית, ובעיות מיוחדות ועדינות נגרמות בגין חשיפת סודו של חולה במחלת מין, שכן בדרך כלל הדבר נובע מהתנהגות בלתי מוסרית; מאידך, יש חשיבות רבה לתחקיר אפידמיולוגי, ולגילוי כל הגורמים האפשריים המעורבים בגרימת ההדבקה ובאפשרות להדבקה עתידית, שכן אחרת תיווצר מגיפה המונית ונוק חברתי ניכר. בשנים האחרונות בולטת הבעיה במיוחד ביחס לחולי אידס⁹¹.

מכות בסתם אין מחללין עד שיאמר חולה או רופא שצריך (א): [וב] מי שבלע עלוקה מהממין לו חמין. מי שנשכו כלב שוטה או אחד מזוחלי עפר הממיתין אפילו אם ספק אם ממית אם לאו עושין לו כל צרכי רפואה להצילו: [גב] החושש בשיניו מטיילין לו סס שהוא ספק נפשות. ומחממין לו חמין בין להשקותו בין להברותו: [יא] ולא ספק שבת זו בלבד אלא אפילו ספק שבת אחרת דוחה כגון שאמדהו שצריך לעשות לו רפואה זו שמנה ימים וחיים

יש לטעות בדברי רבינו גם כן עמנן ככלל לפיכך חזר וכתב וכו': ופירשו קשה דהו ולפנים ועינים עמנן ככלל למה לו לחזור ולכתוב צנח שנתה החושש בשניו וכו' ולכן נראה עיקר דלעיל מיייר צמולי השניים דכיינ ליה

דנחממין לו חמין דקמני היינו מפני שזו רפואה המיוחדת לו אבל אין הכי נמי שאם הוא זרין לרפואות אחרות שעושין לו: מי שנשכו בלב שופה וכו'. כסוף יומא (פד.) אמרו דנכית ליה כלב שטופה מייא ואמרינן נמי הכס (פג:) דמי שנשכו נחש מחללין עליו את השבת: ומ"ש רבינו אפילו ספק אם סמית אם לאו. הוא משום דספק נפשות דוחה שבת וכמו שיתבאר:
[גב] החושש בפיו מטיילין למוכו סס לו סס וכו'. משנה סס

הגהות והערות

ז' עיין מגן אברהם ס"ק ה ובבבאר דבריו במחצה"ש ובפמ"ג אשל אברהם, וכונת דברי רבינו ירום עיין בקצות השלחן סימן קל"ה בדי השלחן ס"ק י' ד"ה כ' הבי' וכו': [ח] רש"י שם ועיין רש"י שם: [ת"י] ועיין"ש גם בדין יח ובסוף דין כא: [ט] לפנינו בהגהות מרדכי איתא ר"י בר שלמה:

(ו) רפואת חמין

בשם דודי זקני רבינו הגאון החסיד מלאדי (בעל התניא) נ"ע, שזה שיעור שמונה מינוטין מששים לשעה, ששיער הוא ז"ל שיעור אכילת ביצה באדם בינוני שני מינוטין". קרוב אפוא לדעת החתם-סופר²⁸. דבר חידוש העלה הנצי"ב²⁹: להרי"ף והרמב"ם והבה"ג כל דין זה של מאכילין פחות מכשיעור לא נאמר כלל בחולה, אלא במעוברת³⁰. חולה הצריך לאכול אין מדקדקין כלל בשיעורים. הטעם: במעוברת המדובר הוא כשחשש הסכנה הוא להעובר בלבד, שעדיין אינו בכלל אדם, מה שאין כן בחולה³¹. וסח לי הרב רי"ל דון-יחיא ז"ל, שרבי חיים סלובייצ'יק ז"ל סיפר לו, שכשנתקבל לרב בבריסק הורה לחולים ביום הכפורים, שיש בהם סכנה, לבלי להמתין בכדי אכילת פרס ולאכול כל צרכם. חברו עליו חכמי בריסק ושאלוהו: הא כיצד? הרי זה נגד השלחן-ערוך וכל הפוסקים. אולם חיים הראה להם את טעמו והם הודו לו (אמנם למעשה נוהגים הרבנים ומורי הוראות בישראל כבשלחן-ערוך). הוא היה רגיל במקרים כאלה לומר: "כלום אני מקיל באיסורים? אדרבה, אני מחמיר בפיקוח נפש". בנו הגרי"ז ז"ל (רבה של בריסק, ואח"כ בירושלים), מסר לכותב הטורים את נימוקו היסודי של רבי חיים. "חולה שיש בו סכנה עושין לו כל צרכיו בשבת"³². ובהרב המגיד: "אפילו שאין במניעת דבר שעושין לו סכנה"³³. ואם כן: חולה שיש בו סכנה וצריך לאכול, הרי האכילה היא מצרכיו. כל מה שאוכל (עד המדה הדרושה לו) מועיל לו, ואיך ניתן לו פחות מכשיעור, בשעה שגם היותר מכשיעור נצרך לו? הכלל: כל מה שיש בו כדי למעט הסכנה הוא מכלל צרכיו, שיום הכפורים וכל האיסורים נדחים מפניו. ולכן לא מצינו בגמרא להאכיל פחות מכשיעור אלא במעוברת. המעוברת עדיין איננה חולה כלל ואין בה סכנה כלל. אלא שאם לא תאכל חורל לרוא לרוא לרוא יארנוי יארנוי לרוא לרוא

מאכילין פחות פחות מכשיעור - רק במעוברת חולה - אין מדקדקין בשיעורין

מחמיר בפיקוח נפש

ההבדל שבין חולה למעוברת

שמירת שבת כהלכתה

מניעת הדבקה ע"י מחלה מדבקת

יג. אדם בריא אשר יש חשש, שיחלה במחלה מדבקת שעלולה לסכן את חייו, מותר לחלל את השבת בנסיכון למנוע אותה (נט). ולכן מותר להעביר במכונית לבית-החולים מי שחלה במחלה מדבקת ואי-אפשר להחזיקו בבית במקום מבודד עד לאחר צאת השבת, אף אם הוא עצמו כבר יצא מכלל סכנה, אלא שקיים חשש שהוא ידביק את בני ביתו, ויתכן שהם יבואו לידי סכנה (ס) (כשאין אפשרות להוציא את בני הבית הבריאים מהבית). ומותר לעשות כן גם כאשר כלל לא בטוח, שהמעשה אמנם יעזור למנוע את הסכנה (סא), וראה להלן סעיפים יח ו-טב.

מפולת

יד. נפלה מפולת וקיים חשש כלשהו שבני אדם לכודים תחתיה, מחללין את השבת כדי להצילם, גם כשקיים ספק אם עורם בחיים (טב).

(נג) עיין שם בשו"ע. (נד) דעת רופא. (נה) דעת רופא. (נו) דעת רופא. (נז) סי' של סע' ד ובשעה"צ ס"ק יג, סי' תריז במ"ב ס"ק יב. (נח) סי' של במ"ב ס"ק י, וע"ש בארחות חיים ס"ק ו, דהעיקר כרוב הפרוסקים, ובפרט בספק פק"ג. (נט) והראיה מסי' שכח במ"ב ס"ק לח, סי' שכט סע' ו ברמ"א ובמ"ב ס"ק טו וסי' שלד במ"ב ס"ק עג, ועיין יסודי ישרון ח"ד דף רנא. (ס) וידוע המעשה אצל רבי ישראל מסלנט זצ"ל שהורה שלא להתענות ביוהכ"פ משום חשש התפשטות מחלת החולירע, ועכ"פ בכל מה שאפשר, משנינין ליה, עיין סי' תקנד סע' ו בביה"ל ד"ה דבמקום. (סא) וכדלעיל הערה ב, ועיין ערוה"ש סי' שכט סע' יב. (טו) סי' שכט

ההצלחה קל כא. כי המסוכן, או לעשותו כדי

סע' ג. (גז) ובמ"ב ס"ק עד בהגהות הגר"פ ע"ש, ועיין לה סע' ד בביה"ל במ"ב ס"ק יד והשואל ולעיל יו"ד ריש סי' ג ושמעתי מהגר נזק, דאפשר ד דגם לעקור שן הערה ב. (ט)

ביד קו * וחייבנו בשנת ו

סז אור (מ) יוכל ל

סד להעביר שכן א בחומרו מספיקו האור ב אלא ש וצריך י

(קסח) סי' כה. (ק) יש בו מע

חיטוי מכשירי הרפואה

ס. לצורך חיטוי ועיקור (סטריליזציה) של מכשירי רפואה (במקום שאי-אפשר להשתמש בכלים חד-פעמיים), אם לא הספיק להכין מבעוד יום כמות מספיקה, או שאזל המלאי, ישתמש במידת האפשר, במים שכבר הורתחו פעם, כי לדעת רבים אין בהרתחתם מחדש אלא משום איסור דרבנן (קסב), ומה טוב לחטא במים שהורתחו לפני שבת ועדיין לא נצטננו לגמרי (קסג). ולאחר החיטוי, אם אינו משתמש במכשירים מיד והם מעורבים זה בזה, אל ימיין אותם להניח כל אחד לפי סוגו במקום המיועד לו, אלא יניחם מעורבים כמו שהם (קסד).

זריקות שאינן דחופות לשבת

סא. גם זריקות אשר לא יהיה הפסד לחולה המסוכן, אם לא יקבל אותן בשבת, מותר להזריק לו, ובלבד שלא יחללו בכך שבת, באיסורי תורה. ולכן אין הרופא רשאי לכתוב מירשם עבור זריקות כאלה, אין לנסוע במכונית כדי להביאן ואין להרתיח מים לצורך חיטוי. זריקות תוך-ורידיות אסורות במקרה כזה (קסה), וראה לעיל סוף סעיף נח.

חיסון

סב. מותר להזריק זריקת חיסון (פרופילאקטית) לאדם בריא, כאשר יש לחשוש שיחלה ויהיה נתון בסכנה (קסז), ואם לדעת הרופא הדבר כהול, אף מותר לחלל את השבת באיסורי תורה לצורך זה (קסח), כלומר לכתוב מירשם, לנסוע במכונית כדי לקנותה וכדו'.

בענין הכנת המזרק, עיין להלן פרק לג סעיפים ח ו-ט.

באור הלכה

לגמרי, ובקרט בשתמינוק בן י"ב גדול קצת ומכין, אף הש"י מודה דאסור ללמד בפני עצמו שלא פדורים הרעים מפני ששמחה הוא לו, כמו שקטב הפורי מקדים: * דבמקום חלי נכרי. עין בקטר פתחי-עולם דבקום שאין המחלה של חלוצי"א נזקה, מס ושלום, יאכל פוחז מבית-בית בקרי אכילת קוס, וכן

באור הלכה

בשתיה, כמו שקטב השעורים בשלחן-ערוך סימן תריח נכף יש להורות לשואל במשעה פ"ב, שקנה לא נצקר הסענית לגמרי, ונתמנא לבא בעיני, ומי שיצאה להתענות במקום שאין המחלה בועם, ח"ו, יש לעצו ולתהירו שלא ללך מפתח ביתו כל היום, ולהכריחו ומעט עשב מאט"ע, עד כאן לשונו: * סיכה נכרי אלא של מנונצ, ולמי זה משנון ולהטרינו עם הרב

1 (ט) חנה קל שלשים יום וכן

הלכות תשעה באב סימן תקנד קטו

(א) חולה (יא) שהוא צריך לאכל (יב) אין צריכין אמרי, אלא מאבילין אותו מיד, * דבמקום חלי לא צריד וקנן: הגה (יג) ומיהו, נזקין (ד) (ו) להתענות (יז) קל ומן שאין להם צער גדול (טו) שקנה לחש לסקנה, (טז) ונמקל לא הקסיד:

זריקת חיסון (immunizations) לבריאי כשיש חשש סכנה אם יחלה

[מותר לחלל את השבת אפילו באיסורי תורה כדי למנוע אפילו חשש סכנה לבריאי. ומותר לעשות כן אפילו אם ספק הוא אם הדבר יוכל למנוע את הסכנה. ולכן מותר להזריק זריקת חיסון (פזיפיליאלקטיב) (prophylactic) לאדם בריא אשר קיים חשש שאם יקבל מחלה מסויימת הרי זה מהווה סכנה עבורו].^[6]

דין זריקה בשבת לתוך הוריד (intravenous)

בענין זריקה בשבת לתוך הוריד, חושבני שגם להרמב"ם שסובר דחייבו של חובל הוא משום מפרק שהוא תולדה דדש, אפשר דאף שלללא הוא דאם אינו צריך למשקה הנסחט אינו דומה כלל לדש, מ"מ כיון דכחובל בחכירו סובר הרמב"ם דאעפ"י שנתכוין להזיק ואינו צריך כלל להדם שהוציא, אפ"י חייב מפני שנתקדרה דעתו כמתקן, דמוכח

מסויימים כדי שלא יזיק, ע"י הזקת החומר הג' לגוף לומר להכיר מבנה היסטופאסואמיז' ומצד נוגדנים, שאם יכנס הזיהום לגוף בפציעה, הנוגדנים יסלקום מיד והפציע לא יפגע כלל.

היום זריקות מקבלים מידת חיסונים ראשונה ובזיקים בבתי הספר ובצבא אם חוסנו לאחר החיסון יש לכן אוס נוגדנים ששומרים עליו מהמחלה, במשך השנים (בעשר שנים לערך) כמות הנוגדנים יורדת ויש חשש שלא מספיקם להתמודד עם הדבקות חדשה במחלה, לכן נהוג לחסן שוב אנשים הנפצעים פציעות חודרות הרבה שנים לאחר החיסון האחרון, החיסון השני מעורר את הזכרון של הגוף ומגביר כמות הנוגדנים הנצרכים, והגובה בעובדה שפעילות החיסון השני באה לאחר זמן, אין שום דחיפת עליונה במתן החיסון מיד, ואין צורך לצמצם בזמן העיכוב בין הפציעה למתן הזריקה, אלא שרצויים לחסן תוך יפמה, ובאמת נהוג בחדרי מיון ובמגן דוד אודם במקומים שלא יודע מצב חוקי חיסונים של נפגעים לשלוח אותם לברר הענין למותרת אצל רופא המשפחה, ואם יהיה צורך יקבלו הזריקה למחרת.

ואודרה מבחינה רפואית בכל מקרה פציעה החשודה ביותר להדבקות בטענטוס ושחיסונים לא בתוקף, אין לסמוך על החיסון הג'ל שיפעל ליצור נוגדנים לאחר זמן, אלא מזריקים חיסון שונה לגמרי של נוגדנים הנלקחים מבני אדם אחרים, שיכולים לפעול לאלתר בלי עיכוב.

ולכן בפציעה נגיפה נוגדת חיסון שני אבל אפשר לדחות הזריקה עד לאחר השבת וכשיש דחיפות מנישת כפיליא לא יחוסן שנית אלא יקבל זריקה נוגדנים, וא"כ נראה שאין להזדרז לחילול שבת לחיסון שני, ואילו ההתכבחה לכך שאין דחיפות היא בהחלטת הרופאים לא לתת זריקה נוגדנים אלא חיסון שני שיפעל לאחר זמן - הלכה ורפואה ח"ה.

זריקת חיסון (immunization) בשבת

לענין עיקר הדבר מה נקרא ספק פק"נ ומה לא ועד איפה הוא הגבול, גם אנכי בעניי הסתפקתי טובא בזה, אלא שמצד הסברא נלענ"ד דכל שדרך רוב בני אדם לברוח מזה כבורח מפני הסכנה ה"ז חשיב כספק פיקוח נפש וקרינן ביה ככה"ג וחי בהם ולא שימות בהם, אבל אם אין רוב בני אדם נבהלים ומפחדים מזה אין זה חשיב סכנה. קצת דוגמא לכך הרכבת [זריקת] אבנבועות (smallpox inoculation) לילדים אע"ג דמצד הדין אפשר שצריכים באמת להזדרז ולעשותה בהקדם האפשרי אם הרופא אומר שכבר הגיע הזמן לעשותה, אך אעפ"כ אין רגילין כלל לעשותה כבהילות וכזריזות, ולפיכך אף אם כאמת יש בזה קצת סכנה הו"ל כמ"ש חז"ל והאידיגא שומר פתאים ד' והלילה לחלל שבת עבור כן, משא"כ אם אחד נמצא במקום כזה שיוודע ברור שאם לא ירכיב עכשיו את האבנבועות בשבת יצטרך לחכות ד' או ה' שנים, כיון דבזמן מרובה כזה ודאי נבהלים ומפחדים לשחות אפשר דשפיר חשיב בפיקוח נפש ודוחה שבת.^[4]

זריקת טטנוס (tetanus inoculation) למי שנפצע בשבת

מי שנפצע ע"י מכת ברזל או בנפילה על אדמה כשולדת הרופאים הוא זקוק לזריקת טטנוס, הנה אם המוכח לא מחוסן (immunized) עדיין יש למחר ולנסוע כרגיל לבית חולים, בלי שינויים, אך אם המוכח מחוסן אפשר גם ללכת רגילי לקבל הזריקה א', כי הסכנה היא רק כאשר יעברו עשרים וארבע שעות יכ"ו.^[5]

מון וללה"ה הוסיף וכתב לשואל: פלא אצלי כותב במכתבו "שאין הזמן חרוף מאד כידוע מרופאים מומחים".

א. ומיירי בזריקה המותרת לחולה שאין בו סכנה, עיין משי"כ בסמוך.
ב. וליתר ביאור לפסקו של מון וללה"ה יש מקום להביא משי"כ בנזון הק' הדי"ר ד"ר דוד יעקב הלוי אפלבום ה"ד בביאור החלק הרפואי, ואלו דבריו: מחלת הפלגת (tetanus) באה מחיידקים הנקראים "קלוטרודים טטנוסי" שנמצאים לרוב באדמה וגם במקומות אחרים, לאחר כניסתם של החיידקים עמוק לתוך גוף האדם הם פורים ורבים ולאחר מספר ימים מפרישים חלבון מוצעיל הנקרא בשם "טטאנוספאזיין" (tetanospasmin), החומר הזה נכנס למערכת העצבים והורס את תפקודה. אנשים הנדבקים במחלה נמצאים כסכנה קשה וכמחציתם מתים למותם טפול נמוך מתקדם.
ניתן למנוע את המחלה ע"י חיסון לפני פציעה, בחיסון מזריקים לתוך הגוף חומר ה"טטאנוספאזיין" שנאסף במעבדה מהחיידקים, ומגוטרלים לפני ההזרקה ע"י חומרים

מה הם גבולות ספק פיקוח נפש

כתב ה"מנחת שלמה" (ח"ב סימן כט אית ד) דו"ל: "ולענין מה נקרא ספק פיקוח נפש, ומה לא, ועד איפה הוא הגבול? גם אנכי הסתפקתי טובא בזה. ומצד הסברא נראה דכל שדרך רוב בני אדם לברוח מזה כבורח מפני הסכנה, הרי זה חשיב כספק פיקוח נפש, וקרינן ביה ככה"ג "וחי בהם ולא שימות בהם", אבל אם אין רוב בני"א נבהלים ומפחדים מזה, אין זה נחשב סכנה. קצת דוגמא לכך, הרכבת [זריקת] אבעבועות לילדים, אע"ג דמעיקר הדין אפשר שצריכים באמת להודרו ולעשותו בהקדם האפשרי, אם הרופא אומר שכבר הגיע הזמן לעשותו, אך אעפ"כ אין רגילים כלל לעשותם בבהילות ובזריזות, ולפיכך אף אם באמת יש כזה קצת סכנה, הוה ליה כמו שאמרו חז"ל "האידינא שומר פתאים ה", וחלילה לחלל שבת עבור כך, משא"כ אם אחד נמצא במקום כזה שיוצק כרוך שאם לא ירכיב כעת את האבעבועות בשבת יצטרך לחכות ד' או ה' שנים, כיון שבזמן רב כזה ודאי נבהלים ומפחדים לשהות, אפשר דשפיר חשיב כפיקוח נפש", עכ"ד.

והנה כביש כזה שאף מכוניות-עוברות בו בשלום ולא נזוקות אלא שלפעמים יורים והסכנה היא פחותה מאחד מאלף, אין זה נחשב לסכנה, וכמו שכתוב ברמב"ן והמאירי ובמג"א (סימן של סק"ג, ציינו המשגיב שם סק"ה) בשם ה"מגיד משנה" (פ"ב מהלכות שבת הלכה יא ד"ה וכל שאפשר) "שכאב הילדת הוא דבר טבעי ואין אחת מאלף מתה מחמת לידה". וכך כתבו רבותינו על שממית שאחת מאלף לא ממתה לכן אין הורגים אותה בשבת. (עיין שו"ע הרב א"ח סימן שסו סעי' כג). ולכן גם בענינו כך שאם אלה מכוניות עוברות ולא נזוקות אין זה מוגדר לסכנה.

ואפילו לפי הגדרת ה"מנחת שלמה" הנ"ל שדרך רוב בני אדם לברוח מזה כבורח מפני הסכנה הרי זה נחשב כספק פיקוח נפש, אם רוב בני אדם לא יסעו בכביש זה ללא סיבה, אבל אם תהיה להם סיבה לנסוע, כגון לבדית מילה של בן, או להרויח ממוך רב, או למונע הפסד ממוך גדול, אם באופנים אלו יסעו, נראה שגם צריכים לנסוע בכבישים אלו לרפאות חולה ג"מ כשאין בו סכנה, ולמול את הבן ולהקוע בשופר להוציא אחרים ידי חובה. ובפוטו לשיטות הקובץ שיעורים וצני אוזים הנ"ל הסוברים שעוסק במצוה אין לו לחוש לסכנה כזו המוגדרת כ"לא שכיח הזיקא", ולדברי מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א עפ"י שו"ת "משכנות יעקב" (י"ד סימן י"ז) חמשה אחוזים נחשבים ללא שכיח הזיקא.

גם לשיטת ה"מנחת שלמה" הסובר שאם רוב בני אדם בורחים מפני הסכנה נחשב זה כספק פיקוח נפש, נראה שאם יסעו בכביש זה להרויח ממוך רב, על הרופא גם לנסוע לרפאות אחרים (גם כשאין זה פיקוח נפש), "דכל שבשלו משיב, משיב גם בשל אחרים". כי מצות ריפוי נלמדת מהשבת אבידה כמבואר בסנהדרין (יד ע"ג ע"א), ולכן אם בשל עצמו היה נוסע בכביש זה, יסע גם בשל אחרים כשחולה אחר שאינו בנו מבקשו שיבא לרפאותו.

[צ"ע מה דינו של אדם שהיה מוכן לנסוע כדי להציל את בנו, האם הוא חייב גם לנסוע כדי להציל אדם זר? ומסתבר שאינו חייב, כי הרי מצינו בשער אפרים שהתפלל עבור בנו שיחיה ואמר מי יתן מותי תחת בני, ונתרפא הבן והשער אפרים נפטר, ולא מסתבר שגם בשביל אדם זר חייב לתת מותו תחתיו].

פסיכוס: א. רופא שנתבקש מחולה שיבא לרפאותו והוא צריך לנסוע בכביש שירים בו, אם אלה מכוניות עוברות בו בשלום, הרי זה חשש סכנה מועט מאד ואין לחוש לו ובפרט כשהרופא מכוין גם למצוה. דשלוחי מצוה אינו נזוקין. ועוד ד"כל שבשבלו משיב הייב בשל אחרים". ב. במהול ובעל תוקע לא מצינו כלל זה "כל שבשבלו משיב, משיב גם בשל חברי", בכל זאת מאחר ושלוחי מצוה הם, לא יזוקן אם לא שכיחי הזיקא. [ועיין שדי-חמד (חלק א') בסופו כשיורי הפאה מערכה אלה כלל לר' שמצוין ספר חסידים-האומר: "ואין המוהל מחוייב ללכת במקום סכנה כדי למולו בזמנו כיום השמיני שהרי הילד אם אחוזתו חמה אין מליץ בזמנו כל שכן המוהל שאין לו ללכת במקום סכנה". עכ"ל. ומסיים השר"ח דו"ל: "ועל כל פנים מזה ראיה... שלעשות מצוה ללכת במקום סכנה לקיים המצוה אסור והיא ראייה נפלאה". ע"כ].

וידוע שהגאון הצדיק הרב יוסף חיים זוננפלד רבה של ירושלים היה הולך בשנות הפרעות לירושלים החדשה מהעיר העתיקה למול ילדי ישראל ולא חשש מהמאורעות והרציחת שפרעו אייבנו בישראל. כנראה שמסך על הנאמר "שומר מצוה לא ידע דבר רע". וכך עשה גדעון שאמר לאביו (שופטים יא, ע"ש ברש"י) "אבא זקן אתה, ואם יבוא העובדי גלולים לא תוכל לנוס, לך אתה ואני אחבט". הנה סיכנו נפשו למען אביו וסמך על שומר מצוה לא ידע דבר רע. וכך גם יוסף הצדיק בשעה ששלחו אביו לשכם ידע שהוא מסתכן, ובכל זאת סמך על הנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע, זכה למלוך על מצרים.

אם מותר לנתח גוף המת כדי להתלמד

תשובה

לכבוד אחובי מחותני ידידי וחביבי הרב המופלא ומופלא בתורה כבוד מו"ה לייב פישלס נר"ו.

על דבר קונטרסו אשר שלח אלי, אשר העריך מערכה צדון השאלה שבאה אליו מק"ק לונדון, צמעשה שאירע שם באחד שאלה צמולי האצן צכיסו, והרופאים תמכו כדרכם בעסק רפואה צמכה כזו ולא

עלמה לו תרופה ומת, ושאלו שם חכמי העיר, אם מותר לחתוך צגוף המת צמקום הזה כדי לראות צמופת שורש המכה הזאת, כדי להתלמד מזה בהנהגת הרופאים מכאן ולהבא אם יקרה מקרה כזה, שידעו איך ימנהגו צענין המימוך הצריך לרפואה, ושלא להרצות צמימוך כדי למעט צכמכת המימוך, אם יש צוה איסור משום דאית ציה ניוול וציון להמת הזה, או אם מותר משום דאית

תימא דשם ודאי הגלה הוא, וכאן ספק הוא שירפאו הרופאים פעם אחרת ע"י כך. שם ג"כ ספק הוא שמת ימנא טריפה, ועוד דגם ספק פיקות נפש דומה כל איסורין צצמורה חוק ממלת. והאריך מעלתו צדבר זה. והנה צזה אמינא ללכאורה דצרי הגמרא צמוהים, דאיך קאמר משום איבוד נשמה דהאי ניווליה, דלדרבה ע"י ניוולו חנו רופים להמת הרות, ואם לא ניוולו ינאל הרותה דאמרין טריפה הרג. ואמנם פירוש הדברים הם כך, דאם אמת אומר שלח המירה המורה לניולו, אי"כ על כרחן צומה להמימו צלי צדיקה ולא לתוש כלל לשמא טריפה הרג, יומר נכון לומר שהמורה צומה והצילו העדה, לתוש שמא טריפה הרג, ולא להרגו צלי צדיקה וליניול, שאם המורה המירה לניולו איך לנו לתוש לניולו, הא חל מדא. ועוד דאי אמרינן שלעולם לא יהרג הרותה צלי צדיקת הנהרג, אי"כ ניוול זה הוא לכבודו של הנהרג, וכל מה שהוא לכבודו איך צו משום ניוול. אמ כל אלה כתצמי לפי דבריכם שאחס קורים זה פיקות והגלה נפש.

מיניה הגלה נפשות להצא, להיות מזהר זהיר צמלכה זו על חכליה. והמתיר רנה ללמוד מחניטה שמצינו צמורה, ציעקצ ויוסף ומניטת מלכים צמלכי ישראל, ואם כי זה היה לכבודם, גם זהו כבוד המת להיות ריות והגלה על ידו לצורך העולם. ועוד הביא ראיה מצמורת הרשצ"ח [מ"א סי' סט"ט] שהוצא ציו"ד סימן שס"ג סעיף צ' צצה"ה, צראצון שצוה לצניו להוליכו למקום קצרות אצומיו כו', צמותר ליתן סיד על הצער למהר העיכול כו'. הרי שמפני צורך שעה שצוה להוליכו לקצרות אצומיו, המיר הרשצ"ח לפנותו מקצרו הרשאון, והמיר נתינת סיד עליו, ק"ו כאן שהוא קודם הקצורה. עד כאן דברי המתיר.

ואלא דברי האוסר, שהרי אמרו צמס' צ"צ דף קנ"ה ע"א צמעשה דצני צרק, שאמר ר' עקיבא אי אחס רשאים לניולו. והחסם המתיר השיצ לו דשאני שם צצציל ממון רצו לניולו, ולכן אמר להם ר"ע שאינן רשאים, משאי"כ כאן שהצורך הוא להגלה נפשות. כל זה הוא הויכות שהיה שם צלונדון. ומעלתו דמה דברי שניהם צעניי ראיומיהם, וכל דברי מעלתו צזה מורה הם ודברים הראים למי שאמרם, כי צודאי החניטה אינה ציון כלל ואלרבה היא לכבודו, וגם נתינת הסיד על המת אינו ניוול ולא ציון, והאריכות צזה ללא צורך, וכבר ציאר מעלתו כל הצורך צזה. ודברי האוסר, ודאי אם היינו צומרים שיש כאן הגלה נפשות, פשיטא שיפה השיצ המתיר, דצצציל מה שאמר ר"ע לצורך ממון, איך ללמוד איסור לצורך נפשות. ומה שהשיצ כבוד מעלתו על דברי האוסר ואמר ומטונק, שממקום שרצה ללמוד איסור, אלרבה משם מוכח הימר, שהרי שם צדף קנ"ד ע"צ קאמר הש"ס, ואלא אי אמרת לקומות לניול וליניול כו', הרי מצוהר דמשום פסידא דלקומות לא משגחינן צניוול המת. והנה צאמת יפה השיצ מעלתו על חסם האוסר, ואמנם לפי שאין אני יודע מי הוא האוסר ואולי צורבא מצבנן הוא, דרכי לתפש זכות, ואולי צוונחו דמוה יצוהר עכ"פ שהיורשים שהם משפתת המת אינן רשאים לניולו, אף אם היה להם פסידא צזה כיון שהם קרובים, וכן מפורש שם צמוס' צד"ה וחי יהצינו. וכן מפורש צמ"מ סי' ק"ו סעיף צ' צצה"ה, דאם הצעל מוצ הוא קרובו של המת, מוחין צידו שלא לעכב קצורת המת צצציל פרעון מוצו, ומסמתא גם צנדון שלפנינו אי אפשר לעשות דבר צזהמת צלמי הסכמת קרוביו, והציא החסם האוסר שאין היורשים רשאים להסכים לניולו.

אבל אי תמה, הלא אם זה יקרא אפילו ספק הגלה נפשות, אי"כ למה לכס כל הפלפול, והלא זה הוא דין ערוך ומפורש שאפילו ספק דומה צבת הממורה, ומשנה מפורשת ציומא דף פ"ג [ע"א], וכל ספק נפשות דומה צבת, ושם דף פ"ד ע"ג, ולא ספק צבת זו אלא אפילו ספק צבת אחרת, ע"ש. ואמנם כל זה ציש ספק צכמת נפשות לפנינו כגון מולה או נפילת גל, וכן צמס' מולין שם גצי רותה, הפיקות נפש לפנינו, וכן אפילו לענין ממון שם צמס' צ"ג, ההיזק לפנינו. אבל צנדון דיין איך כאן שום חולה הצריך לזה, רק שרופים ללמוד חכמה זו אולי יודמן מולה שיהיה צריך לזה, ודאי דלא דמינן משום תששא קלה זו שום איסור מורה או אפילו איסור דצצנן, שאם אמת קורא לתששא זו ספק נפשות, אי"כ יהיה כל מלאכת הרפואות, שתיקת וצישול סמנים, והכנת כלי איזמל להקוה, מותר צצצת, שמא יודמן היום או צלילה מולה שיהיה צורך לזה, ולחלק צין תששא לזמן קרוצ, לתששא לזמן רחוק, קשה לחלק. ומלילה להמיר דבר זה, ואפילו רופאי האומות אינן עושים נסיון צכמכת הניתוח ע"י שום מת, כי אם צהרוגים ע"פ משפט, או צמי שהסכים צעצמו צמיו לכך, ואם חנו ח"ו מקילים צדבר זה, אי"כ ינחתו כל המתים כדי ללמוד סידור הצרים הפנימיים ומתוחן, כדי שידעו לעשות רפואות להמים, ולכן האריכות צזה הוא ללא צורך ואין צוה שום צד להמיר. ולדעמי שגגה יאלה מלפני כבוד מעלתו שמהיר להשיצ להקל.

צוד הביא כבוד מעלתו ראה מסוגיה דמולין דף י"א ע"ג, וכי תימא משום איבוד נשמה דהאי ניווליה

ואי הגלע"ד כתצמי.

סימן שלו

שיל"ת, פ"ב מש"ק א' רסליתות תקצ"ו לפ"ק.
חבל שנה וקלקלותיה תחל שנה ותקנותיה לירי
התו' המופלא כ"ה הרש"נ דוקם:

נתעורר מעלתו עמ"ש בנב"י תנינא חו"ד סי' ר"י.
עיינתי שם, הנה לכאורה הו"מ לאסור
בפשיטות מטעם מת ישראל אסור בהנאה מן התורה,
והוא איסור דאורייתא ממש, ואיסור הנאה דתקרובות
ע"ז ויין נסך מזבחי מתים נפקא לן ומת מעגלה
ערופה [ע"ז כ"ט ע"ב], וכל האסור בהנאה אסור
להשליכו אפילו לכלבי הפקר [כא"ח סי' תמ"ח
ס"ו], מכ"ש למכור או ליתנו לגוי. אלא שלפי הס"ד
של השואל ההוא בנב"י הוה זה פקוח נפש, שילמדו
הרופאים ללמוד ממנו שורש המכה ההיא כדי שידעו
להזהר ולהמציא תרופה בכיוצא בו, ואם כן אפילו
יהיה שאסור בהנאה מ"מ הא מתרפאים באיסור
הנאה, ע"כ האריך הגאון זצ"ל שאין זה בכלל הצלת
נפשות כיון שאין חולה לפנינו הצריך לזה, ושוב
ממילא גם בלי טעם דאיסור הנאה אסור לך ולא
לזה. ולפ"ז אי היה לפנינו חולה שיש לו מכה כיוצא
בה רוצים לנתח המת הלז לרפואתו של זה, קרוב
לודאי דמותא. אמנם נידון שלפנינו מי שרוצה
למכור עצמו בחיותו לרופאים שינתחווהו אחר מותו
ללמוד ממנו הלכות הרופאים, הנה זה אינו נכנס
בגדר פקוח נפש כלל וכלל, אם כן כל לימודי
הרופאים ידחה שבת, ויעיין בשאלת יעב"ץ ח"א
[סי' מ"א] תשובה נפלאה, וכיון שאין כאן פ"ג איכא
משום איסור הנאה וגם משום נידול, אם על נידול
של עצמו לא חס כל שלא חס על כבוד קונו ראוי
לו שלא בא לעולם [חגיגה י"א ע"ב], יעיין ברמב"ן
פסוק כי קללת אלקים תלוי [דברים כ"א כ"ב] יראה
שאינו כהבנת החיצונים:

והאי שפחה דנתחייבה שריפה למלכות ושלקוה
במס' בכורות מ"ה ע"א, האי שפחה עמלקית
היתה דמותרת בהנאה, או אפי' שפחה כנענית של
ישראל, ותליא בפ"י הראשונים בכוונת חוס' רמס'
ב"ק י' ע"א סוף ד"ה שהשור וכו', ועיין מ"ל פ"ד
מאבל ע"ש. ולכאורה יש להוכיח דעבד מת אסור
בהנאה מגיטין מ"ג ע"א דמשני במנוול ומוכה שחין,

בתשובה דידן.

(א) בשו"ת בנין ציון ח"א סי' ק"ע קע"ב וקע"ב האריך
לבאר דכמו שאסור להציל עצמו בממון חבירו כמ"כ אסור
בקלן חבירו. ובשו"ת מהר"ם שיק חו"ד סי' שמ"ו ושמ"ח

וקשה אכתי חזי למוכרו להאכילו לכלבים אחר מיתתו
או ללמוד הניתוח, ובשגם שהוא מוכה שחין וילמדו
ממנו רפואה לכיוצא בו, אע"כ אסור בהנאה, ותובתא
להמתירין עבד מת בהנאה. וי"ל עכ"פ אין הארון
רשאי לנוולו, כבנדה מ"ז ע"א לעבודה נתתי ולא
לבושה. והנה ממילא לק"מ ממלכי ישראל שהחניטו
אותם כמ"ש בתשובת נב"י הנ"ל, דהתם לא נהנו
מהם וליכא משום איסור הנאה. ותימא שלא הביא
מיוסף שהחניט אביו יעקב א:

ובחי' תורה שלי פרשת ויחי' כתבתי על פי מה
שכ' לקט הקמח על משניות סוף פרק ד' רפסחים,
על פי דרך הזוהר [ח"א רנ"א ע"א], שחלילה לא
פתחו בטן יעקב ולא הוציאו בני מעיו אלא דרך
טבורו הכניסו האפרסמון, דדרך פיו של מת א"א
דמשמת נסתם הפה ונפתח הטבור כמו שהיה במעי
אמו [נקב קטן כחוט השערה] ושם הכניסו הרופאים
האפרסמון. ע"ש שסיים דבר זה נודע לבני יעקב
לא לזולתם, לכן אין רופאי או"ה יודעים לעשות כן
למלכיהם. ועל זה כתבתי אני שזה דוחק, כיון שנודע
לרופאי יוסף ועשו כן ליעקב מסתמא היו עושין
לפרעה במיתתו, ולא היה הדבר נשכח כי היו עושין
כן לכל מלכי ארץ. אבל ג"ל מה בצע לשפוך שמן
אפרסמון לתוך גוף מלא קיא צואה, ע"כ א"א בלי
הוצאת בני מעים הפנימיים, אך ביעקב כתב יגוע
וכו' וכ' רמב"ן סוף פ' חיי שרה [כ"ה י"ז] שנתמקמק
בחולי מעיים כמו עשרה ימים ויותר עד שהמק
בשרו והוא על רגליו והי' נקי מכל רפש וצואה, לו
היה יכולים להכניס אפרסמון דרך טבורו. וגם ליוסף
שלא נאמרה בו גויעה לא היו יכולים לעשות כנ"ל
אלא חנטוהו כדרך כל החונטים, ע"כ נקרא עצמות
יוסף, ולא נאמר כן ביעקב מטעם הנ"ל שנשאר
יעקב שלם. [ועפ"י י"ל לשון שאמר יעקב לבניו
אני נאסף אל עמי קברו אותי אל אבותי, [שם מ"ט
כ"ט], ופי' רמב"ן אל אבותי שאוני אל אבותי, וק'
מ"ט לא אמר ג"כ אל תקברוני במצרים כמ"ש ליוסף,
ואם סמך עצמו במה שכבר השביע ליוסף א"כ ג"ז
לא הי' צריך. אלא י"ל שעיקור חששא הי' שיקברוהו
במצרים לעכל הבשר ושוב ישאווהו, דא"א לחנוט
דרך טבורו ויחושו לרמה ותולעה וע"כ אולי יקברוהו
תחלה במצרים, ע"כ צוה שעכ"פ בשום אופן אל

נ"י עמו ומקיים פסק מן והנ"ב, ע"ש.
(ב) לפנינו: זונה.
(ג) לפנינו מובא שם.
(ד) תר"ם השלם ד"ה ואני אומר.

אלה ע"כ מתחי תשובה

ובמס' ט"ז מיינא חו"ד סי' ר"י נשאל נאחד שאלה סגולי אבן ר"ל וכו' ופליגי חמכו כדרכם ולא
הועיל ומת אס מותר לשרוף לנמוך טוף המה כדי לנאות שורש המכה ויכא מזה הל"ל נפשות והשיב דלם יש לפינוי חולה אחר סגולי זה מותר וחס לאו אסור ע"ש [גם נחשו ח"ם סי' קל"ו כמד דאי הוי לפינוי
חולה שיש לו מכה מוחל זה ור"ה לנתח המה ה"ל לרפואתו של זה קרוב לר"ה דמותו וכמד ע"ד נדון מי שר"ה למכור עצמו צמיחין לרופאים שינתחוהו אחר מותו ללמוד ממנו הרופאים הנה זה אינו
נמס עבד פ"ג ב"ל וי"ל וי"ן שחין כ"כ פ"ג א"כ מטעם אסור הנאה וגם משום מיוול אם על מיוול של עצמו לא חס וכל שלם חס על כבוד קונו כ"י ע"ש: (ו) ארון שפטריו. פי' צו"ת משונה מאהבה מ"ה
סי' קק"ד שהורה על ארון של מת שהושם בתוכו מה והוא קטן מסביל והאכ"כ נתקן ארון אחר דלרון הרמטון מותר בהנאה והכ"כ דמוכר לימן מוכרו מת אחר דלמרי שסארון לא היה מן המדה שלא היה לפי
מדת המה אין זה בגלל כי היה ואונטיה וע"כ שהיה נכנס דמותו מוקדם לשלחו אותו ממוקד עובד כוכבים נתיב ישראל כפי הפקודה בשלם זה לא נאמר דה"ל דלרון ומכריכין של מת ויכולה ה אסורים בהנאה
היה אם הם ראיים לקטר עמו וע"ש. ועי' ספר הר א"ל ע"כ י"א שחולק עליו והביא דברי הר"ן סי' עגור הדן דמנואל ע"כ דלף לפי שעה נ"י מיה ואומנים קריתן ביה ומהך ד"ס ש"ט אין ראייה דלמרי
מטה דמונות לכל הממס ע"ש ע"ד:

נצטערת
זק קושיא
בני העם
ס"ב ע"ב
מברייתא
שה מקרא
ק דמיירי
ל ברייתא
: בימיהם

לי חפירה
: סי' צ"ז
הם, וע"פ
אפי' מה
ז עליהם.
ע"ה היה
ד' כמ"ש
נני העיר.
, דהקבר
יביים בו
ל חומה
ירושלים
ולאוכלי
הלשכה
שלים לא
ושין נ"ד
וכה אלא
: העשו'
טר, דכל
ט נראה
וע תלוש
ח דאינם
"פ. בהא
הגבאים
האבנים
ם דעתו

מפפ"מ
זרן לאסור
מהדו"ל
דברי מרן

אלא בגדולי ישראל ואפי' היכא דאפטר בכברי מלוה ישראל שנתא יתעלל הנכרי ולא יעשה ויבא ליה כמנהג: **מכבין** ובפסיקין בפני הרדיקה. מינה לי דהוא ליה זו ואין לך לומר זו כיון דאפי' לכבויי שרי כ"ש לספקי וי"ל אפי' לאמריי כלים דרך רשות הרבים ולהפסיק בהן דק"ל אמרנא דווקא לכבויי שרי אכל כולי האי לביה כלים דרך רשות הרבים מילוחים מיס דאיכא דמתי הולאה והנסקה וגרס כיבוי ועוד ק"ל אמרנא כיבוי שרי טפי שהוא כבוד יותר שיילי אכל לביה כלים דלמנא קודם שיניאם תעבור הדליקה וינמלא שמילי שנת עלא לערך קמ"ל: הוא דפירוש בריהו הוא דפירוש ספקיהו: נראה לפירוש אחרת ולא יאזו משט מה לי וילאו גם משט ולא נשאר בהם עד אחר שפבלה עליו מפולת דאי פירוש הלכה אחרת ולא יאזו משט מה לי תלך זו מה לי תלך אחרת הא פירוש מקמיהו עלא פירש מנאן לאתא תלך אחרת אלף אחר:

רבינו חננאל

והסבא אלא לפי שטת. **א** י"ב א"י אפי' ממתווח **ב** ג"י שפעת לה, מולא קתי **ג** י"ב שפעת כלב שנתה א"י **ד** י"ב אבילין איתר שנתה א"י **ה** י"ב החושש בכרי א"י **ו** י"ב א"י לו סם שפעת, ור **ז** י"ב א"י חושש מדי כשהיה **ח** י"ב א"י ששכח כלב שנתה **ט** י"ב ויהא לא מליגי, ש"מ **י** א"י שפעת לו סם שפעת לא **יא** י"ב ש"מ, וכל ספק שפעת **יב** דת את השבת, הניא שפעת **יג** חמין ליהיה כשתי **יד** לישקתו בין לזכביות **טו** א"י א"י מנאן היום

ה"ז דמי רב יוסף עובדה שהריה וכו' ומי ששכח וכו' והוסיף כפיו וכו' ומכ"ל בכו. אט מתיים ולא נאחרת: בכו אפי"ן אי נימא אעובדה פשיטא. וכו' עובדה שהריה ר' מנחם קמי לה סמנא היא: אלא לאו אסא. קיימי דאילו תלמיך כדן מן פלוגתא בנתיה ש"מ דבסא מנור: ולא ספק ששכח וכו' בלכד. לא עיהא ספק הנשנות לעבת וו אלא אפי"ן חין הספק לעבת וו דפשיטא לן דעשו לו היום שנתא ספק שלם לא יעשו לו היום שנתא ימות לעבת הנשנה: והידי דמי כגון דמארוס. רופאיה לעשות לו הרפואה שנתה יומים: להצרותו. רחמיא שמי יבירא מחיליו: על פי נשים. אט נשים או כומיס אומרים לךין חין מחללין על פיהן: אצל מלערפין לדעת אחרת. כגון שנים אומרים. לךין ושלשה אומרים חין לךין ואשה או כומי אומרים לךין מלערפין למהר פלגא ופלגא (א) וספק נשנות להקל: פקוח. דשקומצני"ש בלע"ז בכל דבר שנתך לי לנפש להעביר סכנת מות: ואע"ג דלידי כיוורי. עמו כל היי אע"ג דקאמר הלא משנה ימירא ליה דקתי ואיני לךין ליעול רשות ליה ליה דמי הלא הני ליה והרתי ה"ז משונה אלא הא תלמי למשועתין שפ"י הוא לךין לרבי: עוקר אוליא.

הגהות הב"ח

(א) ר"י ד"ה אכל ביה **ב** מלערפין למהר אלא ופלגא **ג** ר"י וק"ל ב"י ד"ה פ"ב **ד** מלערפין דבסא שפעת לא **ה** חלוקי מדי רוב דעות רק מחלוקי

רבינו יום הכפורים פרק שמיני יומא אשר צא

מה הדוקא על ספק מיהא מחלילין דליכא דמיתא לאו דוקא אלא שדרך החולה לומר כן מחמה פחד המיתה. ואי אמר איזו והאריא בהדיה לא לריכא ואומר חז רופא לךין חין דברי על אחר במקום שנים. ואי אמר איזו והאריא בהדיה לריכא וכו' רופאיה ואפי' כן מלא אומרים לא לךין רבי כמאה ומחלילין אותו. והע"ז דלמר רב פשיטא הא דאמרי מרי כמאה ומאה כמרי ה"מ לעיני עדות אבל לעיני אומדנא בחר רוב דעות אולני. [א] הני מיני אימנדא דמיתא אכל הכא ספק נשנות להקל. אמר איזו לךין ושי בקיאיין אומרים אינו לךין חין דברי כלום במקום שנים. [ב] דהכי מופרשא ממיתין חולה מחלילין אותו על פי בקיאיין. [ג] בדי"ה דלמר לא לךין אכל אמר לךין חין סם שני בקיאיין מחלילין אותו על פי עמו מלי עמונא לב יודע מרה נפשו ומהימן כלפי חז כלפי מרי לא מהימן. מר בר רב אשי אמר היכא דאמר לךין חין אפי' אי איכא מלא דאמרי לא לךין עליה דידיה סמכין דכתיב לב יודע מרה נפשו. והלכתא כמר בר רב אשי דבתרתי הוא ועוד דכתיבא בהלכות כח דבבבלי ה"מ הלכתא כמר בר רב אשי כר מופיך שצויה ואודיה. ובשאלותה דרב אחא"י כתיב דאולני בחר רוב דעות וכן דעת ר"ש. שהרי פירש לקמן (דף פ"ב) אכל מלערפין למהר אחרת אהבתי את האשים כגון שנים אומרים אינו לךין וכו' וכבר אומרים לךין מלערפין למהר פלגא ופלגא וספק נשנות להקל. [ד] ומה דרמב"ן ז"ל והע"ז דלמרין בהדיא כי אולני כמר דעתי, באומדנא הני מיני א צממות. הני רבנא סברי דהך דוקומתא ליתא. והא משאם דהקטיק על פי בקיאיין

רבינו נסים יום הכפורים פרק שמיני יומא עין משנה עין משנה

לסקותו בלכד שמת יבירא בזה ולא יאזו לךין חמין לסדרות אלא עושין צבת אחת כל מה שאמרוהו בו הרופאים: [א] עושין הללו דברים ע"י עובדי כוכבים ולא ע"י קמייס אלא ע"י גדולי ישראל חין אומרים לעשות דברים הללו ע"י נשים ע"י נשים מפני שמלערפין לדעת אחרת. כך היא הדין בארשא סהרדסים בריהו"ק ז"ל [ב] ע"י סהרדסים הגרביים לחולה שכן בו סכנה בשנת חין עושין אוחן כלל ע"י נשים והקטנים ואפי"ן בארשא בעלמא שמת יאמרו הבאים בקיאיין החירו פקוח נפש ואין מהירין אוהו לכחולה על ידי הממוינים צממת שמה יבא הדבר כשכאל ימלא עובדי כוכבים וקטנים לא ידעו לחלל את השבת ע"י גדולי ישראל לופיך אפי"ן שחולה שאין בו סכנה אומר לעבוד כוכבים ועושה כחן חין עושין על ידו מפני סכנה והדר חני ואין אומרים לעשות דברים הללו לא ע"י נשים או כותים כלומר דמי שאין עושין דברים הללו כלל ע"י עובדי כוכבים אפי"ן כלומר, כעת ניתן לבצע את הפעולה על ידי קטנים, בצורה טובה, אולם, ישנו חשש שבעתיד יחפשו קטנים בכדי לטפל בנושא של פיקוח נפש, ועד שימצאו אותם יהיה סיכון רפואי. מהר"ן ומהרא"ש ניתן להסיק, שלמרות שכעת אין בעיה של פיקוח נפש, וניתן לפתור בצורה טובה את הבעיה, הרי שכיוון שבעתיד עשוי להתגלגל מכך פיקוח נפש, כי יחפשו אנשים אחרים לבצע את הפעולה והדבר ייעכב את ההצלה, הרי שכבר עתה יש לחלל שבת. במקרים אלו, חז"ל התירו חילול שבת, על ספק די רחוק של סכנה עתידית. ואם כך, אנו רואים שגם על חשש סכנה עתידית יש לחלל את השבת. אמנם, ייתכן לדחות ראייה זו. במקרה זה מדובר על מציאות שכעת היא פיקוח נפש, אלא שניתן היה לפתור את הבעיה על ידי גויים או קטנים. ייתכן שרק במקרה זה המליצו חז"ל לעשות את המלאכה על ידי גדולים, כדי שבעתיד לא יבואו לידי פיקוח נפש כשיחפשו קטנים. אולם, אם מדובר על מציאות שכעת איננה כלל בגדר פיקוח נפש, ייתכן שאין להתיר פיקוח נפש עתידית.

ה"י ע"י יוסף יומין
מחין ל' עולמי

Zvi Ryzman

218 South Alta Vista Boulevard
Los Angeles, California 90036

11-5-11

יוני אברהם ז"ל

ר

יצט"ל, איש מרואים ממש. ביום 22 ביוני 2011, יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש.
 יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש.
 יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש.
 יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש.
 יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש.
 יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש. יצט"ל, איש מרואים ממש.

22 יוני 11-5-11

יוני אברהם ז"ל

סימן כז

בענין כיבוי דליקה בשבת

כבוד ידי"צ הגאון המובהק צדיק וחסיד
מוה"ר יצחק נתן קופרשטוק שליט"א (זצ"ל)
בעהמח"ס הנפלא מאורות נתן

רב שלום עד בלי ירח.

הנני במענה על דבריו הנפלאים ששלח אלי בענין כיבוי דליקה שנפלה בבית בזמה"ז.

שיעבור לחצר זו ויבוא לידי סכנה מכבין כדי
שלא תעבור, ועיי"ש במשנ"ב דמיירי ביש חולים
או קטנים שאינם יכולים לצאת.

והרבה חכתי בדבר האם גם בזמנינו נאמר כן,
דהלא רוב הבתים בארץ ישראל בתי
אבן הם ואינם נשרפים ואינם נמסים מפני האש,
ולכאורה הסכנה רחוקה שהאש תתפשט מבית
לבית. משא"כ בהרבה מקומות בחו"ל שרוב
הבתים הם בתי עץ שהופכים למאכולת אש
ונהפכים חיש מהר לתל חרבות, אך לאחר
חקירות ודרישות נתברר לי שגם בא"י הסכנה
קרובה שאם לא יכבו את האש תתפשט האש
מבית לבית דרך תעלות החשמל, ויש סכנות רבות
באש בלתי מבוקרת כגון פיצוץ בלוני גז מן החום
הגבוה אף אם לא הגיעה אליהם ממש, ונפילת
קווי מתח גבוה שיש בהם סכנה נוראה וכדו',
ומשו"כ נראה דכשם שכל גדולי הפוסקים
האחרונים, הא"ר שו"ע הרב העה"ש המשנ"ב
וכו', כתבו דיש לכבות כל שריפה שבבית (אא"כ
ידוע בודאי שאין בו סכנה כגון הדר בבית מבודד
שאין בתים בסביבותיו). כן יש לדון גם בזמנינו,
ובפרט מכיון שמדובר בכיבוי שהוא מלאכה שאין
צריכה לגופה.

הנה ידוע מה שנקטו דהפוסקים דאף שמעיקר
דינא דגמרא אסור לכבות דליקה שבבית,
שהרי אסרו להציל יותר ממזון ג' סעודות שמא
יבא לכבות כמבואר בסימן של"ד (סעיף א')
באריכות, מ"מ בזמן הזה שאנו שכוים בין
האומות ובשעת הדליקה הם שוללים ובוזזים מכל
הבא ליד, ויש חשש שהאדם בהול על ממונו
ויעמוד כנגדם ויפגעו בו נפש משו"כ הוא כסכנה
ומותר לכבות. כ"כ בתרוה"ד סי' נ"ח מדברי
הגהות אשר"י (עירובין פ"ד סי' ר'). וכ"ה ברמ"א
סימן של"ד סעיף כ"ו עיי"ש. ולכאורה אין טעם
זה שייך בזמנינו דכרוב מקומות מושבותינו אין
בוזזים ואין שוללים ואין כל חשש סכנה מצד
בתים שסביבותינו.

אך באלוהו רבא שם כתב דלדברי הרמ"א יש
להקל גם בזמנינו מחשש התפשטות האש
לבתים סמוכים ושמא יש בהם זקנים וחולים
וקשיי תנועה שלא יספיקו לצאת מן האש
המתלקחת, וכן הביאו כל האחרונים בעקבותיו
וכ"ה במשנ"ב שם ס"ק ע"ג עיי"ש. ובאמת כבר
כתב בשו"ע סימן שכ"ט ס"א דכל ספק פיקו"נ
דוחה שבת ואם נפלה דליקה בחצר אחרת וירא

וכרח להחזיק לו אף בחלול שבת באיסור
 וכ"ש כשדומן איזה אטון סמוך לבינו
 וסא השומר יותר מאחר ולא מתקבל
 הדברים משמר אביה הוא סכנה ממש גם
 א ממש מקובל החולה, וגם אם הוא אינו
 א סכנה לו בעצמו יש לחוש לאיבת גדולה
 אגשי המרידה וגם המאגשלה שיש ראי
 לעניני סכנה מתנאות, ואף שהחוס'
 בר המורין איר אפשר להחיר משום איבת
 יריאת, כפי המצב במדינותינו ביומן הזה
 איבה סכנה גדולה אף במדינות שהרשות
 ישראל להונחה בדיני החרות, שהוא עכ"פ
 זה לא ירצה להציל נפשות, ופלא על הגאון
 סי' ש"ל סי' ח"י) שכחב דוא הרפואים אמילו
 ים נוסעים כמה פרסאות לרפאות עפרים
 שיהיה איבה מה, וא ברסלאנג בפעירות
 זה רק רופא אחד לכל הסביבה והרי ברור
 חולק לרפאות את העפרים היה ברור שהיו
 בעצנתם שגרים לנפש ובהם וכדומה וגם
 יתה לא היו מענישין אותם כל כך או
 יו מענישין את העפרים שהיה חורגו ואפילו
 ופסין היו מענישין באיזה עניש קל זה
 חוש שיהרגו באנצו, וגם זה חזינו שחשש
 זה איבה מזה שלכן הדפים למטה זהה על
 והוא רק במדינת אנדיא ואם לא היה זה
 לכלל ישראל לא היה צריך להניח זה,
 א עכ"פ ספק יש אף ציביל לנסיך ספק קטן
 בפ"ב, ועני בחתי' חז"ל סימן קל"א
 וש' ואם יש באיבה זו חשש סכנת נפשות
 ופילו מלאכה דאורייתא, ולשון הדברי חיים
 וי' כ"ח) אחר שכתב דמשום איבה לא מחללינו
 ר דאורייתא שפסק, אך הגמרה ברפואים
 מעתי שהוא מקנות ארצות להחיר להם,
 א מוכרן איזה תקנה שייך בה, וצריך לומר
 א שסובר בעצמו דאין לחוש לסכנת בשביל
 לא אמר למחות בהרפואים שמקילין דואו
 ירו' לו שליכא חשש סכנה מחשש דארימא
 חוש לסכנה זה היה זה רק על מקומו שאולי
 הסביבה הרה רפואים ולא היה איכפת להו
 א שדרא יחוסף שהוא יותר אישבל זה
 בעלמא סתם שמעולם מעכרים לישראלים
 א בירת שמי' אין בוח עני סכנה, אבל
 איכא מקומות שלא נצוי רפואים שיש
 בה, אבל כתב שנהגין הרפואים להקל גם
 ו מוחת בהם כי שמע שאיב תקנה להחיר
 זום משמע שלא יטעו להחמיר אף במקומות
 א לסכנה, כדא רמצינו בס"י סימן שכ"ח

סק"ה שאף במומן נכרי יעשו גדולי ישראל ונביא
 מזה דנמצא הרבה פעמים בגמ' נמצאת מבטלים לעמד
 לבא, וכ"כ בה שאיכא כש"ל, גם תיכף משום שמצוי
 חולי עכ"פ מסוכנים לכל מקום וחו' טעם תקנת הארצות
 ואין זה ענין תקנת אלא מעיקר דין לידעו ולשון
 תקנת הוא על שירסמו, זה (עין במנחת ד"ר סי' ע"ב
 איכא לשון התקין לכוונה זו), והדברי חיים בעצמו
 אולי היה סבור דמקום למקום לא יבואו למקום עכ"פ
 לא מיהא אף במקום שלא היה חשש סכנה, אבל במומן
 יש לחוש לסכנה כמדומני בכל מקום, וגם מצד פרסום
 הדיעות ע"י העונים תיכף מה שנעשה בכל השלם
 איכא המכשיל למקום מקום למקום אם הסחה להחיל
 השנאה עד לציחה גדול ע"י לכן טעם שבמומן יש
 לרו' זה כסכנה ממש, ויש להחיר שבמומן זה.
 מה ששמעו בשם האומ"ר מקלוזינבורג שלי"א
 שלא יקחו שכר עבור הרימו דאי אסור להריות מחולל
 שבת אלא שצריך לעשות רק מדיו הצלה, וגם זה
 עצה טובה שלא יבא לשנות ולומר שיש בזה חשש
 סכנה אבל לומר שיימן הוא מלאכה הצריכה לגופה
 אין זה נכון לעי', וסברת שחדת המים דבשביל פ"ג
 הוא מלאכה שא"צ לגופה היא סברת מהרי"ם (סי' קל"ו)
 עיין בתשובותי אג"מ ד"א דאי"ח סימן קכ"א.
 דידו,
 משנה פיינשטיין
 סימן פ' ה' - א"ת
 יצאו להציל מתי מותרין לחזור למקומו
 סוף חדש סיון תשל"ח.
 מע"כ נכרי היקר הרה"ג ר' מרדכי טענדלער
 שלי"א.
 נהגו בדבר אלו שנחגרו בנוא אירק וברדלין להבדיל
 להצלת נפשות באשר שכמה פעמים אירע בכאן
 שאוכלוסי ישראל בתוך השנה הם מרובין, שאם
 אחד בין בבית בין בהחובות פוסק מלשונם וכשמביאין
 לו מנין תיכף מיכל המנן (אקסטרנע טענה) ועד
 מיני כלים מברבים המועילין תיכף ממש הוא הצלת
 גדולה ויש שיתור לא צריך ויש שמועיל עד שיכולו
 להביאו לרופאים באי"ת בית חולים שבנינו זה הוא
 ממש חוריות אף לרגעם בחוץ מאד לקום נשמו,
 ובלא זה עד שיבואו רפואים מבית החולים ומבתיים
 נמשך זמן עד שכבר אצ"ר תועלת, דאי דבר גדול הוא
 ויישר חילים ורפואם ויתברר מושי"ת כל התובים
 שנחגרו לעשיית עניני הצלה אלו לשם שמים להציל
 במעשי הצלתם ולהתברר בכל.

ושאירע זה בשבת ויום טוב ומצוי גם שאירעו
 עינם ושלשה במשך השבת בליל יומנו הרי דאי לילך
 עם מיכל חמצו למקום שנמצא חולה תיכף בין
 למקום קרוב מאד שתצורך הוא שתחבר שנועד ראשון
 לך תיכף למקום שנמצא עם החיבל בידו שהוא חוצא
 והכנסה לברמיות ואף לרה"ר ועד מלאכות הצריכה
 לכן שהוא בעיני השמ"ל (עלמקטרי) וכדומה ובין
 למקום רחוק אף במקצת שאם ילך ברוב (מאשין)
 היה זה אף כי במשנה זמן קורם אף שיתוסף הרבה
 מלאכות בהולכת הרכב בהיעדרת הגעו ובכבי זה ליכא
 שום ספק דאפילו כמה מלאכות נהוין בשבת לפקוח
 נפש אפילו לספק תרוק ובי"ש בוח שתקיימה הוא עיקר
 גדול בתעלה זו, ואף אם בריצה יבא אף בלא רכב
 בקירוב הרי יזיה עיף ולא יוכל לשנות מה שצריך,
 אך אם הוא רכב שמוציא נכרים ובאופן שמכיר שאין
 לחוש לשמא הוא חשוד לגילה ולרציחה דאי טוב שיקח
 את הנכרי שילך את הרכב אבל שהוא בליה ואף
 ביים נשאינן ראה נכרי שמכירו ודאי אין לו לבקש
 נכרי שיש לחוש שישמחו איזה זמן, ואע"פ דאיתא
 ביומא דף פ"ד ע"ב אין עושין נכרי להחיר ע"י
 גברים מ"מ אם יש להשיג תיכף נכרי להחיר את
 הרכב אף שהס"י סימן שפ"ח סק"ה פליג על הרי"א
 וסובר שאף שאפשר ע"י נכרי נמי בלא אזור כלל
 נמי יעשה הישראל בעצמו מחשש שמא אחר ממשילן
 לערוד לבא ולבסור מסק שיש לחוש גם שלא יעשה
 בוהיות כל כך, מ"מ לענין הולכת רכב כשיש צורך
 שאינו ענין התעלה ממש ואיכא בוח חלול שבת אף
 שאין צורך להחולה כגון לענין העמדת הרכב במקום
 שניתוחו יותר מצד תהלת חז"ל, שענין המחשבה אין
 לעשות להקל האיסור נמי הוא שיענין עזת ולא ידגיש
 בשיתוי זה וגם בעצם תולדת הרכב לא שייך ענין ידגיש
 דכל מליך רכב מליך במדינות האפשרי, טוב יותר
 ע"י נכרי כשנמצוי לקומו תיכף בלא אזור אבל כשיש
 קצת שיתוי א"צ להכות אף רגע אלא אילך בעצמו את
 הרכב.
 אבל עיקר מה שיש לדון הוא לענין חזרה לבינו
 במקום חזרה כשהוא במקום חזוק וא"א לילך רגלי
 ואף אם אינו רחוק כל כך אבל הוא בליה שיש לחוש
 לילך רגלי מצד הירצוחים שמצויין עמה ולהשאר שם
 כל השבת ואף רק זמן גדול כער היים ואף באם כשישטרך
 לשתות בזה זמן גדול יש לחוש שבני ביתו לא יתחמו
 בפנים אחר וגם שהוא עצמו יתחיל, אם יש להחיר
 לבא בחזרה בנשיה ברכב, זה פשוט שמקום רבני
 תואכלוסינן שמצוי אפשר לאירע לחר אינש שיש
 צורך גם למיכל א"א הכינו עד מיכל שיש צורך
 גדול במיכל המיכל בחזרה ברכב אבל הנהו הוא
 קשיש עד מיכל במקום שנמצאים תברי אנדא חצלה
 זו וגם יש עד תברים מאגרות חצלה, זו שהוא רק

לענין איש זה אם רשאי לחזר בנשיה ברכב בכלל
 וגם אם ליכא נכרי שאפשר לסמוך עליו מצד חשש
 חותרתלות, זהה מפורש בחוס' עירובין דף מ"ד ר"ח
 כל שכתבו זה ולא חשב ליה בפ"י רביצה (א' :)
 גבי חנן ג' דהנהו רשאי סופן משום חתלתו דהו אינו תרש
 וכל הנהו רשאי, ופשוט שכונתו החוס' ביה שפשישא
 ליה דהוא משום דהנהו סופן משום חתלתו אף בדגמ'
 אמר דלמא להציל שאני דהוא דיקא אצ"ל מאיביים
 עכ"פ שנפלו על ישראל שיש לחוש שמא ירדפו אותייהם
 וכעבדא דמציתי שבאותה שעה התקינו שיהו חורדין
 למקומו בכלי וין ודברשי"י דרישא מי יציא ברשות
 איירי בידות חודש ובתכמה תבא ליייל, וזהה משום
 דלתוס' דגם סיפא דכל היצאינן להציל איירי גם בתכמה
 תבאה ליייל והנהו אפילו לחזר למקומה אף שליכא
 חשש סכנה כשתשאר שם שהוא רק משום דהנהו
 סופן משום חתלתו, וכן מפורש בחודשי תרשי"א בב"ב
 דף י"א ע"ב ד"ה בפלוגתא שכתב מרדכי בהקדשא
 אמאי לא חשב זה רתנו בייחודין כל היצאינן חורדין
 למקומו תכמה תבאה ליייל והו' טעמא דהנך נמי משום
 דהנהו סופן משום חתלתו, והנהו דההם שפיטא דרא
 תניין להו וליכא למיתלימו אלא בתהירו סופן משום
 להציל שהוא סתם הצלות אינו דוקא בלחציל מן הגייס
 שבאים להלחם על איזה עיר שהוא הצלת רבים ולא
 מצוי כל כך שאינו ברוב הצלות שהוא גם בהצלת
 חודי הום מצויין ביותר כחכמה תבאה ליייל והבא
 להציל מן הנהו זמן המפולח זמן והליקת וגם מן הגייס
 מצוי יותר ויותר בעת שלום שאיזו גילן אחר או שנים נפלו
 על איזה איש אחר או שנים שכשנצאו להציל הרגו את
 הגולנים הירצוחים שאין לחוש כלל לשמא יבואו עד
 עכ"פ לבקום בירשאל נקמת הגולנים שהרגו ולא אוקמ'
 דאיירי דוקא בבוא גייס גדול של עכ"פ להלחם בכל
 העיר שלהו יש לחשוש שאף אם נצחו אותם הצילו
 את ישראל מבני עיר זה יש לחוש שחזרו לרדוף
 אותייהם, ולכן שפיטא להו לחוס' ולרשבי"א שאיירי
 ברוב עניני הצלה ובשעת שלום הוא גם בהצלת חודי
 שמוני וחורדין למקומו שהוא רק משום הנהו סופן משום
 חתלתו, ע"כ מפורש בחוס' ורשבי"א שמתור לחזור אף
 רק משום חשש הנהרשלות דהו ענין חזירו סופן משום
 חתלתו, והחוס' כתבו דאין בוח חודש כלל, ומלשון
 הרשב"א משמע שתחשבתו הוא לא מצד שלא צריך
 להשימיעו דין זה אלא דשיטת זה מצדו, דעירובין
 משום דליכא למיתלימו אלא בתהירו סופן משום חתלתו,
 ויותר נראה דגם זה אינו חודש דכתב החוס' הוא ברכוב
 הרשב"א שאינו חודש למרש' טעם זה במתני' דרא
 מסקי וכל הנהו צריכי כדאמינן הום שהוא רק לענין
 טעם חמשתה הוא משום דהנהו סופן משום חתלתו
 דאמר שם בבב"ב על כל מתני' דהקשה שם על עולא

רופא

ריג. אמר לי מו"ר (שליט"א) זצוק"ל בשם מרן החזו"א שאין לאסור לרופא הנוסע בשבת לחולה לחזור עם מכוניתו לביתו כדי שלא להכשילו לעתיד שיסרב לנסוע בשבת לחולה.

ציקר
גורי
זנין
זמ"ל
י"י

מנחת

סימן ח

שלמה

נז

רופא שנקרא לחולה מסוכן
אם מותר לחזור לביתו ע"י חלול שבת *

לכאורה שהב"י הבין בדעת הרא"ש דמה שפסק כרב יהודה היינו לענין זה שמותר גם בכלי זיינם אבל בעיקר ההלכה פסק כרנב"י דשרי אפי' רחוק יותר מאלפים אמה, אולם כל זה דוקא כשנצחו עכו"ם ומפחדים לשבות במקום שהצילו דרק אז הם מותרים לחזור עם הכלי זיין אפי' ברה"ר דאיכא איסור תורה וכמו"ש רבנו יהונתן בפירושו שעל הרי"ף, והוא מפני שבכגון דא ראו חכמים צורך לתקן שצריכים לראות מצב כזה ממש כפקו"נ בגלל חשש של מכשול לעתיד לבוא (כמו שיתבאר להלן) משא"כ אם נצחו ישראל ואין להם שום פחד לשבות במקום שהצילו יש הם רק אלפים אמה לכל רוח אבל לא לחזור בכלי זיינם תוך האלפים אמה, וראיתי שכן מפרש גם הגאון יעקב שם, אולם לא כן הוא דעת הב"ח והפרישה כי הם פירשו בדעת הרא"ש דשפיר פסק כרב יהודה דגם בנצחו ישראל מותרין לחזור למקומם עד אלפים אמה גם בכלי זיינם משום מעשה שהיה וס כרנב"י דמתיר אפי' טובא אם נצחו עכו"ם ויש להם פחד לשבות שם, ואף שלא ידעתי איך כתב כן הפרישה גם בדעת הרמב"ם והטור וב"י, מ"מ האחרונים שפיר נקטי להלכה כהב"ח והפרישה, ועיין במשנ"ב סי' ת"ז דכתב גמי הכי בדעת השו"ע בשם אחרונים, ולפי"ז צריכים לומר דמה שלא נזכר כלל בשו"ע שמותר לחזור למקומם בכלי זיינם גם בנצחו ישראל הוא מפני שבסי' שכ"ט פסק השו"ע "כל היוצאים להציל חוזרים בכלי זיינם למקומם" והוא כלשון הרמב"ם בפ"ב משבת הכ"ג ממילא גם נכלל בזה הדין של נצחו ישראל אלא שאז מקומם הוא רק עד אלפים אמה ותו לא, ומה שלא נזכר בסי' שכ"ט התנאי של מפחדים לשבות במקום שהצילו היינו מפני שסמך על דבריו בסי' ת"ז ושם מפורש כתב שגם בנצחו עכו"ם דמותרין לחזור אפי' יותר מאלפים אמה הוא רק אם הם מפחדים לשבות במקום שהצילו.

תנן במס' עירובין מ"ד ע"ב "מי שיצא ברשות ואמר לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח — כל היוצאים להציל חוזרין למקומן", ופריך עלה בגמ' דמהא דתנן חוזרין למקומן משמע אפי' יותר מאלפים ואילו ברישא תנן רק אלפים אמה ותו לא, ומבואר שם בגמ' דאין לומר שהבא להציל מאויבים שאני ויש לו יותר מאלפים אמה, דלהדיא תנן "חכמה הבאה לילד והבא להציל מן הגייס ומן הנהר ומן המפולת ומן הדליקה הרי הן כאנשי העיר ויש להם אלפים אמה לכל רוח ותו לא", ומשני רב יהודה אמר רב דחוזרין למקומן לא בא להתיר טפי מאלפים אמה אלא החדוש הוא בזה שמותרין לחזור גם בכלי זיינן ולא אמרינן דלאחר שכבר הצילו ישליכו מעליהם כלי זיינם ולא יחללו שבת, "כדתניא בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה פעם אחת הכירו בהן האויבים ורדפו אחריהם וכו' באותה שעה התקינו שיהו חוזרין למקומן בכלי זיינן, רב נחמן בר יצחק אמר לא קשיא כאן שנצחו ישראל את אומות העולם כאן שנצחו אומות העולם את עצמן", ופירש רש"י דדוקא אם נצחו עכו"ם חוזרין למקומן אפי' טובא אבל אם נצחו ישראל רק אלפים אמה ותו לא.

ועי"ש ברא"ש שכתב "דהלכתא כהנך תרי אוקימתא כרנב"י דבתראה הוא וכרב יהודה אמר רב דתניא כוותיה", ומבואר בבי"ט טור או"ח סי' ת"ז דפסק כהרא"ש וכתב בשו"ע בהאי לישנא "כל היוצאין להציל נפשות ישראל מיד עכו"ם או מן הנהר — יש להם אלפים אמה לכל רוח — ואם היתה יד העכו"ם תקיפה והיו מפחדים לשבות במקום שהצילו הרי אלו חוזרים בשבת למקומם ובכלי זיינם", וכע"ז הוא גם לשון הרמב"ם והטור, וכיון שלא נזכר כלל דשרי נמי לחזור למקומם בכלי זיינם גם בנצחו ישראל, היה נראה

יארץ ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, והרבים נוגעים למלאכות דאורייתא בשבת, הנני מפרסם מאמר זה לאתר שהגאון הנ"ל שליט"א נתן לי רשות על כך.

* מקצת מהדברים האמורים כאן מובאים בסימן הקודם, אך היות ונדפס בספר החשוב והמפורסם "אגרות משה" חלק ד' או"ח סי' פ' פסק הלכה בענין זה מהאי גאון וצדיק מפורסם הקב"ה

שמתייען עלה [אף שאין בשעה זו חולב קמן] משום מולי מכלכה
 ה"ל כאוירים שגרו בעיר הסמוך לספר וכדאמר שירזין מ"ה א'
 ובהגהות כ"ה ב' ומיהו בשעת שגרו לא משציק ל"י פ"י אש"ג
 דשכ"ח בזמן מן הזמנים שיעברו ק"ה כמו שאין עושין בלי זיון
 בשבת בשעת שגרו דה"ל בעלה כל המעות, הלא לא מקרי ספק
 פ"י בדברים עתידים שיהיו ח"ל להם כל זכר, וצ"ל שאין חנו
 בקוים צמחיות, ופטומים שמה שמשצוקם נחלל מחפכך לרועץ,
 והל"ך ח"ן דה"ל בשגרו עתידות רחוקות, וגם משום לר"ך ר"ס
 אפשר דלא הוה חלל כשמזיק חת הדנים וכמ"כ ל"י סי' ר"ט
 סק"ו.

איברא מש"כ הח"ס ד"ס דה"ל ג"כ משום אה"כ וא"כ אף בפומס
 מדרכי ליבור שאין חנו מוכרחין על יוולו אסור, א"ע
 דאפשר דכיון דאין כאן רק ר"ח בעלמא ואין ר"ח או נמכת בשכר
 לא מקרי הנאה, ולמ"כ בשו"ס סי' שמי"ט דמה עכ"מ אסור
 בהנאה מוכח כן בצורות מ"ה א' דלוקו זונה ללמוד את מיני
 אברים, ומיהו כבר הכריע הגר"ח שם דמה עכ"מ מותר בהנאה,
 ומיהו כיון שלא הוציא הגר"ח ה"ל בצורות משמע דכ"ל דלא
 השיגה הנאה.

ח) יו"ד סי' שס"ג ס"ד מקום שמוגין לקבור בממורות בלא
 ארון עד שיחטבל כ"ה, ר"ל אף שאין מקברין ע"מ לפנות
 אלא מתוך הדחק שאין אפשר לקבור עשוי בצבואו, כגון שנקברין
 אותו ח"ן מצויה"ק, אבל לכתחילה אין לקבור ע"מ לפנותו מ"מ
 מותר לקבור בלא ארון ע"מ לתמו אה"כ בלרון ומשמע דמותר
 לפנותו ג"כ לקבר אחר כיון דטעמיה אורו ליתנו בלרון וכי כרמ"ץ
 הטעם שנינו עלמותיו מן הדיון, וכ"כ זירי הוצ"ה צ"ה, ויש
 לשי' דלכאורה הו"ל כחירון קמ"ה בגמ' סנהדרין מ"ז ב' דבעין
 שיכול בשר אצל לר"ה שם דמאי חזו לער"ה דקבר"ה ה"ל כפרה ח"ן
 יורך לומר שיכול הבשר, ואפשר דהטובים כן ס"ל דבעין שיכול
 בשר א"כ מותר ר"ה דגם שיכול מכפר ואף דמאי חזו לער"ה דקבורה
 כבר איכפר ולא רשע הוא מ"מ עדיין ממוכר כפרה הוא.
 ואם מלקטין עלמותיו אה"כ לקבר אחר גר"ח, דטעמיהן גם הפוסמו
 דלא גרע מקבר הנמלא דאש"ג דנקבר ע"מ לפנות יש לו
 תפוסה, אבל אם נוהגו בלרון בקבר הראשון אפשר דאין הארון
 מפסיק וא"ל ליתן התפוסה בלרון. [א"כ, ועי' לק"י סי' ר"י
 סק"ט].

יו"ד סי' שס"ג סי"ב. [א"כ, עי' לק"י סי' ר"ט סק"ה].

ט) ז"א סי' תקכ"ו סק"ך הוכיח דמותר לקבור את הנפלים, וה"ל
 דהון אהליות פט"ז מ"ה ב' צור שמעלין ליתרי נפלים כ'
 דמ"מ קבורה היא כמ"כ ר"ש פט"ז מ"ה, וכוונתו לדברי ר"ש שם
 במת"ה דאמר שא"ל התקינו לקבר יש להם תצובה, ואין זה מספיק
 דכ"ה ד"ס לכן תצובה מ"מ ודאי לא ילא ידו מוצת קבורה שכ"י
 אינו משומר וכדתיניא בתוס' שחולקו וצדלום מליון שם ולכך הוצ'ו
 עה"כ, ולמאי שבוכ"ה המ"ה מסוג"ה דנ"ה ג"ז א' דאיכ"ה נמי
 לא חלן [וכונתו מדאזכירין קר"ה למעוטי נפלים ומשמע דבלא
 קר"ה הן ככלל מלוא קבורה בגדולים ואין לומר דכונתו למש"כ ת'
 שם ג"ז ב' ד"ק לפי ששם היו קוברין ואה"כ מלקטין אותו לצו"ק,
 וע"ז אמר בגמ' מאי דרוש כ"ה ד"ה דה"ל דאמר בגמ' מאי דרוש
 ע"כ קר"ה אה"ה דר"י דכ"ו משליכין דנ"ה ג"ז א' דאיכ"ה ח"ל טעם
 דודאי אין איסור בדבר ומשמע דהשכל"ה דר"י היינו צבית ולא
 פליג דבית העמא"ת של כותים מעמא"ן צבאלה דחיישין שמה
 מושלך שם נפל, ויוקר נראה דר"י מתברר דחלין דחיה גוררתו,
 וזה שפ"ס שח"ס גוררתו והלכך עה"כ, וא"ך שגפר"ה ח"ן מה
 הכרח ד"ס ב' משום ל"ת דכשמניחו עד שחיה גוררתו ודאי ציטל
 מלוא קבורה] ודאי צ"ע קבורה גמורה בסימית הקבר להיות
 משומר, ומש"כ עוד דחייבי בשפיר, נמי אינו מספיק דה"ל לחירון
 בתרה בגמ' ע"ז מ"ז א' איירי בפל גמור, ועוד מספק מני אסור
 להטילו, ובמשנתנו תנן מלקט ע"ס ע"ס אהל"ה דמעלין שם נפלים
 גמורין

קבורה איכ"ה או לגמרי אימעיט מומל"ת קבורה, ובירושלמי דר"ס
 ל"י מקבר הקברו ומשמע דלגמרי אימעיט ממו"ת קבורה ואש"ג
 דבגמ' סנהדרין מ"ז ב' אמר קבורה משום צביונו או משום כפרה
 ל"ל דרוקא בראשו ורובו איכ"ה צביונו ולא בצדק, אבל קשה דבז"ר
 שם משמע לאברים מקרה לה, ואם אין שם מלוא קבורה למה ל'
 למעוטי לא מצע"ה לדעת הסוברים שאין כהן מטמא לקרובים שלא
 לר"ך דלא אצטר"ך קר"ה אלא אפי' להסוברים צו"ד סי' שט"ג סי' ב'
 ומשמע שלא לער"ך מ"מ אינו אלא צמ"ן דאיכ"ה אכתי מלוא קבורה
 ומתוך שבהתרה לר"ך הותרה שלא לער"ך אבל לאחר סחימת הגולל
 אסור כדתיחא בשו"ע שם, אבל הכ"ה צב"ר אי לית בו מלוא קבורה
 כ"ל לא אצטר"ך קר"ה למעוטי, ואין לומר דמה"ל דאימעיט לענין
 עומא"ת קרובים ילפינן לענין מלוא קבורה, דה"ל לר"ב דח"ה ל'
 ואין כהן מטמא למתו צמ"ן שיה"ל אכתי יל"ך שאין מלוא קבורה
 צב"ר אלא ודאי ח"ן לומדים מטומאת קרובים, ואפשר דה"ל דר"ש
 זירי מהקברו אסמכתא ולענין מ"מ דוקא, וכן משמע מדקב"ה לה
 לענין מ"מ ולא אמרה לענין עיקר קבורה, ובגמ' זירי שם אמר
 פרע לבית מה וז"ה ל"ל ומלא תרודי קב"ה ומשמע דצבולתו איכ"ה
 מלוא קבורה ואפי' צפוחת משיעור ז"כ איכ"ה מלוא קבורה אלא
 דצפוחת מה ליכ"ה עומא"ת להב"ן ולפ"י ח"ן מפנין אף ר"ך ואף
 נקבר אכ"ה אחר, וע"ז [וה"ל דאמר ר"י מולין קכ"ה ב' יוכל
 להויתר לחלואין או לשורפה במקומה אש"ג דמלוא קבורה בקרקע,
 ר"ל דר"ל דאפשר דישעה צב"ר, וכ"מ בת"ר שם שכתבו דמורה
 ח"ל צמ"ה שלם שאין דר"ך לתח"ה לפחות מבז"ת ולשורפה, ור"ל
 דבקבורה מה שלם אצ"ה כו"ע אבל בקבורה כז"ת לאו כו"ע בקו"י
 להכ"ה צ"ה וז"י צב"ת מותר לתתו ולשרפו ובש"ס הרי אסור
 לתתו ה"ל למימר בפשיטות דלא אמר ר"י אלא ציכול לשעות
 צב"ת].

ואי איכ"ה מלוא קבורה צב"ש אלא לענין מ"מ בעינן ראשו ורובו
 יש לומר דה"ל דאמר דה"ל אף על אכ"ה וכן צב"ה לקרוב סיינו
 אם קברן כו"ה שכ"ר ויתיה עומא"ת לדחות אלו, אבל אם מלא
 קבור אלא שצמח"ר אכ"ה הוי כצ"ר צמח"ה, אבל אי הטעם דצ"ע
 ראשו ורובו משום דליכ"ה מלוא קבורה צפוחת מה כל שקבור כולו
 דאיכ"ה מלוא קבורה על ה"ל אכ"ה אף אם מלא כב"ר קבור כולו
 מטמא לאכ"ה להטיל קבורתו, ולא אימעיט אלא בלא נקבר כולו
 כ"ל, ואפשר דאף אם נקבר כולו בקבר אחר שאין חנו יודעין אותו,
 מ"מ חז"ר לקבור האכ"ה כאן, ואין להקשות לפ"י מאי פריך לר"ב
 חז"ר מ"מ ב' מה"ל דחז"ר על ע"ס כשעורה ח"ך נעמ"ה לחס"ר לשינו
 שקבר ע"י ישראל ז"ל דמ"מ אינו חז"ר עליו כיון שש"ס היה כולו
 קמן אינו מטמא לו.

ובל ה"ל דהון ס"פ ע"ז דהלכות מלקט ע"ס ע"ס שאין להם
 תפוסה ח"ן להם דין תפוסה ז"ן לענין עומא"ת ז"ן לענין חיוב
 קבורה שאין התפוסה מעיקר הדין צמ"ת קבורה אלא שהיי"ב
 חכמים לנהוג סב"ל בדבר ולא החמירו אלא בקבר גמור א"כ
 תפוסה הלל"מ"מ ז"ן לענין עומא"ת ז"ן לענין קבורה [ועוד מרא"ה
 דחוב קבורה ס"י צמ"תו צר"ך, ואפי' קבר מקלטו כאן ומקל"תו
 כאן ואפי' לא נתן עליו עפר ג"ע וצ"ב אינו עובר בשעה ולא צ"ה,
 אבל משום כבוד מתים חייב לשעות הכל כפי כבוד והוא ממו"ת
 כמוב"ר וגמ"ה וכבוד הצריות, והלכך שפיר ח"ל שאין עיקר החיוב
 אלא בראשו ורובו ומ"מ משום כבוד עומא"ת קרובים כיון דהוא אצ"ה
 ופיר אצטר"ך קר"ה למעט עומא"ת קרובים חייב גם על מקל"תו
 דמלוא קבורה וכה דחז"ר על אכ"ה אפשר דמאי אינו עובר עליו
 משום לא חלן ומ"מ מטמא לקרובים כמו ז"ל ח"ן משכ"ן
 דצ"ה מלוא מן המובחר, ולפ"י ח"ל דנפ"ל ג"כ ח"ן מלוא קבורה
 אלא כבוד החיים והמתים ומ"מ אצטר"ך קר"ה למעוטי שאין מטמא
 נפלים, ע"י מ"ה סי' תקכ"ו סק"ב, ועי' לק"י סק"ט].

ז) בפ"ת סי' שס"ג סק"ה צ"ה הג"כ והח"ס דה"ל יש מולי קמן
 מותר לגולו משום פ"י אלא ח"ן חולב קמן אסור, ואין
 סחולקו ז"ן איח"ה קמן ליתיה קמן, אלא אם מלוי ה"ל דבזמן

צמ"ן שכללו
 י ע"ה.
 י ומתו צ"ה,
 כ לעיל שאין
 ז ככלל צ"ה,
 ז עינין דיעב"ד
 זידעו שקבר
 ז"ו ע"י צ"ה
 ה אה"ה אחר
 ה חיים ניוול
 ע ס"ז.
 ו"ן כ"ל"י כה"ך
 זמקום ש"ה"ה
 ז מחקיקין ל'
 ל כיון דער"ב
 ה שומעין לו,
 והמה א"י
 ז"ס ח"י ש"ס
 ה"ה ניוול כל
 ז ל'.
 י לקבור ע"מ
 י"ה"ק, ואפשר
 ו ע"מ לפנותו
 זמרה קבורתו
 ז ח"ך ז' אינו
 ז לאחר ז' נוב"ב
 ז לענין ה"ה
 שקבורה שלא
 ז עוד קבורתו
 כל אחד צמ"ה
 לא ח"ן לכבודו
 י' שלא להויתרו

צ"ס או שאינו
 יתפוסה ככלל
 י א' וישארהו
 ה"ה דה"ן נועלו
 זממ"ה אלא לא
 אהל"ת דחכמים
 י"ה נקברת עמו,
 ז"כ אהל"ת סי'
 ה"ה מל"ד חיוב
 ס ממל"ס עול
 ז"ו עש"ה יעול
 ז"ה מ"מ שפיר
 י"ה מעה"ה א"י
 ה"ה ה"ה אפי'
 ו"פ לענין חיוב
 ז"ה"ה ג"ס הרק"ב
 דח"ן צ"ו מל"ה
 י"ה"ו ורובו וכל
 ו כמ"כ רמ"ז
 ס"כ וכן לענין
 מה לאברים אבל
 ה"ה דחייב ליעול
 ז"ק ר"ך ותפוסה
 ז"ן כ"י לטור את

יש צ"ה ראשו
 א לו, אבל מלוא
 קבורה

פסק הלכה מענין שמעתי מפי הגרש"ז אויערבאך

השואל היה בחור ששירת בצבא בחיל המודיעין, שם הצליחו לעלות על רשת תקשורת של מדינה עויינת ולפענח את הצופן שלה. תפקידו של החייל היה לעסוק בפענוח הצופן באמצעות מחשב. הפענוח היה, כמובן, כרוך בחילול שבת. טענתו למפקדיו היתה, שכשבת ברצונו לפענח רק חלק מהשדרים, אלו שלדעתו קיימת לגביהם סכירות גבוהה שהם נוגעים לישראל, אבל שדר שהסכירות שהוא קשור לישראל היא נמוכה, כגון שדר לאחת ממדינות אפריקה, ברצונו להניחו ולפענחו רק במוצ"ש. מפקדיו טענו, שאמנם הם סומכים על שיקול דעתו, אבל רק כאשר הוא מבוסס על מידע עובדתי. כלומר, הפענוח כשבת חייב להיות מלא, אך ההחלטה אילו מן השדרים חייבים להעבירם בשבת — נתונה בידי.

ניגשנו יחד להגרש"ז לשאול לחו"ר, והוא פסק כי החייל חייב לפענח את כל השדרים, מנימוק מענין וחשוב בהגדרת ספק פיקוח נפש, וכדלהלן. למרות שאין כל הבדל בהלכה בין פיקוח נפש של יחיד ושל רבים ואף על ספק פיקוח נפש של יחיד מחללין שבת, בכ"ז יש הבדל גדול ביניהם ברמת הסיכון הנחשבת לפיקוח נפש. כי תיתכן דרגת סיכון שאצל יחיד לא תיחשב פיקוח נפש, ואילו אצל ציבור אכן תיחשב לפיקוח נפש.

למשל, אנשים אינם נרתעים מנסיעות בין עירוניות, על אף שיש בן אחר סיכון מסוים, נגיח של אחר ל-10,000. אבל אין כל ספק שראש מדינה אשר ישול סיכון של אחר ל-10,000 על מדינתו — ייחשב ככלתי אחראי למעשיו, דעל ציבור דרגת סיכון כזו נחשבת לסכנה.

ולפיכך פסק הגרש"ז שעל החייל לפענח את כל השדרים, כיון שההדרוך בהם הוא במחון המדינה, אע"פ שאותו אחר של סיכון לגבי אדם פרטי לא היה נחשב לפיקוח נפש.

יח. ניצוץ שנפל על המפה, מותר לגנרו מן המפה כדי שלא הישרף (ס).
 יט. דין פתיליה או תנור שמעלים עשן ופיח — ראה לעיל פרק יג סעיף יח.

תאונות ומפגעים

כ. כל פיקוח-נפש, מלבד אלה שנמנו עד כה, גם הוא דוחה את השבת, והזריז להציל נפש אחת מישראל הרי זה משובח (ס).
 ולכן, בכל מקרה אסור או תאוה או כל מפגע שעלול לסכן חיי אדם, מחללין את השבת אולי גיזל להציל חיי אדם (ס), וכפי שיבואר.

כא. חטיי-חשמל פתוחים בבית, כאשר קיימת סכנה שיעונו בהם בני-אדם, אם אפשרי הרבה, מוטב לעזוב את הבית למשך השבת ולסגורו כדי שלא יכנסו בו בני-אדם, ולהשתות את התיקון עד אחר צאת השבת, ואם אי-אפשר לעזוב את הבית, כגון שנגזאים ילדים או חולים בבית ואין אפשרות להוציאם מן הבית, יפסק את דבר-החשמל על-ידי הוצאת הפקקי אי-אפשר, כגון שצריך את דבר-החשמל לצורך חולה שבסכנה, מותר לתקן או לקרוא למומחה לתקן את חטיי-החשמל, כיון שהם מותרים סכנה לחיי אדם.

כב. חטיי-חשמל שנפלו ברחוב ויש חשש שיעונו בהם אדם, מותר להזעיק את חברת-החשמל על-מנת להפסיק את הזרם, ואין חיוב, מעיקר הדין, לעמוד שם במשך כל השבת כדי להתרות בבני-אדם לבל יגעו בחוטמים ויבואו לידי סכנה (ס), ומכל מקום המחמיר לעמוד שם — תבוא עליו ברכי.

כג. מותר לצור, ואף להרוג, כלב משוטט, כאשר קיים חשש שהכלב נגוע במחלת הכלבת, והוא עלול לנשוך אדם, שחרי בנשיכתו יש משום סכנה (ס). וכן מותר לצור כלב שנשד או נחש שהתפשט על-מנת לברוק את הכלב בראש או לוקח במחלת הכלבת (ברי לרעה), איך לטפל בנושך כדראוי, כי טיפול בנושך ללא צורך — יש בו משום סכנה, וכן כדי לברך סוג הארס של הנחש.

שאין בו משום סכנה. (ס) א"א מרי"ח סי' שלו סעי' כג, אדחות חיים שם סי' יב, ועיי' ובעת תורה סי' רסה סעי' ה' בשם ש"ת בשמים ראש, דאף מותר לכרות הניצוץ, כיון ואין בו ממש ולא שייך בו עשיית פתמים, עיי' באדמות חיים, דעיי' אם אפשר לספור עליו, ועיי' שו"ת מלמד להועיל או"ח סי' ס, וגם מהגרש"ז אויערבאך שליט"א שמעתי, ולמאור: דברי הנשמים ראש הם נגד פשטות הגמרא והש"ע, דאסור ליתן מים אפי' מבע"י לתוך כלי מפני שמקרב זמן כניו הניצוץ, סי' רסה סעי' ד' (ס) סי' שכת סעי' א. (ס) ודלעיל פ"ב סעי' טו. (ס) שמעתי מהגרש"ז אויערבאך שליט"א רכמו שפצאנו שמוזהר לכבות נחלה כדי שלא ירבו בה רבים, סי' שלו סעי' כז, ואף להמאנים הסוכרים שיש בזה אסור תורה (עיי' בשבת מב' א"ב וברבי"א שם) אפי' לא נזכר דמחייב אותו לעמוד שם כל היום ולהורג את הרבים, ודלעיל פ"ב הערה קסו, ועיי' בהשגחה של הגר"פ עפשטיין זצ"ל על קונטרס הפואה, בסודו מנחה ירושלם הערה ג' ומת' שהענין עיי' הגרש"ז אויערבאך שליט"א במו"ק"ה סי' תרמ"ח שליט"א. (ס) ושמעתי מהגרש"ז אויערבאך שליט"א, דאפי' לא משום מחלת הכלבת, גיי' יזא מותר לגזור ע"מ להרוג אם יש לחשש שהוא ינשוך משום דרכים, עיי' סי' שש' כמיב סי' עז, ועיי' שמעתי מהגרש"ז שליט"א, דגם מותר לכוון שאם יתברר שאינו מסוכן, יחזיקנו לעצמו כיון דאנו מוסיף כלום בשביל נחשבתו עיי' סי' שכה במ"ב סי' ק"ח לח

25

מנצח כנן גרמן

שמירת שבת כהלכתה

תערב

פרק מא -

כג. כל שמותר להצילו גם משטפון

כד. גנב הפורץ לבעל-הדירה (עב) וכ להבריחו מבלי לסכן לדירה ריקה, במקום אין כל חשש שהו את כל ממונו (עד), וז לבנק או לחנות.

כה. במקרה שי מקרה שעלול להבי בטלפון (עח).

כו. ומותר לתפו המשטרה (עו), גם אנ

במ"ב ס"ק לח ובשעה צ' להורגו, עיין מ"ק על ש שמעתי מהגרש"ז אויערב סי' שכט סע' ו ו-ז, ועיין יחלל את השבת, ועיין בא מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, במחתרת, וכ"ש אם הגנב מסויים, אין בעה"ב חייב להורגך השכם להורגו, כו כל הארונות בלי שישים י דין דמחתרת, ואסור להו ולהיאבק עם הגנב, אע"פ אדם חייב לעמוד ולראות להתגבר על הגנב - משו שבעה"ב ירא ומפחד להר שרק בכגון דא סובר המ' דמכיון שאם יכניס עצמו המ"א משמע שסובר דבכ (עו) עיין שו"ת צ"ק אלי ספר יסודי ישורון ח"ג דף למשטרה, מותר למוסרם ו סע' י ו-יח ובהערה לב, וע מוק, וכדלעיל הערה ז.

ולכן, בכל מקרה אסון או תאונה או כל מפגע שעלול לסכן חיי אדם, עושין כל מלאכה שאולי ניתן להציל בה חיי אדם (סח), וכפי שיבואר.

כז. חוטי-חשמל גלויים בבית, כאשר קיימת סכנה שיגעו בהם בני-אדם, אם אפשרי הדבר, מוטב לעזוב את הבית (או את החדר) למשך השבת ולנעול אותו כדי שלא יכנסו בו בני-אדם, ולהשהות את התיקון עד אחר צאת השבת. ואם אי-אפשר לעזוב את הבית (או את החדר), כגון שנמצאים בו ילדים או חולים ואין אפשרות להוציאם ממנו, יפסיק את זרם-החשמל על-ידי הורדת המפסק (או הוצאת הפקק) ולכתחילה יעשה בשינוי. אי-אפשר, כגון שצריך את זרם-החשמל לצורך חולה שבסכנה, מותר לתקן או לקרוא למומחה לתקן את חוטי-החשמל, כיון שהם מהווים סכנה לחיי אדם.

חוטי חשמל גלויים

כח. חוטי-חשמל שנפלו ברחוב ויש חשש שיגעו בהם אדם, מותר להזעיק את חברת-החשמל על-מנת להפסיק את הזרם, ואין חיוב, מעיקר הדין, לעמוד שם במשך כל השבת כדי להתרות בבני-אדם לבל יגעו בחוטים ויבואו לידי סכנה (סח). ומכל מקום, המחמיר לעמוד שם - תבוא עליו ברכה.

חוטי חשמל גלויים ברחוב

כט. מותר לצוד, ואף להרוג, כלב משוטט, כאשר קיים חשש שהכלב נגוע במחלת הכלבת, והוא עלול לנשוך אדם, שהרי בנישכתו יש משום סכנה (ע). וכן מותר לצוד כלב שנשך או נחש שהכיש וכדומה, על-מנת לבדוק, אם הכלב בריא או לוקה במחלת הכלבת (כדי לדעת, איך לטפל בנשוך כראוי, כי טיפול ללא צורך בנשוך - יש בו משום סכנה), או כדי לברר סוג הארס של הנחש, וכדלעיל פרק לה סעיף ו.

כלב שוטט

(סח) וכדלעיל פל"ב סע' טז. (סח) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דכמו שמצאנו, שמותר לכבות גחלת כדי שלא יזקקו בה רבים, סי' שלד סע' כו, ואף להגאונים הסוברים שיש בזה איסור תורה (עיין בשבת מב א בר"ח וברשב"א שם), אפ"ה לא נזכר דמחייבין אותו לעמוד שם כל היום ולהזהיר את הרבים, וכדלעיל פל"ב הערה קער. וע"ע בהשגתו של הגר"פ עפשטיין זצ"ל על קונטרס הרפואה, בסדור מנחת ירושלם הערה 10, ומה שהעיר עליו הגרש"ז אויערבך זצ"ל במנחת שלמה ח"א סי' ז אות א, ושם סוף ד"ה וכע"ז. אך אעפ"כ יש לחלק, דבכיבוי הגחלת הוא ממש מסיר את התקלה שמוזק לרבים, משא"כ הכא שע"י הטלפון הוא מבעיר ומכבה אש כמה פעמים, וזה רק הזמנה לפתלים שיבואו לתקן, אשר לצערנו הם חשודים לעשות גם מלאכות שמצד הדין הן אסורות, ובפרט שאותם העובדים יכולים לעמוד שם כל השבת ולהזהיר, ולא לעשות שם מלאכה, וכיון שכן אסור לטלן וחייב לעמוד בעצמו ולשמור. ואע"ג שלפ"ז אכתי איכא למיחש שיהיו כאלה אשר אם יראו את התקלה מרחוק, לא יתקרבו כלל למקום הסכנה (בגלל אי-רצונם לעמוד ולשמור - י.ג.ו.) ויהיה בכך סכנה לרבים, אבל מ"מ ה"ז חלק טובא מכיבוי גחלת. ומ"מ אין זה דומה להאמור לעיל פל"ב הערה קז, דהתם העיקר הוא להביא את הרופא, ולכן אם אפשר בהליכה אסור לטלפן, משא"כ הכא התיקון הוא העיקר, ולכן אפשר שזה יותר דומה לכיבוי גחלת, וצ"ע. (ע) ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דאפי' לא משום מחלת הכלבת ג"כ יהא מותר לצודו ע"מ להורגו, אם יש לחשש שהוא ישוך, משום הזיקא דרבים, עכ"ד, עיין סי' שח במ"ב ס"ק עו. ועוד שמעתי מהגרש"ז זצ"ל, דגם מותר לכיון שאם יתברר שאינו מסוכן, יחזיקנו לעצמו, כיון דאינו מוסיף כלום בשביל מחבתו, עיין סי' שכח

20

מִרְן הַגְרִיאָהּ הַרְצוּג זַצ"ל (הַתּוֹהָ"מ קוֹבֵץ ה־ו עַמ' כ"ה וַאִילָךְ) דָן בְּשֵׁאלַת הַיִתָר חוֹזְרַת הַמַּשְׁטָרָה לְבִסְיָה לְאַחַר עוֹלָהּ שֶׁל הַחֲזִירָת הַסֹּדֵר לְמִקוּמוֹ. וְחֲזָרָה זֶה בְּמַכּוֹנִית כְּרוּכָה בְּחִילוּל שַׁבַּת.

הַדְיוֹן מַסְבִּיב לְסוּגִיָּה עִירוּבִין מִ"ד : בְּדִין הַיּוֹצֵאִים לְהַצִּיל חוֹזְרֵין לְמִקוּמוֹ, וְהַגְמָרָה שׁוֹי"ט בּוֹה וּמִתְרַץ רַב שְׁחוֹזְרֵין בְּכָלִי זַיִינָן לְמִקוּמוֹ, וְלַפִּי רַשִׁי"י הַיִּינוּ שְׁחוֹזְרִים דּוֹקָא תּוֹךְ אַלְפִּים אַמָּה אֵלָּא שֶׁהַחִידוּשׁ הוּא שֶׁבִּתּוֹךְ תַּחֲסוֹם זֶה מוֹתֵר לָהֶם לְחַזֹּר גַּם עִם כָּלִי זַיִינָם. וּמַעִיר בּוֹה : שֶׁמַּהֲרַמְבִּים לֹא נֵרָאָה כֵן, וְכֵן מַחֲדָשׁ הַרְמַבִּים טַעַם אַחַר לְהַיִתָר שְׁאִינוּ נִיכֵר בַּגְמָרָא. וְזַ"ל : אֵלָּא שֶׁרַבְנוּ הַגְּדוּל זַ"ל לֹא כַךְ מִפְרָשׁ, שֶׁהַרִי הוּא אֹמֵר וְלִכְשִׁינִלּוֹ אֶת אַחִיהֶם מוֹתֵר לָהֶם לְחַזֹּר בְּכָלִי זַיִינָן לְמִקוּמוֹ בְּשַׁבַּת כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַכְשִׁילָן לְעֵתִיד לְבֹא (ר"מ הַלְכוֹת שַׁבַּת פ"ב הַכ"ג). וְהַיִינוּ עַ"כּ שֶׁהוּא זַ"ל מִפְרָשׁ שֶׁתִּירוּצוֹ שֶׁל רַב הוּא שֶׁבְּכָלִי זַיִינָן חוֹזְרִים לְמִקוּמוֹם וּאִפְּלוּ טוֹבֵא. וְלֹא קֵבֵל כָּלִל אֶת הַחֲלוּק בֵּין נַצְחוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת הַעֲכוּ"ם לְנַצְחוֹ אֶת עַצְמוֹ, אֵלָּא שֶׁבְּכָל אֹפֶן הֵם חוֹזְרִים בְּכָלִי זַיִינָם לְמִקוּמוֹם. וְכִנְרָאָה שֶׁהִיָּה קֶשֶׁה לוֹ בְּנַצְחוֹ יִשְׂרָאֵל אֶת הַעֲכוּ"ם לְמַה חוֹזְרִים בְּכָלִי זַיִינָם לְמִקוּמוֹם. וְלֹא הוֹנֵחַ לוֹ דְבַר זֶה עַד שֶׁנִּתֵּן טַעַם מַעְצָמוֹ, שְׁאֵם כֵּן אֶתְּהַ מַכְשִׁילָן לְעֵתִיד לְבֹא. וְהַיִינוּ שְׁאֵם יוֹכְרָחוּ הַנְהִיחַ נַשְׁקֵם מִיָּדִם בְּמִקוּם הַקְּרוּב יַפְחָדוּ בְּפַעַם הַבָּאָה שְׁמָא יִנּוּצְחוּ חִיּוֹ וִינוּסוּ וַיִּשְׁגּוּם הַאוֹיְבִים לְלֹא נַשְׁק בִּיָּדִם.

ה.

בַּהַמְשַׁךְ דִּינוֹ עַל גְּדָרֵי הַיִתָר מַחֲמַת פְּקוּ"נ דְקִי"ל שֶׁלֹּא הוֹלְכִים בּוֹה אַחַר הָרֹב, כְּתַב שְׁמִי"מ צֶרֶךְ אִיָּה גְדֵר בְּדִבְרַ שְׁהַרִי לֹא יִתְכֵן שֶׁנְעַלָה חֲשֻׁשׁוֹת רַחוּקוֹת שְׁאִי"כ אִין לְדַבֵּר סוּף. וְלַבְּסוּף מַחְלָק שְׁאֵם הַקְּטִטָּה כְּבֵר יִשְׁנֵה אַעֲפִי"י שְׁבִירוֹב מַקְרִים אִין בֵּה מִשׁוּם סְכִי"נ הַרִי זֶה בַּגְּדֵר סַפְק פְּקוּ"נ י"שְׁהַרִי כְּבֵר קַרְה מַמְקַרְה הַעֲלוּל לְהַבִּיא לְיַדֵי סְכִי"נ, אֹולֵם לְעַנְיַן חוֹזְרָה לְבִסְיָה אַחֲרֵי שְׁכַבַר נַעֲשֵׂתָה הַפְּעוּלָה מַחֲמַת חֲשֵׁשׁ שְׁמָא נִזְדַּמֵּן דְבַר חַדֵּשׁ, וְכֵן סִיּוֹר הַנִּידוּת לְרֵאוֹת וְלִשְׁמוֹר שֶׁלֹּא יִקְרוּ מַקְרִים מַעִין אֵלָּה חוֹכֵךְ לְחַמְרֵי "הוּאִיל וְעַצֵם הַשְׁכִּיחוֹת שֶׁל מַקְרִים כֹּאֵלָּה (שֶׁל קְטִטוֹת) אִינֵם בַּגְּדֵר רֹוב אֵלָּא בַּגְּדֵר מִיעוּטִי".

לְעַנְיַן יֵשׁ לְדוֹן כֵּאֵן לֹא מַבְחִינַת כָּל מַקְרָה וּמַקְרָה לְחוּד אֵלָּא יֵשׁ לְסַקּוֹר אֶת כָּל מִינֵי הַמַּקְרִים הַעֲלוּלִים לְהַתְרַחֵשׁ, וְרַק לְפִי זֶה לְקַבּוֹעַ אֶת הַהֲלָכָה גַּם בְּמַקְרָה מְסוּים. וְרֵאשִׁית נְסוּרָה נֹא לְרֵאוֹת יִסוּד הַכָּלֵל שְׁכַבַר דְּבִירוֹנוּ בּוֹ לְעִיל שְׁמִתִּירִים עַכְשׁוֹ לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבַּת מִשׁוּם נַמְצָאֵת מַכְשִׁילָן לְעַ"ל. כִּי לְכַאֲוֵרָה תִּמּוּהָ מַהִיכֵן לְמַדְנוּ כָּלִל זֶה שֶׁהוֹתֵר לְחַלֵּל עַל דְבַר שְׁאִינוּ לְפָנֵינוּ, וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה שְׁבוּ עַצְמוֹ אִין מִשׁוּם צוּרֵךְ הַצֶּלֶת הַכָּלֵל. וְכֵבֵר נִתְבַרֵר לְעִיל שְׁאִינוּ שִׁיךְ כָּלִל לְשֵׁאלָה אִם שַׁבַּת הוֹתֵרָה אִו דְּחוּיָה. שְׁאַלָּה זֶה קִיִּימַת גַּם לְעַנְיַן קְדוּהָ"ח. וְנֵרָאָה שְׁאִין זֶה גַּם מִתְקַנִּי"ח וּמַכֵּה עַקִּירַת דְּבַר מַה"ת, שְׁאִי"כ הִיָּה לְגַמְרָא לְהַבִּיאָה בְּדִיוֹן אִם יֵשׁ כַּח בִּיד חַכְמִים לְעַקּוֹר דְּבַר מִן הַתּוֹרָה בְּקוּ"ע. וְכֵן מַנּוּסַח הַמַּשְׁנֵה בְּרִי"ה : שֶׁלַּח לוֹ רִי"ג אִם מַעַכַּב אַתְּהָ אֶת הָרִבִּים נַמְצָאֵת מַכְשִׁילָן לְעַ"ל אִינוּ נֵרָאָה שׁוֹזְהִי תַקְנָה שְׁרִי"ג מַצָּא לְנַכּוֹן בְּתַקְנָה אֵלָּא הוּא מַעַצֵם הַדִּין.

וְרֵאוּתֵי נְפִנִי"י רִי"ה שְׁעַמַּד בּוֹה, אֲבַל תִּירוּצוֹ אִינוּ מוּבָן שְׁכַתַּב שֶׁהַטַּעַם הוּא מַפְנֵי שְׁאֵנוּ חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא רַק נְדַמָּה לָּהֶם שֶׁהוּא נֵרָאָה בְּעַלִּיל בְּכִי"מ, וְיִתְכֵן שְׁבַמְקוּם בִּיהִ"ד לֹא נֵרָאָה. אֲבַל דְּבִירוֹ אִינֵם מוּבָנִים כָּלִל שְׁהַרִי בְּפִירוּשׁ אִמְרוֹ הַטַּעַם רַק מִשׁוּם מַכְשׁוֹל לְעַ"ל הַרִי בְּרוּר שֶׁלִּמְקַרְה זֶה לֹא הִיָּה שׁוּם חֲשֵׁשׁ. וְעַי רַשִׁי"י מַנְחוֹת סִיד שְׁכַתַּב בְּפִירוּשׁ הַ"יִנְמַצָּאֵת מַכְשִׁילָן לְעַ"ל" שֶׁהוּא "דְּזַמְנִין לֹא יֵרָאָה בְּעַלִּיל וַיִּאֲמַרוֹ הַעֲדִים כְּמוֹ שְׁרֵאוּנוּהוּ אִנוּ כֵּן רֵאוּהוּ בִי"ד" הַרִי שְׁכַרְגַע חֲשֵׁשׁ זֶה וְדָאֵי אִינוּ כִּי לְרִי"ע הִיָּה בְּרוּר לְלֹא סַפְק שְׁגַם בִּי"ד רֵאוּהוּ.

וְהַנִּי"ל שֶׁהַחֲיָתֵר הוּא מַגְדֵר מַכְשִׁירֵין שְׁגַם הֵם הוֹתֵרוּ בְּכָלִל פְּקוּ"נ וְדִין בְּמוֹעֵדוֹ שֶׁל קְדוּהָ"ח, שְׁהַרִי כָּל חִילוּל שַׁבַּת בְּהַלִּיכָה וְכִינִי"ב אִי"ז אֵלָּא מַגְדֵר מַכְשִׁירֵין. וְאִי"צ לְרִיבּוֹי מִיּוּחַד שְׁהַרִי גַם רִי"ע הַמַּחְלֹק עִם רִי"א לְעַנְיַן מַכְשִׁירֵי מִילָה וְעוֹבְדָה. לֹא נַחְלַק אֵלָּא בְּמַכְשִׁירִים שְׁאִפְשׁוּר לְעַשׂוֹתָן בְּמוֹעֵד יוֹם, וְכֵאֵן הַרִי אִי"א הִיָּה שְׁהַרִי לֹא יָדְעוּ מַה שִׁיְהִיָּה אַחֲי"כ. (וּבְפְקוּ"נ נֵרָאָה שְׁגַם אִם הִיָּה מְסוּכֵן לְפָנֵי כֵן וְהַתְרַשְׁלוּ בְּדַבְרֵי יֵהָא מוֹתֵר עַכְשׁוֹ כִּי אִין הַחוּלָה אִשְׁם לְהַתְרַשְׁלוֹתוֹ שֶׁל אַחַר. וְגַם אִם הוּא עַצְמוֹ הַתְרַשֵּׁל לִישׁ לְחַמְרֵי כִּי אִין הוּא רְשָׁאֵי לְאֲבַד עַצְמוֹ, וְהַרִי הוּא כֹּאֲחַר בְּדִין זֶה). וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ שֶׁעַל זֶה נַמְצָאֵת מַכְשִׁילָן לְעַ"ל כִּי אִם לֹא נִתֵר עַכְשׁוֹ אֶת הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה שִׁישׁ בּוֹ מִשׁוּם חִלּוּל שַׁבַּת עַכְשׁוֹ יִבְיָא הַדְּבַר מְחַר אִו לְאַחַר זְמַן לְאַיְבוּד נַפֶּשׁ, נַמְצָא שְׁפְעוּלָה זֶה שֶׁל חִילּוּל שַׁבַּת עַכְשׁוֹ הִיָּה הַכְּרַחֲתִית בְּכָדִי שֶׁתּוּכַל לְצַאֵת לְפוֹעַל לְאַחַר זְמַן הַהַצֶּלָה הַנְּצַרְכָּת. וְאִם לֹא תִיעֲשֵׂה עַכְשׁוֹ הַפְּעוּלָה בְּרוּר שׁוֹה יִגְרוּם פַּעַם לְאַיְבוּד נַפֶּשׁ. עַ"כּ הַרִי"ז בַּגְּדֵר מַכְשִׁירֵי פְּקוּ"נ שְׁגַם הוּא הוֹתֵר. וְהוּא הַדִּין וְהַטַּעַם בְּקְדוּהָ"ח. נַמְצָאֵנוּ לְמַדִּים כָּלִל שְׁגַם פְּקוּ"נ שְׁעֵדִין אִינוּ עוֹמַד לְפָנֵינוּ לֹא לְגַבֵּי רִגַע זֶה וְלֹא לְאַח"כּ, אֲבַל בְּרוּר לָנוּ שִׁיגִיעַ הַדְּבַר לִזְהַ בְּזַמַּן מִן הַזְּמַנִּים אִנוּ רּוֹאִים אוֹתוֹ כֹּאִילוּ הוּא כְּבֵר לְפָנֵינוּ, כִּי נְחַבֵּה זֶה שֶׁל "יַחַי בְּהֵם" הִיָּה קִיִּימַת וְעוֹמַדַת לְפָנֵינוּ לֹא רַק לְגַבֵּי הַחַיִּים שֶׁל דָּגַע זֶה אֵלָּא אִנוּ מַצְוּוּים וְעוֹמְדִים בּוֹה גַם לְדֹאוֹג לְהַצֶּלַת חַיִּים שִׁיִּצְטָרְכוּ פַּעַם לְהַיִתָּה, אַעֲפִי"י שְׁאִין אִנוּ יוֹדְעִים מוֹתֵי וְאִךְ. וְכֵן מַצּוֹת "בְּמוֹעֵדוֹי" קְבוּעָה וְעוֹמַדַת הִיָּה עֲלֵינוּ בְּרַגַע זֶה, גַּם עַל מַה שִׁיבֵא בְּעֵתִיד. וְעַ"כּ כָּל מַה שְׁאֵנוּ יְכוּלִים לְעַשׂוֹת בְּכָדִי לְהוֹצִיא לְפוֹעַל אֶת הַמוּטָל עֲלֵינוּ בְּמַצּוֹת אֵלָּה גַם בְּעֵתִיד הַרִי הֵם בְּכָלִל מַכְשִׁירִים, שְׁאֵם אִין לְעַשׂוֹתָן בְּעִישׁ מוֹתֵר לְעַשׂוֹתָם גַּם בְּשַׁבַּת בְּדוּמָה לְעַצֵם הַמַּצּוּהָ עַצְמָה. וְלַמְדַּנוּ מַכָּאן הַלָּכָה גְּדוּלָה שְׁגַם הַצֶּלַת נַפְשׁוֹת שְׁלַעֲתִיד לְבֹא, שְׁאֵנֵר יוֹדְעִים שׁוֹה יבֵא אִי פַעַם הַרִי זֶה נַחֲשָׁב כֹּאִילוּ הִיָּה כְּבֵר נַמְצָאָה לְפָנֵינוּ עַכְשׁוֹ וְעֲלֵינוּ לְעַשׂוֹת הַכָּל כֹּאִילוּ הַפְּקוּ"נ לְפָנֵינוּ. וּמַעֲתָה נֵרָאָה שְׁאִין גַּם מְקוּם לְחַלֵּק בְּמַדַּת הַשְׁכִּיחוֹת שֶׁל הַדְּבַר לְעֵתִיד לְבֹא. שְׁאֵפִי אִם אִין זֶה עֲלוּל לְקַרוֹת אֵלָּא אַחַד מְאַלְף, דִּיהַ הַצֶּלָה אַחַת שֶׁל נַפֶּשׁ אַחַת בְּזַמַּן מִן הַזְּמַנִּים בְּכָדִי לְהַתִּיר וְלְחִי"ב לְעַשׂוֹת פְּעוּלוֹת אֵלָּה שֶׁל חִלּוּל שַׁבַּת שֶׁהֵם בַּגְּדֵר מַכְשִׁירִים לְהַצֶּלָה זֶה שְׁאֵם לֹא נַעֲשֵׂה אוֹתָן אִף הַהַצֶּלָה לֹא תֵצֵא לְפוֹעַל. כִּי מַכִּיוֹן שֶׁהַגְּדֵרנוּ פְּעוּלָה זֶה כְּמַכְשִׁירֵי פְּקוּ"נ, אִין לָנוּ שׁוּם הַגְּבִלָה בְּמַסְפַּר הַפְּעוּלוֹת וְהַחֲלוּלִים שִׁישׁ לְעַשׂוֹת שְׁבַסוּפִם יִבְאוּ לְפָקוּ"נ שֶׁל אַחַד מִשְׁרָאֵל. וְהַגַּע עַצְמוֹ, אִם נַפְלָה מַפּוֹלַת זֶה בִּנְיָן גְּדוּל וְעַנְקִי, אִו (מַה שֶׁהוּא בְּעַצֵם אֵלָּה דְבַר מַבְחִינָה דִּינִית), אִם יַפְלוּ מֵאַה בְּתִים וְאִנְחָנוּ יוֹדְעִים שְׁבִאִיזָה יִצַּח מְהַמְפַלַת אִו שְׁתַּחַת גַּל אַחַד מֵהַבְּתִים חָלְלוּ נַמְצָא בְּבִירוֹר אַדַם מִיִּשְׂרָאֵל, הִאֵם נִתְלָה גַם זֶה בְּשֵׁאלָה אִם חוֹלְכִים בְּנַפְשׁוֹת אַחַר הָרֹוב? וְהַרִי הַרְמַבִּים שֶׁהַרְבֵּה מִפְרָשִׁים שְׁפוּסֵק שֶׁהוֹלְכִים גַּם כֵּאֵן אַחַר הָרֹוב וּמִ"מ אִם נַפְלָה הַמַּפְלַת עַל מַאֵה כְּכִרִים וְיַהוּדִי אַחַד מַפְנִים הַכָּל. וְלְכַאֲוֵרָה לְמַה בֹּאמַת אִין אֹומְרִים נְלֵךְ אַחַר הָרֹוב, וְעַל כָּל גַּל וְגַל

נאמר שעפ"י הרוב אין שם יהודי, ועי"ז נאסור את כל פעולת החצלה במקרה זה. אלא ודאי ז"א, כי מכיון שאם נאמר כך, הרי לא נעשה את מעשה החצלה, ורק עי"י שנחטט בכל הגל או בכל הגלים נוכל למצא ולחצול את האדם מישראל, הרי כל העבודות בגדר מכשירין לחצלה זו, כיון שאחרת אין אנו יכולים להגיע בשום פנים לחצלה. ועי"כ כל הפעולות שאנו עושים הם בגדר ההיתר של פקו"נ ולא רק הפעולה שהיא מוכרחה מצד עצמה לחצלה. דהיינו החפירה במקום שהוא ודאי קבור, אלא כל פעולת העיקרין שתפקידו בעיקר לברר היכן הוא נמצא הן בכלל זה, ומצד מכשירים וכ"ל. (ובזה נראה לכאורה שנחלק הטי"ז עם הרמ"א שהובא לעיל אם יש לחשוש למכשול לעי"ל עי"י שיעשו עי"י נכרי המזומן לפנינו בלי איחור. כי הרמ"א סובר שאינו בדומה לחשש שמא יתאחר מלעשות שהוא מצוי טובא, משא"כ החשש שמא ילמדו מכאן להחמיר כשלא יהיה נכרי מצוי הוא חשש רחוק. אולם הטי"ז שהשוה הדברים לא חילק בזה. והטעם כני"ל מכיון שנתברר שהחשש מצד לעי"ל הוא חשוב כמו אלו היה הפקו"נ כבר לפנינו עכשו, ובמקרה שיש לפנינו פקו"נ ל"ש לחלק במכשירים בין מספר המלאכות שיש לעשותן לשם זה). ומכיון שנתברר שגם פעולות שהן עצמן אינן בעצם שייכות לפעולת החצלה, אבל מ"מ א"י בלעדיהן להגיע לחצלה, כגון פקוח כל הגלים כולם או החזרה בכלי הנשק עכשו שהמעשה שלפנינו כבר נעשה, מ"מ אף זה בכלל מכשירי פקו"נ, שדוחים שבת ממש כמו פעולה שיש בה באופן ישיר פקו"נ בשביל הצלת נפש שלפנינו, מעתה גם אם היא מהמכשירין לעי"ל היא מצאוה רחוקה מ"מ כל עוד שהוא ברור שזה יבא בזמן מן הזמנים, הרי כל פעולות שאנו עושים הם בכלל מכשירין לפעולת החצלה ההיא ומותר וגם מחויבים לעשות עכשו. ומעתה אין זה שייך כלל לדיון של קביעות הגבול והגדר של ספק פקו"נ שהותר לבין ספק רחוק של אחד מאלף שהוא אינו כלל בגדר ספק. כי כל זה שייך לענין מקרה בודד וחד פעמי, שמכיון שהוא ספק רחוק אני מניח שלא יקרה כלל או שלא קרה כלל. (ואין כלל חילוק בין דבר שעוד לא היה לבין מה שכבר קרה, כי כני"ל גם מה שיכול לקרות לעתיד הרי הוא כאלו לפנינו). משא"כ דיון שלנו, אם תאמר שהוא מיעוט ולא תצא לפעולת הבדיקה, הרי בכל מקרה תדון ככה, כי מאי אולמיה דהאי שבת משבת אחרת, ועי"ז לא תצא אף פעם לפעולות בדיקה בשבת. אבל אז הרי אתה יודע בודאות גמורה שפעם עי"י אי נמצאה שאי-יצאיה זו יש בה משום איבוד נפשות. כי הרי סו"ס באחד מהשבתות תזדמן תגרה שתביא לידי איבוד נפשות. ונמצאה שאי-יצאיה זו יש בה משום איבוד נפשות, ולהיפך - יציאה בכל שבת ושבת ודאי תמנע את הפרצה באיזה זמן שתזדמן. ועי"כ יש לנו לראות את היציאה לשמירה בכל השבתות כמכשיר פקו"נ של אותה שבת, שבה השמירה תביא תועלת. ועי"כ מותרת אף מחויבת השמירה בכל השבתות כולן, כי אין אתה יודע איזוהי שתביא לידי הפקו"נ, ועי"כ כולן בכלל היתר וחיוב, ממש כפקוח מאת הגלים של הפעולות בשביל הצלת אחד מישראל הנמצא תחת מפולת אחת ויחידה. כלל הדברים שאין לנו לדון את המקרה מבחינתנו הבודדת אלא מבחינת כל המקרים הדומים לו שגם להם אנו קובעים את דרך ההתנהגות עי"י הקביעות כלפי מקרה זה. ועי"י בחינה זו אין חשוב כבר כלל אם מקרה בודד או לא, אלא אם עי"י המעשים שלי בכל המקרים הללו הדומים זה לזה והיכולים להתרחש אם היום ואם מחר יהא בהם פעם משום הצלה, וכן אם עי"י ההמנעות שלי מפעולה במקרה זה, וממילא - גם במקרים הדומים לו יהא משום איבוד נפשות ברור באיזה מקרה מן המקרים. ואם הדבר כן, הרי זה בכלל פקו"נ שהוא מותר ומחויב לעשות כל המלאכות כולן עכשו, לא מצד חשש למקרה זה ולשבת זו שלפנינו אלא מגדר מכשיר לפקו"נ שיבא פעם מן הפעמים אם היום ואם לאחר זמן.

ועל פ"ז יש להתיר כל פעולות סירות הנודדות, א"כ ברור שאינו נעשות במחשבה רצינית וחשש כל שהוא אלא רק לשם טיול סרק בעלמא. כמו כן יש מקום גדול להתיר חזרה במכונית גם אחרי שנגמרה המריבה במקום זה אם יש מקום ולו יהא אפי" רחוק לחשש שמא נצרכת המכונית ברגע בצד שמי של המחוז המשטרתי ועי"י שיחזור לבסיסים יוכלו לגשת למקום ביתר מהירות, מאשר מהמקום שהם נמצאים כעת.

(וכסניף לזה יש להוסיף מה שהזכרנו לעיל, שיתכן לומר שבדורותינו יש להרחיב את הגדר של נמצאת מכשירין לעי"ל גם לענין החזרה מחוץ לתחום וחזירה במכונית, שאל"כ ימנעו כל אלה שהם שומרי תורה מלהתגייס לעבודה משטריתית בכלל וכני"ל).

ט

כל זה דנינו על פי הקוים שצוינו בקונטרסים הנ"ל. אולם נ"ל שיש להכניס כאן עוד נמוק הלכותי, הראוי לשמש סניף, אם לא יסוד חשוב כשלעצמו. והיא שיטת רב האי גאון והרב בעל הלכות והר"י לענין גחלת בשבת בר"ה (שבת מ"ב). שפרשו אליבא דשמואל שמתיר בשל מתכת אעפ"י שהיא מלאכה דאורייתא לפ"י שפסק כר"י במשצ"ל, משום חשש של נזקא דרבים. ותמחו בזה הרמב"ן והרשב"א איך נתיר מלאכה דאורייתא מחמת חשש נזק וכתבו שניהם (הרמב"ן בלשון "ואולי", והוא עצמו אינו סובר כן, והרשב"א בנוסח "וי"ל" וגם לא גילה דעתו הוא מהל) "כיון דדרכו להזיק בו ורבים נזוקים בו כסכנת נפשות חשיב ליה שמואל, דא"י לרבים להזהר ממנו" (אגב, גם כאן ההיתר בהכרח סופס משום תחלתו, שהרי במקום לכבות המתכת יכול לעמוד במקום ולהזהיר הרבים עד שיפוג חומה מאליו, אלא מפני ששיערו חכמים דעתו שלא יעמוד בזה). ועי"י מ"מ פ"י מהל' שבת שהטה גם דעת הרמב"ם לשיטה זו לתירוץ א', ותירוץ הראשון שהוא משום מתעסק אינו מובן שא"כ נאמר כן בכל משצ"ל, ומה שמסתמך על הרשב"א והתוס' הרי הם לא כתבו אלא במה שאין במינו נצוד, שכל עיקר אינו אלא מלאכה דרבנן, וגם זורקו מיד מידו שאין עי"י שם צידה כלל, משא"כ לענין נחש.

ומקור הדבר נ"ל שיש ללמדו ממלחמת רשות שהיא להרוחה (סוטה מ"ד): או להרבות שמע מלכות מלך ישראל (רמב"ם פ"ה ממלכים) או לפרנסה (ברכות ג') ועי"י זה הותר להעמיד עצמו בסכנה של ספק נפשות של יחידים, וספק זה הרי הוא המור יותר מדין חילול שבת, שהרי בגלל ספק מסוג זה ראוי לחלל את השבת (עי' מני"ח שהעלה שבמלחמה אין דין "וחי בהם", כי כל עיקר מלחמה בנויה על ספק איבוד נפשות כי אין סומכים על הנס). ולדעת הרמב"ם החולק בפ"ק דשבת על המפרשים היתר הפלגה ג' ימים לפני שבת מצד דין תחומים, שא"כ גם לפני שלשה ימים אסור נראה לכאורה, שסובר שבמלחמת רשות הותרה (או דחתה) השבת, שאל"כ אינו מובן למה מותר להלחם מלחמת רשות ואפי" לפתוח בראשון בשבת, הרי ברור עכ"פ קרוב לודאי שיצטרך לחלל את השבת בהמשך

מצות הריגת שבעה עממין

(א) להרוג שבעה עממים המחזיקין בארצנו טרם ככשנו אותה מהם, והם הכנעני והאמורי וכו', ולאבדם בכל מקום שנמצאם, שנאמר עליהם [דברים ז', ב.]. החרם תחרים אותם, ונכפלה המצוה בסדר שופטים, שנאמר שם [כ', י"ז]. כי החרם תחרים החתי והאמורי וגו'.

משרשי המצוה, לפי שאלו השבעה עממים הם שהחלו לעשות כל מיני עבודה זרה וכל תועבות ה' אשר שאל, ועל כן בהיותם עיקר עבודה זרה ויסודה הראשון נצטוונו עליהם למחותם ולאבדם מתחת השמים, לא יזכרו ולא יפקדו בארץ החיים. ובמצותנו זאת עליהם להחרימם ימצא לנו תועלת, שנאבד זכרם מן העולם ולא נלמוד ממעשיהן. וגם יש לנו ליקח מוסר כזה שלא נפנה אחר עבודה זרה, כי ברדפנו אחר כל איש מהמשפחה הרעה הזאת להרגו על התעסקם בעבודה זרה, לא יעלה על לב איש לעשות כמעשיהם בשום פנים.

ואין לשאול כלל למה נבראו האומות הרעות אלו אחר שסופן ליאבד לגמרי מן העולם, כי כבר ידענו שרשות נתונה בידו של אדם להיות טוב או רע, ושלא יכריח השם את האדם על אחד מהן. ואחר שכן נאמר כי שבעה עממים אלו קלקלו מעשיהם והרשיעו עד שנתחייבו כולם אכזרן ומות, ובתחילת הבריאה היו ראויין גם לטובה,

המצוות [ג] ונרחגת מזה זו כל איש מישראל, הן אנשים והן נשים כמבואר בש"ס קטנה מ"ד ע"ב דמלחמות מלח' אפילו כלה מופתה וכו'.

והנה אף על פי שלא זה נאמר כאן גבי שבעה עממים, מ"מ הסכמת הר"מ והרצ המחבר, וכן כתב הסו"ס בע"ז כאן ד"ה דלמחר קרא, ללא זה נאמר על כל עובדי עבודה זרה, ע"ש.

החזיקו בפני פ"ק וכתב הרב המחבר והעובר על זה ובא לידו ויכול להרגו מבלי שיסתכן בדבר ולא הרגו ביטל עשה זה, ול"ע, דנהי דכל המלות נהרות מפני הפלגה, מ"מ מלוא זו המורה ליתנה ללמוס עמה, וידוע שהמורה לא תסמוך ליתנה על הסם כמבואר ברמב"ן [נמדרה ה', כ.], ודברך העולם נהרגים משני האדמים צנת מלחמה, ח"כ מוין דהמורה גורה ללמוס עמהס אף דהיא סכנה, וח"כ דהיה סכנה צמקס הוה ודלוא להרוג אלוס אף שסמקן, ול"ע.

[ב] והר"מ כאן ה"א ח'—כ' כתב דלסור לרמס על עובדי עבודה זרה שאלמך לא תמנע לפיכך אס ראה גוי טובע וכו' לא יעלו וכו' מכאן אמה למד שאלמך לרפאות גוי אפילו כשכר וכו'. ולדעתי ז"ע, דשכר כיון דעושה בשביל הנאחז לא הוה מתנת חסד ולא שייך לא תמנע, עיין נסוגיא כאן כ' ע"א דבגוי המכירו לא שייך לאו זה דלא הוה מתנת חסד, וכן מפני דרכי שלום לא שייך הלאו הוה ע"ש צמוס ד"ה ר' יהודה, ואפילו למאן דמתיר מתנת חסד מ"מ אסור להעלותו דמתיה צן לעבודה זרה ע"ש צמוס, אצל הלאו דמתנת חסד לא שייך אס עושה בשביל האלח ענמו כי איתו חסד, עיין צ"ן [גיטין כ' ע"ב מדפי הרי"ף] גבי

ואל הטעם הזה נסמוך מצות כליון עמלק שבסדר כי תצא בסוף מצות עשה שבסדר [מצוה תר"ד]. ואם נחפרין נאמר עוד, כי אפשר שהיה להם בזמן מן הזמנים שעת הכושר, ומפני אותה השעה זכו להבראות. או אולי נאמר שיצא מבין כולם אדם אחד הגון ובשבילו זכו כולן להבראות, וכענין שמצינו חכם אחד שאמרו זכרונו לברכה [ע"ז י' ע"ב] שהיה מבני בניו של עמלק והואי אנטונינוס. ואין מן הנמנע אצל הבורא לבראות כמה בני אדם בשביל אחד, כי הוא ברוך הוא לא יראה עמל בכל אשר יחפרין עשוהו כי בהנחת חפצו יעשה כל אשר חפץ. והוא ברוך הוא המבין את כל מעשינו, וירדע מה צורך לאחריים אל האחד המיוחד כי יבראו כולם בשבילו. [אוי נאמר שנבראו כדי שיקחו

מזה מוסר בני העולם, או כדי שיכנו ערים ויטעו גנות וכרמים לישראל].

מדיני המצוה, מה שאמר זכרונו לברכה שאין מלך ישראל נלחם תחילה אלא מלחמת מצוה שהיא מלחמת שבעה עממין הנזכרים, ומלחמת עמלק, ומלחמת עזרת ישראל מצר שבא עליהם, ובמלחמות אלו אינו צריך ליטול רשות מבית דין. ויתר פרטיה מבוארים.

ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן שיש כח בדיניו להורגם. וכתב הרמב"ם ז"ל [בספר המצוות], אולי חושב יחשוב שזו מצוה שאינה נוהגת לדורות אחר שבעה עממין כבר אבדו, וזה אמנם יחשבוה מי שלא יבין ענין נוהג לדורות ואינו נוהג לדורות. וכלל דבריו זכרונו לברכה, שיש לך לדעת כי כל מצוה שלא תהיה עשייתה נעדרת מחמת שעבר זמנה, כגון מצוות שהיו במדבר ולא אחר כן בארץ, וכן מצוות הסבת נחלה שלא היתה אלא לאותו הדור שהיו בחילוק הארץ בכניסתן לארץ, כגון אלו הן שנקראות אינן נוהגות לדורות, אבל כל מצוה שהיא נעדרת ממנו מחמת שאינה נמצאת לנו שנוכל לעשותה, אבל לא שהכתוב יתלה אותה בזמן מן הזמנים, כגון זו של אכזרן שבעה עממים ועמלק שהכתוב ציונו למחות שמם ולאבדם לעולם בכל דור ודור שנמצאים, ואף כי כבר עשינו בהם המחוייב על ידי דוד מלכנו שהשחיתם וכילם עד שלא נשארו מהם רק מתי מספר שנתפזרו וטבעו בין האומות עד שלא נודע זכרם ואין בדינינו עתה לרדוף אחריהם ולהורגם, אף על פי כן לא תקרא מצוה זו מפני זה מצוה שאינה נוהגת, והבן זה העיקר והחזק בו.

ועובר על זה ובא לידו אחד מהם ויכול להורגו מבלי שיסתכן בדבריו ולא הרגו, ביטל עשה זה, מלבד שעבר על לאו שנאמר עליהם [דברים כ', ט"ז] לא תחיה כל נשמה, כמו שנכתוב בסוף סדר שופטים בעזרת השם בסימן תקכ"ט [מצוה תקכ"ח].

ג. משלשן זו נראה שאנטונינוס נתייר, והוא פלגוסא בירושלמי פ"א דמגילה הייא [ט"ז ע"א]. ובכל כתיביו יש כאן מקום חלק, ולא סבר שם החכם, מלבד באחד מהם שחוקס בו. וכעין שאמרו זכרונו לברכה [גיטין נ"ז ע"ב] מפני ביהו של חמין לידו תורה בבני ברק, ומאי ניהו רבי עקיבא. וחתובות יומאי ניהו רבי עקיבא, ליתא למינו בשיס, ובעין עיקב סתודין צ"ו ע"ב נוסף: ומנו רב שמואל בר שילת. ד. נוסף ע"פיו כתיב. במוין פמ"א כתב הר"ם בטעם מצות מחיית עמלק, שכמו שיעשה האדם האחד, ראוי שתעש המשפחה האחת או האומה האחת, בעבור שיעשו שאר המשפחות ויראו ולא ירגילו בחפסד, כי יאמרו שמת יעשה בני מה שיעשה בבני פלוני וכו'. ה. ר"ם כאן ה"א א'—ב'. ו. הנהגת המשנה למלך: עיין לקמן סייס תציא וסיי תרי"ג ותרי"ד, עכ"ל. ומה שכתוב לענין בסיי תציא, אינו מובן, ואולי זו טיפס, וצ"ל: תקביו. בהרבה דפוסים נהגו זו דפוסה בשבטים רבים. הנהג ע"פ ד"ר. ז. ראה מביית אור.

תכו. ואתחנן לאו ג'. רמב"ם לאוין ג'. הלכות עבודה זרה פ"י. סמ"ג לאוין מ"ח. סמ"ק ק"ל. סור י"ד קנ"א וז"מ רמ"ס. א. כן הביא הר"ם בסימין מהירושלמי. והרי"ה העביר העיר, דבירושלמי משמע שהכותבו ללאו ולא תחתן, ועייש בגמרא פנים.

ב) בחיובו מן ר"ז הלוי עה"ת פ"י בשלח, על הפסוק ובלו עם חרף נפשו וגו', והרב המחבר ספר החינוך מיידי באחד שבא לידו שלא במלחמה, עייש באורן.

תכה. תכנ. ואתחנן עשה ח'. רמב"ם עשין קפ"ז. הלכות מלכים פ"ה ח"ד. סמ"ג עשין ק"י. א. כמבואר בתורה, למען אשר לא ילמדו אתכם וגו', דברים כ', י"ח. ב. עיין ברייתא רמב"ם

דט טאג 10/11

בזמן הזה, לא יתכן להפעיל הלכה זו של ג' ימים קודם, כ"ל. ובמלחמת הרשות שבסוף דבריו לא התכוון אלא להחזיר הלחמה והכיבוש הסופי של העיר בשבת, שכן מביא הדרש של "עד רדתה" שהכוננה להסתערות שאחרי תחילת המצור. ולחזמה בודאי דוחה שבת כאשר התחילו כבר במצור, ובוה אין כל הבל בין מלחמת רשות למלחמת מצוה.

היתר הלחמה בשבת אינו מבוסס על פיקוח נפש

הנהגה מכל זה מתברר עיקרון חשוב שהיתר הלחמה בשבת אינו מתבסס על היתר פיקוח נפש הדוחה שבת, כפי שרגילים לחשוב, אלא על היתר מיוחד המיועד אך ורק לחזמה, והנשען על דרשה שמאי הזקן בבבלי, בירושלמי, כתוספתא ובספרי מהפסוק "עד רדתה" - אפילו בשבת. שהרי היתר פיקוח נפש הדוחה שבת אינו למדים למסקנה מהמקרא "וחי בהם" - ודרשו חז"ל ולא שימות בהם, כמבואר במס' יומא פה, ובסנהדרין עד, א. ואם בלחמה יש תמיד בעית פיקוח נפש למה אנו זקוקים לדרשה אחרת עבור היתר לחזמה בשבת מ"עד רדתה", נלמד גם אותה מ"וחי בהם". אלא בוראי ששמאי הזקן בדרשוהו בא להשיענו היתר מיוחד, שהלחמה עצמה דוחה שבת בתור מצוה כשלעצמה, ולא רק במלחמת מצוה, אלא גם במלחמת הרשות. משום שכיבוש הארץ היא מצוה הנוהגת לדורות, לדעת הרמב"ן בספר המצות, ויתכן שהיא נוהגת גם במלחמת הרשות, מאחר שאנו פוסקים שכל הארצות שכובשין ישראל במלך על פי בית דין, הרי זה כיבוש רבים והרי היא כארץ ישראל שכבש יהושע לכל דבר, והוא שכבשו אחר כיבוש כל א"י האמורה בתורה, כלשון הרמב"ם בהלכות מלכים פרק ה הלכה ו'.

לכן יכולים אנו להסביר ולאמר, כמו שמשביר רש"י במס' יומא פב, ב, הטעם של פיקוח נפש דוחה שבת "לפי שחביבה נפש של ישראל לפני המקום יותר מן המצוות, אמר הקב"ה תבטל המצוה ויחיה זה", כך נראה שחביב שלטונם של ישראל על א"י, ועל כל הנספח עליה, יותר מן המצוה של שמירת שבת אחת, מאחר ואנו רואים שכיבוש מסוים והוספתו לא"י תחת שלטון ישראל דוחה שבת מטעם "עד רדתה" ולהלן עוד נברר בעיה זו לפי הרמב"ם

29

מצות לחימה דוחה פיקוח נפש

ניסוף על כך הרי רואים אנו עד כמה גדולה מצות לחימה גם של מלחמת הרשות, שהיא דוחה גם פיקוח נפש, כמו שכתב המגנה חינוך במצוה תכ"ה במצות לחימה כרכה תמיד עם סכנת נפשות כי בדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה, וחיוני שבכל זאת גזרה התורה ללחום עמם אף שהיא סכנה, א"כ דחוייה היא סכנה בפני מצות לחימה. את קושית המנחת חינוך על בעל החינוך שם שהשאיך בצ"ע הירצנו במקום אחר, ולעיל כתבנו כי יש להוכיח ממס' שבועות ל"ה ב' שגם מלחמת הרשות דוחה פיקוח נפש שכן אמר שם שמואל: מלכותא דקטלא חד משיתא בעלמא לא מיעגשא, שנאמר "כרמי שלי לפני האלף לך שלמה" - למלכותא דארעא. ופירשו שם בתוס': דקטלא חד משיתא בעלמא וכו' בהוצאת למלחמת הרשות קאמר. משם נראה כי אין זו אסמכתא בעלמא מהמקרא של שיר השירים, אלא דרשה הלכתית ממש, שממנה נלמד להלכה לשמואל שכל שלמה הכתוב בשיר השירים הוא קודש.

נמצינו למדים, שגם במלחמת הרשות מותר לתכנן את אחוז האבדות עד ששית מכלל היוצאים למלחמה, או אפילו מכלל האוכלוסייה כולה, ועד אחוז זה אין המלכות נענשת על כך, כי זהו אחוז האבדות המותר במלחמת הרשות. אבל כאשר הערכת המצב קובעת מראש שעלול ליפול אחוז גבוה יותר מזה, אסור לצאת למלחמה אם היא של רשות, משמע מזה שבמלחמת מצוה אין האבדות המשותערות מראש מהווה הגבלה לפתיחת המלחמה, כי אם הסיכוי לנצח בלבר הוא הקובע את היתר הלחמה. כי ברור שאם הערכת המצב הצבאי קובעת שהסיכוי לצחוק אינו גבוה, גם במלחמת מצוה אין היתר לצאת למלחמה ככל שהדבר תלוי בנו. ומאחר שלמדנו שמלחמה דוחה פיקוח נפש, ופיקוח נפש דוחה שבת, על אחת כמה וכמה שמלחמה דוחה שבת, בתור מצוה כשלעצמה, ולא מטעם פיקוח נפש שבת.

ברם אין זה נימוק הלכתי מספיק להוכיח שמלחמה דוחה שבת. שהרי בגמ' בסנהדרין ל"ה רוצה הגמ' להוכיח בק"י מעין זה שקבירת מת מצוה דוחה שבת, ושרציחה של מחוייבי מיתות כ"ד

בש"ת הריב"ש (סימן קא), מצינו התייחסות מיוחדת לחילול שבת במקרה של מלחמה. הריב"ש כותב שם כי בעת שצבא מטיל מצור על עיר נקבע היתר מיוחד לפיו מחללים את השבת לבל צורכי המצור ואפילו שלא מפני הסכנה, הריב"ש מציין, כי המקור לדין זה אינו הכלל הגדול של 'וחי בהם' שממנו למדים כי פיקוח נפש דוחה שבת, אלא הפסוק (דברים כ כ) 'ובנית מצור על העיר אשר היא עושה עמך מלחמה עד רדתה'.

הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל הרב מפוניבז' (קונטרס דברי הרב עמ' קז) מציין, כי משמע כדברי הריב"ש גם מדברי הרדב"ז על הרמב"ם (הלכות מלכים פ"ח ה"א), שם נפסק, כי 'חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשום וישבו מהם, מותר להם לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים, וכן שותה יין נסך, מפי השמועה למדו, ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהם'. משמע לכאורה, כי מותר לאכול טריפות רק בהעדר אוכל אחר. אך הרדב"ז שם תמה אם אין להם מה שיאכלו מדוע נאמר דין זה דווקא ביחס לחלוצי צבא, הרי גם לכל אדם מותר הדבר שהרי עסקינן בפיקוח נפש. מיישב הרדב"ז שם, כי אין המדובר במקרה שהם במצב של סכנת חיים מפני הרעב, אלא החידוש הוא, כי אינם צריכים לטרוח לבקש מאכל היתר כיוון שכנסו לגבול העמים אם ילכו לבקש מאכל היתר יקומו עליהם העמים, אבל קודם שיכנסו לגבול הרי הם כשאר כל אדם. הרדב"ז מדמה מקרה זה, לדין של עד רדתה שנאמר לגבי מי שצרים על עיירות של העמים, שהדבר מותר אף בשבת, משמע אפוא מדבריו, כי ביחס ל'עד רדתה' יש דין מיוחד שמתיר אף פעולות שבמקרה רגיל לא היו מוגדרות כפיקוח נפש.

על פי היתר זה, התיר הרב שלמה גורן (בספרו משיב מלחמה שער ט סימן קיז), לחיילים המפנים חללים, לחזור לבסיסם אפילו בשבת. פינוי החללים בשבת בעת מלחמה מותר אף שאין בכך כל צד של הצלת חיים, שהרי מדובר בחללים, ואין בכך כל צורך מבחינת המלחמה עצמה. זאת מכיוון שפינוי החללים חיוני למורל הלוחמים בשעת הקרב. שם הוא מציין אמנם, כי בספר חשמונאים (ב פרק יב) מובא, כי יהודה המכבי הורה לאסוף את החללים רק לאחר השבת ('ויהי כי קרב יום השבת ויתקדשו כמשפט לעשות שבת ויהי ממחרת השבת ויבואו אל יהודה ויאמרו לו נלכה נא ונאסוף החללים ונקבור אותם אל אבותם'), משמע כי נמנעו לעשות כן בשבת על אף שהחללים נפלו לפני השבת. אולם בהתאם לפסקו של הריב"ש קבע, כי יש להתיר את פינוי החללים כחלק מפעולות שהינן מחויבות כדי שלא תחול ירידה במורל הלחימה של החיילים, דבר שעלול לסכן את חייהם. בין השאר הוא טוען כי ראיית חללים הינה גורם של מורך בלב העם, ומביא את דברי המדרש (ילקוט שמעוני פרשת בשלח רמז רכז), על הפסוק 'ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה' (שמות יג יז). ביחס לכך אומר המדרש, כי בני אפרים יצאו ממצרים קודם לכן, ועמדו המצרים והרגו כל גיבוריהם, וממילא לא נחם ה' את העם דרך ארץ פלישתים 'כדי שלא יראו את עצמות אחיהם מושלכים בפלשת ויחזרו להם'. על כן, גורס הרב גורן, פינוי החללים בשבת הוא עניין מובהק של פיקוח נפש, שכן מורל של חיילים בעת קרב הוא עניין של חיים ומוות.

לדעתי, אפילו שלעורף יש חלק חשוב מאד בניצחון המערכה בה אנו מצויים היום, אולם אין להכליל את האזרחים שבעורף לחיילים הנלחמים בחזית שעליהם חלים דיני מלחמה.

Zomet
גאון - רבי צבי רייזמן - שלום רב,
ר"ת יוסף - רבי יוסף קאני

לדעתי פשיטא שמותר לצלם גם באיסור דאורייתא (ה'פלאש'?) אם כי לדעתי הכל כיום לדים). ואם אפשר ב'שינוי' - רצוי.
כשמדובר בפעילות מלחמתית (אפילו אם היא יותר ענין למשטרה מאשר לצבא) מול אויב עויין - כל 'נשק' הוא בבחינת 'הותרה' ו'עד רדתה'.
ולא גרע מעיר הסמוכה לספר שהותרו איסורים גם על שם העתיד, כמפורש בראשונים, ודון מהתם ואוקי בדוכתיין.
אני מעריך שכיום צילומי האירועים הם 'נשק' במישור הבינלאומי והתקשורתית והמלחמה מתרחשת בכל עוז גם בחזיתות אלו.

נישואין עם נושאת גן פגום

שאלה:

בבדיקות רפואיות שנערכו לנערה, שבאה כבר בברית האירוסין ובקשרי שידוכין - בתקופה שבין אירוסיה לנישואיה - התגלה כי היא נושאת גן מסויים, אשר לפי הסטטיסטיקה הרפואית קיימת אפשרות של כ-10% כי כתוצאה מכך תלד ילדים פגועים בעלי פיגור שכלי לייע. האם מותר להם להנשא למרות ממצאים אלו, או שמא עליהם לבטל את קשר השידוכין ולהפרד? ומה יש ליעץ לחתן המשודך בכגון דא?

ה. העולה לדינא בנדו"ד:

והעולה מכל האמור, דאפי' לגבי לישא אשה ממשפחות של נכפין ושל מצורעים לא חיישינן אלא בדאיתחזק תלתא זימני, כדאיתא בגמ', וכמשי"נ להלכה בשו"ע (אהעי"ז, סי' ב' ס"ז), ואין זה כדין קטלנית, דקיי"ל דבתרי זימני הוא חזקה, וכמשי"נ להלכה בשו"ע (שם, סי' ט' ס"א). וכי"כ סברות וטעמים נאמרו כדי לחלק ביניהם, וכפי שנתבאר לעיל בהרחבה.

ועוד נתבאר, דיש מקום גדול לומר דהא דאמרינן שלא ישא אדם אשה לא ממשפחת נכפין ולא ממשפחת מצורעים אין זה בכלל איסור גמור, אלא הרי"ז כדרך עצה טובה שלא לעשות כן לכתחילה, ואשר מה"ט כו"ע מודו לענין זה שאם נשאת לא תצא, וכמו שהוכחנו לעיל (אות ד').

ולפי"ז הרי בנדו"ד, שאנו דנים לענין לשאת אשה הנושאת גן פגום שכתוצאה מכך היא עלולה ללדת ילדים פגועים, בודאי יש להקל בזה טפי משני טעמים:

ומנדים אותו ב"ד עד שיגרש, וכן ראיתי לרבינו הר"ם ז"ל עושה מעשה", וכן הביא בשמו הנמו"י (שם), והו"ד בב"י (שם). דמ"מ לענין לישא אשה ממשפחות נכפין ומצורעים לא מצינו דסבירא להו שאפי' אם נשאת תצא, וכמו שנראה מתוך דברי הטור (שם, סי' ב') שלא הזכיר כלום לענין זה. ונראה ברור דלגבי ד"ז כו"ע מודו שאפי' אם הוחזקו בני משפחה זו בתלתא זימני לא אמרינן אלא רק כדרך עצה טובה דלכתחילה לא ישא אשה מהם, אבל אם נשא בודאי אי"צ לגרשה, דאין בזה איסור גמור כמו בקטלנית.

והיינו טעמא, או משום שחולי של נכפין ומצורעים למרות חומרתו הרבה אכתי אינו בכלל סכנת נפשות ממש, ולא דמי לחשש סכנת קטלנית שהצריכוהו מטעם זה להוציא אפי' אם כבר כנס, או משום דלא חיישינן כי"כ אלא במקום שיש סכנה לאדם בריא ושלם, ולא במקום שהחשש הוא רק לגבי לידת ילדים שיהיו מסוכנים מלידתם, ועוד

מן הדין אין החתן המשודך צריך לחוש ולבטל את קשר השידוכין שביניהם. דהנה גם לגבי חשש קטלנית קיי"ל להלכה כדעת הרמב"ם שאם נשאת (או אפי' נתקדשה) לא תצא, וכמשי"נ בשו"ע (אהע"ז, סי' ט' ס"א), ולגבי משפחות של נכפין ומצורעים נראה דכו"ע מודו שאם נשאת לא תצא, וכמו שביארנו לעיל (אות ד'). ואע"ג דפשיטא דהיינו דוקא אם נשאת (או עכ"פ נתקדשה) ולא בקשרי שידוכין בעלמא, מ"מ בנדו"ד, שהמדובר באשה שלא הוחזקה לכך מעולם, אלא רק בחשש סטטיסטי, וגם החשש הוא ללידת ילדים פגועים בעלי פיגור שכלי ל"ע ולא במחלות של נכפין ומצורעים, הרי בודאי ניתן לצרף לכך גם את הקשר המסויים שנוצר ביניהם בעקבות קשרי השידוכין, על מנת לקבוע בבירור שאינם חייבים מן הדין לנתק את הקשר ולהפרד.

ו. הדרך הישרה לייעץ לחתן המשודך:

אלא שכל זה לענין של שמן הדין אין לו לחתן המשודך שום איסור אפי' לכתחילה לישא את הנערה המדוברת המשודכת לו לאשה, ואינם צריכים כלל לבטל את קשרי השידוכין שביניהם ולהפרד.

אך מ"מ באם החתן המשודך בא להתייעץ בענין זה, הרי מלבד מה שיש לפסוק לו כדין שאינו חייב לבטל את קשר השידוכין, צריך גם לייעץ לו עצה הוגנת עבורו, שלא להכשל ח"ו באיסור "ולפני עור לא תתן מכשול", וכדפירש"י (ויקרא י"ט י"ד): "לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו" וכ"ו, ושלא להלכד ח"ו בכלל "ארור משגה עור

חדא, משום שהחשש שבנדו"ד הוא אך ורק בשל נתונים סטטיסטיים, המצביעים על כך שסיכוייה של נושאת גן מסוג זה ללדת ילדים פגועים גדולים יותר, והם עומדים על כ-10%, דהיינו שהסטטיסטיקה מורה כי אחד מכל עשרה ילדים הנולדים לנושאת גן שכזה נולד פגוע, אבל האשה עצמה, הנושאת את הגן הפגום, לא הוחזקה מעולם, לא בעצמה ולא באחיותיה או שאר בני משפחתה, ללדת ילדים פגועים. וא"כ מהכ"ת דגם בכה"ג יש לחוש שלא לישא אשה זו, דלא מצינו דחיישינן אלא במי שהוחזקה לכך היא או אחיותיה, ולא ע"י נתונים סטטיסטיים. ובפרט כשגם לפי הסטטיסטיקה מדובר באחוז נמוך יחסית, של כ-10%, ותו לא, אשר בודאי יש בזה לפנינו כו"כ ספיקות, שמא לא תלד כלל, ואפי' אם תלד הרי בכל לידה ולידה החשש הוא רחוק שמא דוקא בלידה זו תלד ילד פגוע, ולא מצינו שיש לחוש עד כדי כך.

ועוד, דמנ"ל לדמות פגיעה של פיגור שכלי וכיו"ב למחלות של נכפין ומצורעים, דהא לא נזכרו בגמ' ובראשונים ובדברי הפוסקים אלא רק משפחות של נכפין ושל מצורעים, ולא נרמז כלל דה"ה נמי למחלות אחרות השוות להן בחומרתן, וממילא שפיר י"ל דלא חיישינן אלא רק במי שהוחזקו באחת משתי המחלות הללו, בשל ההתייחסות אליהן כסכנת נפשות, או בשל חומרתן ופחיתותן המיוחדת, וע"ד שכתבנו לדון בזה לעיל (אות ב'), אבל אין לנו לחדש דעתנו לחוש גם למחלות אחרות, תהא חומרתן אשר תהא, ועכ"פ כשאין בהן משום סכנת חיים.

ומה גם, שהמדובר בנדו"ד בנערה שכבר באה בברית האירוסין ובקשרי השידוכין, שבודאי

שונים ובתנאים מסויימים של הריונות פגועים ומסובכים יש מקום להתיר - עפ"י הוראת חכם מובהק - לבצע הפלה קודם ארבעים יום מן ההריון, או אף בתקופה מאוחרת יותר כשהעובר אין לו סיכוי להשאר בחיים ודינו כטריפה, וכפי שביארנו בשו"ת "מעשה חושב" ח"ג (סי' ט', אות ד').

נוסף על כך, מן הראוי להוסיף על הדברים, כי עצם הזכות שבדבר שלא לבייש ולצער בת ישראל ולאפשר לה לבנות בית בישראל יש בכוחה להגן ולהציל מכל מקרה רע ח"ו.

בדרך", וכדפירש"י (דברים כ"ז י"ח): "הסומא בדבר ומשיאו עצה רעה".

לפיכך, יש לפרוש בפניו את כל הנתונים, הרפואיים וההלכתיים גם יחד, ולפרט בפניו את הסיכונים המסויימים הקיימים - לאור הסטטיסטיקה הרפואית, מבלי להעלים ולהסתיר ממנו דבר, בד בבד עם המסקנה ההלכתית כי מצד הדין אין כל מניעה לשאת את הנערה המשודכת לו לאשה, כפי שהעלינו לעיל.

יחד עם זאת, ניתן גם להסביר לו כי במקרים

מסקנה:

מן הדין אין שום מניעה לשאת את הנערה האמורה לאשה, ואין שום צורך לבטל את קשרי השידוכין שביניהם ולהפרד. אך בכדי שלא להכשל בהשאת עצה שאינה הוגנת, יש לפרוש בפני החתן המשודך את כל הנתונים, הרפואיים וההלכתיים גם יחד, ולייעץ לו באופן המבואר באות ו'.

במוריה ניסן התשע"ו דן והאריך חקר מכובדי הרה"ג רבי צבי רייזמן שליט"א בדין חילול שבת במקום פיקוח נפש הסתברותי וסטטיסטי, כגון כאשר התקלקל אמבולנס בישוב בו יש רק אמבולנס אחד, האם מותר לתקן את האמבולנס בשבת. ואף שברגע זה אין חולים לפנינו, אך הסטטיסטיקה מוכיחה שבמהלך השבת יהיו מספר חולים ופצועים בישוב זה.

הנה בעירובין מ"ה א' מצינו שהיוצאין למלחמה יכולים לחזור למקומם וכלי זיינם עליהם, "כדתניא בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה. פעם אחת הכירו בהם אויבים ורדפו אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיינן ונכנסו אויבים אחריהם, דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו אויבים. באותה שעה התקינו שיהיו חוזרין למקומן בכלי זיינן". הרי לנו שפיקוח נפש הותר גם באופן שברגע נתון זה אין סכנה ודאית לפנינו, אלא שמכיון וישנה הסתברות גבוהה לחשש חיי ישראל, מחללים את השבת.

ואמנם הרמב"ם סופ"ב משבת כ': "וכשיצילו את אחיהן מותר לחזור בכלי זיין שלהם למקומם בשבת, כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא, ועי' רמב"ם מלכים פ"ו ה"ג ובכס"מ וברדב"ז שם, דהוא מדין סופן משום תחילתן, שאם לא יקחו כעת את נשקם לא ירצו להציל עוד בעתיד. וראה בתוס' עירובין מ"ד ב' ד"ה כל שהקשה אמאי לא חשיב הא בסוגיה דביצה י"א גבי הנך דהתירו סופן משום תחילתן, והלח"מ בה' מלכים הקשה דהא בש"ס עירובין לא אמרו טעם זה (של התוס' והרמב"ם), אלא שהתירו משום מעשה שהיה, וכבר עמדו בזה האחרונים.

ובש"ת שבט הלוי (ח"ו ל"ו) כ' לתרץ דהא בברייתא דהאי מעשה קתני דבראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה, וחזי' דגם קודם תקנה היו מטלטלים את נשקם עד הבית שליד החומה ועוברים על איסור העברת ד' אמות ברה"ר ועל איסור הכנסה מרה"ר לרה"י וכמש"כ להדיא ברבנו יהונתן שם, ומוכח שגם לולי הטעם שרדפו אחריהם התירו להם להחזיר נשקם בהעברת ר"ה ותחומין, ובהכרח שהוא משום התירו סופן אטו תחילתן, וזהו עיקר יסוד ההיתר, וע"כ נקטו התוס' והר"מ שלכן מותר. ורק אח"כ הוסיפו היתר נוסף לקחת את הנשק הביתה, משום מעשה שהיה, עכת"ד.

ולע"ד עדיין הקושיה במקומה עומדת, ומפני דשפיר י"ל דההיתר ליקח הנשק עד הבית החיצון הותר משום פיקוח נפש ודאי, שהרי אם היו משאירים את כלי נשקם בשדה המערכה, היו האויבים שבים ונוטלים אותם והורגים בהם. ולזה א"צ להיתר של "סופן משום תחילתן", דפיק"נ גמור הוא. ורק התירו משום מעשה שהיה גם ליקח עד הבית, מפני החשש שמא ישנו מקרים אלו גם בהמשך, ועדיין צ"ע לשם מה הוצרכו ל"סופן משום תחילתן", וכקושיית הלח"מ. ויש ראייה עימדי דלא כשבה"ל מד' שו"ת ובחרת בחיים (להגר"ש קלוגער, סי' צ"ט), שנשאל בא' שנסע לצורך פיק"נ מחוץ לעיר, האם מותר לו לשוב לביתו, מחשש שאם לא נתיר לו כעת לא יאבה גם הלוך. וכ' בחד מטעמיו דבעירובין שם לא התירו משום הטעם שלא להכשילן לעתיד לבוא רק איסורים דרבנן של טילטול הכלי זיין ואיסור אלפיים אמה דרבנן, והיתר חוץ לתחומין (דאורייתא לחלק מהדעות) התירו לו רק במקום סכנה, עכ"ד. ובהכרח שגם הוא ז"ל סבר שאיסורי תורה דמעביד ד"א ברה"ר ומעביד מרה"ר לרה"י הותר רק במקום פיק"נ, ולא משום "סופן משום תחילתן".

ומ"מ חזינן מהרמב"ם ומהמשנ"ב (שכ"ט, ט') שההיתר להשיב כלי הזיין הוא משום דנמצא מכשילן לעתיד לבוא, ולא מפני חשש הסתברותי של ספק פיק"נ משום מעשה שהיה ושלא יהיה שוב. ואולי י"ל שגם כל ההיתר של "נמצא מכשילן לעתיד לבוא" הוא בכלל חשש פיק"נ הסתברותי, שלמרות שאין פיק"נ של עתיד לבוא בפנינו, מ"מ התירוהו מחשש שע"י השארת הנשק כעת, יימנעו מלפקח על נפשות בעתיד. ומנגד י"ל דענין אחר הוא, דתקנת חז"ל מיוחדת היא, הגם שלא התירו כן בשאר גווני ואנפי. ובמק"א הארכתני בזה.

על מכתבו השבתי:

בס"ד, י"א סיון תשע"ו

כבוד ידידי

הרב שמואל ברוך גנוט שליט"א, מח"ס ויאמר שמואל

מכון ירושלים, אלעד

אחדשה"ט. על מה שכתבת בסוף דבריך "שגם כל ההיתר של "נמצא מכשילן לעתיד לבוא" הוא בכלל חשש פיק"נ הסתברותי, שלמרות שאין פיק"נ של עתיד לבוא בפנינו, מ"מ התירוהו מחשש שע"י השארת הנשק כעת, יימנעו מלפקח על נפשות בעתיד. ומנגד י"ל דענין אחר הוא, דתקנת חז"ל מיוחדת היא, הגם שלא התירו כן בשאר גווני ואנפי".

יש לי להאיר עיניך, שבנידון דידן, הסכנה ממחבל שנמלט ממקום פגיעו נכנס בגדר "סכנה ודאית עתידה", כפי שכתבתי כבר בתחילת המאמר אות ב'. ומסתמך על חו"ד ביטחוניית שצוינה בהצגת השאלה, כי מידע זה חיוני ומדוייק ומאפשר מרדף מהיר ויעיל אחר המחבלים ומוביל ללכידתם בטרם ישוּבו לבצע פיגועים נוספים. כאשר גם ענין זה של חזרה לבצע פיגוע נוסף, בדוק על ידם כדבר ודאי ומוכח מעל לכל ספק.

ואם כן נידון דידן דומה יותר למה שהבאת בתוך דבריך, דההיתר ליקח הנשק עד הבית החיצון הותר משום פיקוח נפש ודאי, שהרי אם היו משאירים את כלי נשקם בשדה המערכה, היו האויבים שבים ונוטלים אותם והורגים בהם. ולזה א"צ להיתר של "סופן משום תחילתן", ולהאמור לעיל נידון דידן הוא בגדר פיקוח נפש עתיד ודאי.

בברכה שתזכה להמשיך להפיץ מעיינותיך חוצה, בברכה ובידידות

צבי רייזמן, לוס אנג'לס

לכאורה יש סתירה בדברים.

א. בתחילת הדברים (אות ב') הובאה את שיטת ר' ירוחם ואת שיטת גיליון מהרא"י שרק בספק סכנה בהווה וסכנה ודאית עתידית מותר להציל, והועמד כדבר פשוט שצילום מחבל הוא הצלת מטכנה ודאית עתידית. ומסתבר שהתכוונת לדמותו למקרה של נחש שהכיש כבר שאז מבואר בדברי המהראי שיש לעצור ולמנוע את הנחש מלהכיש. ולכאור המשך הדברים (אות ה') סתר את הדברים שהרי הושווה מה שנחלקו ר' משה פינשטיין ור' שלמה זלמן בענין הסעת רופא בשבת לנידון של צילום מחבל בשבת והרי שם ודאי שהוא חשש קל והוא רק ספק סכנה עתידית משא"כ בנידון דידן, וא"כ אף שר' שלמה זלמן סובר לענין הסעת רופא שלא לעשות מלאכה דאו' אכתי יודה כאן דשרי. וצ"ע.

ב. בתחילת הדברים (אות ג') הובאו דברי הדיין החשוב הרב מרדכי רלבג שהביא ראיה מהרמ"א בסי' של"ד לענין ספק סכנה הבאה מדליקה, דהרמ"א התיר רק מלאכה שאינה צריכה לגופה, ומשמע מזה דאיסור דאו' אסור לעשות בשביל ספק סכנה עתידית. ולא הבנתי כלל שהרי המ"ב שכתב שדברי הרמא הם בכדי, זבשביל ספק סכנה אפי' מלאכה הצריכה לגופה שרי וכל מה שכתב הרמא מלאכה שאינה צריכה לגופה היינו להמשך דברי הרמא שלהציל ממון אסור לכבות אף שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה. ומקור דברי המב הוא מהגר"א, ומשמע במשנה ברורה דנוקט כן בפשיטות. ופלא אצלי דלחלוק על המשנה ברורה באתם.

על מכתבו השבתי: אי"ש לופיאנסקי

בס"ד, י"ג סיון תשע"ו

כבוד הרב אי"ש לופיאנסקי שליט"א
בית מדרש לדיינות אורח משפט, ירושלים
אחדשה"ט

על מה ששאלת סתירה בדברי, אסביר ואבהיר:

מה שנקטתי כדבר פשוט, שבנידון דידן, הסכנה ממחבל שנמלט ממקום פיגוע נכנס בגדר "סכנה ודאית עתידה". אכן זה אינו פשוט כל כך, ומסתמך על חו"ד ביטחונית שצוינה בהצגת השאלה, כי מידע זה חיוני ומדויק ומאפשר מרדף מהיר ויעיל אחר המחבלים ומוביל ללכידתם בטרם ישובו לבצע פיגועים נוספים. כאשר גם ענין זה של חזרה לבצע פיגוע נוסף, בדוק על ידם כדבר ודאי ומוכח מעל לכל ספק.

וכתבת שלפ"ז אפשר שגם הגרש"ז אם הייתה מתגלגלת לשלחנו שאלה מעין זו של סכנה ודאית, היה מורה להתיר. אכן נראה שכנים דבריך בענין זה, אם כי אין לנו אלא מה שענינו רואות, והשאלה שהוא מתייחס אליה נוגעת בספק פיקוח נפש עתיד, ושם הורה שאין להתיר אלא כשאין בפעולה איסור תורה. על שאר ההערות אין עיתותי בידי להשיב לעת עתה, ועוד חזון למועד אי"ה.

רבי פיני איזק, מראשון לציון כתב:
שלום.

ראיתי את הציטוט מדברי הרב גורן על פיניו חללים בשעת מלחמה. והנה, בעת מלחמת ההתשה בסיני נתן הרב גורן הוראה שבכ שבת יהיה אחד מן הקצינים ברפידים או במעוז בתעלה. באחת השבתות בהן שהיתי ברפידים הגיע חלל מהתעלה בהליקופטר. נגשנו מספר חיילים מהרבנות לאזור הנחיתה ופינינו את החלל למתקן החללים עד מוצאי שבת. במוצ"ש הגעתי למפקד תורן של בח"א 3 ובקשתי מטוס להטיס את הגופה ללוד. המפקד סירב. צלצלתי לרב גורן ותוך דקות הודיעו לי כי בשעה מסוימת יהיה מטוס נורד. כל הענין היה בידיעתו ובהתאם להוראותיו של הרב גורן זצ"ל. שיהיו תמיד בשורות טובות וחג שמח.

על מכתבו השבתי:

בס"ד, י' סיון תשע"ו

כבוד ידידי וריעי ר' פיני איזק, ראשון לציון
אחדשה"ט

התנייחסת להיתר המיוחד של הרב שלמה גורן בענין פיניו חללים בשבת בעת מלחמה כדי שלא לשבור את מורל החיילים שהוא ענין הכרוך בפיקוח נפש.

בענין זה מעניינת דעתו של הגרש"ז אויירבך זצ"ל. כפי המצוטט במכתבו של הרב יהושע בן מאיר אל הרב מרדכי הלפרין (כ"ג תשרי תשס"ב). הרב יהושע בן מאיר שימש בתפקיד רב צבאי של אוגדת המפץ (אוגדה 146) והתמודד עם שאלת פיניו חללים ביו"ט ראשון של חג סוכות. וכך כותב באות ה': לאחר הפסקת האש, יצאתי פעם ראשונה הביתה. עברתי דרך ביתו של מ"ר הגרש"ז אויערבאך (זצ"ל). היה מאוחר בלילה, והגרש"ז א כבר הלך לישון, אך הוא יצא אלי וישבנו בחדרו. סיפרתי לו את כל סיפור המעשה וכו', ושאלתי, האם מותר להיכנס למקום סכנה לצורך פיניו חללים? הרב האריך בתשובה שכן.

לדבריו, אין ספק שפיניו התאג"ד והטנקים הוא פיקוח נפש. אך גם הפגיעה המורלית בחיילים שרואים שאם הם יפלו חללים הם ישכבו בצד ואף אחד לא יטפל בהם הוא גורם חשוב ברוח הלחימה, ולכן מהווה פיקוח נפש. (בשיחה אחרת, מספר רב של חודשים לאחר מכן, הזהיר אותי הגרש"ז א שלא ילמדו מהדברים למעלה ויגידו בשמו שגם לאכול אוכל קר בשבת זו בעיה מורלית ופיק"ג, ולכן מותר לחלל שבת ולבשל או לחמם אוכל במלחמה. הוא הסביר שצריך יראת שמים אמיתית להבין את ההבדל בין הדברים, וברור שאין שום הורר לחלל שבת לחמם אוכל וכדומה).

בברכה שתזכה להמשיך להפיץ מעיינותיך חוצה, בברכה ובידידות

צבי רייזמן
לוס אנג'לס

החדרת וירוס האיידס לגופו של הזולת

לכבוד העורך,

אתמול שמעתי הרצאתך המהנה בכנס הפרקליטים בקיבוץ נוף גינוסר ובסיכום ההרצאה שאלתי אם יש באפשרותך לסייע בידי למצוא מקור ביהדות אשר יכול להקביל למקרה שבו חולה איידס מדביק עקב קיום יחסי מין את בת זוגתו. טענתנו היא כי הוא לא השתמש בקונדום בעוד שלדבריו השתמש בקונדום אלא שזה נקרע במהלך קיום יחסי המין. לדבריו לא סיפר לבת זוגתו כי הוא נשא של הנגיף וכי אין חובה עליו לגלות זאת למאן דהו. אודה על הפניה לאותו מקור במידה וקיים.

תודה

עו"ד צ. כהן

תשובת העורך:

הדבקה באיידס (HIV) ע"פ המשפט העברי

החדרת ארס או חומר ממית לגופו של הזולת מוגדרת כהלכה כרציחה בידיים. מקור: מסכת סנהדרין פרק ט' משנה א', במחלוקת ר' יהודה וחכמים לגבי מי שהשיך בחברו את הנחש ("אחז את הנחש בידו והוליכו והגיע שיני הנחש בידו של חברו" - רש"י סנהדרין ע' ו', ב'). ובתלמוד שם, ע"ח, א', מוסברת המחלוקת בין ר' יהודה לחכמים בשאלה: מי מבצע את הפעולה הרצונית של החדרת הארס: האדם המשיך או הנחש עצמו.

על כל פנים מבואר, לכל הדעות, שמי שמחדיר ארס לגופו של הזולת מוגדר כרוצח. החדרת חומר ממית (כגון נגיף האכולה הקטלני) לגופו של אדם אחר, מוגדרת אם כן כרצח.

אמנם יש הבדל בין ארס נחש לבין נגיף ה-HIV:

החדרת ארס נחש (ארסי) לגוף אדם אחר גורמת, בהעדר טיפול, כמעט תמיד למוות. לעומת זאת, החדרת נגיף ה-HIV לנרתיק של אישה, גורמת למוות רק בחלק מהמקרים. משום כך הדיון ההלכתי כאן צריך להיות לא בדיני הרוצח הודאי, אלא בדיני העושה פעולה שהיא ספק רציחה (העתיד יוכיח אם היתה כאן רציחה או לא). בכל מקרה קיים כאן מצב של הרודף אחר חברו להורגו. המשפט העברי מגדיר אדם כ"רודף" אם הוא מבצע

אוצר החכמה

פעולה המסכנת את חיי זולתו, גם אם לא בטוח שיצליח להרוג את הנרדף, אך קיימת אפשרות סבירה לכך.

מקור דיני הרודף במכילתא פרשת משפטים (הובא בתלמוד יומא פה, א-ב) שם מבואר שגם מי שרק מסכן את חיי חברו מהווה רודף. חלק מכללי דיני רודף הובאו להלכה בשו"ע חושן משפט סי' תכה. ולכן, אין ספק שחולה (או נשא) איידס שמקיים יחסים עם אשה בריאה מסכן את חייה והוא מהווה רודף ע"פ המשפט העברי.

למעשה כדאי לדעת, שלאור העובדה שגם קונדום איננו מונע באופן מוחלט מעבר נגיפים ותאי זרע, והשיעור השנתי של כשלונות הקונדום במניעת הריון נע בין 10%-33% אצל נשים מתחת לגיל 25, (Danforth's Obstetrics and Gynecology, 6th ed, 1990, p. 712) הרי שגם קיום יחסים של חולה איידס עם קונדום, איננו מבטיח את מניעת ההידבקות של בן הזוג ולכן אינו מוציא אותו מכלל ספק רוצח אם בן הזוג איננו מודע לסכון חייו ע"י חולה האיידס.

לסיכום: כל נשא איידס שלא מודיע לבת זוגו על היותו נשא, מסכן את חייה ללא הסכמתה בין אם אינו משתמש בקונדום ובין אם הוא משתמש, כשההבדל בין שני המקרים הוא רק ברמת הסיכון להדבקה לאחר קיום היחסים.

בכבוד רב,

ד"ר מרדכי הלפרין

וְאִם חָמוּתוֹ, וְאִם חָמוּיָו [ח].

המשנה מונה את הנענשים במיתת "זורג", המיתה השלישית בחומרתה (לפי התנא קמא שם):

וְאִלּוּ הָיוּ הַבְּהֵרְגִים כְּסִיּוּן [ט]: הַרְוֹעַח [יג], וְאֲנָשֵׁי עֵיר הַנְּדָחָת [יא].

המשנה מביאה דוגמאות של רציחה שהיבטים עליה מיתה בית דין: רוצח שהרפה את רצחו פֶּאָבֵן או כְּבָרְזֵל [יב], וְכֶבֶשׂ עֲלֵיו לְחוּף הַמַּיִם או לְחוּף הָאֹרֶז וְאִינוֹ יָכוֹל לְעֲלוֹת מִשָּׁם — או שהחזיק בכח את רצחו בתוך מים או בתוך אש באופן שלא היה יכול לעלות מהם [יג]. נְמוֹת כְּתוּצָאָה מֵאֲחַת מִפְּעוּלוֹת אלו, הדין הוא שהרצח חָזֵב מיתה. אבל אם דָּחַפוּ לְחוּף הַמַּיִם או לְחוּף הָאֹרֶז, וְהָיָה יָכוֹל לְעֲלוֹת מִשָּׁם, וְלֹא עָלָה נְמוֹת [יד], פְּטוּר [טו]. אם שָׁפָה (גיריה) בּוֹ אֶת הַכֶּלֶב או שָׁפָה בּוֹ אֶת הַחֶמֶשׂ, וְמוֹת מִנְשִׁיכָתָם, פְּטוּר הַמִּשְׁטָה, שְׂכָן לֹא הָרְגוּ בְּיָדָם אֲלֵא רַק גֵּרָם לְמִתְחַנְּטוֹן [טז]. אבל אם הִשְׁיֵךְ בּוֹ אֶת הַחֶמֶשׂ — אֲחֻז אֵת הַנַּחֵשׁ בְּיָדוֹ וְקִרְבּוֹ לְגוּף חֲבִירוֹ עַד שֶׁנִּתְחַבְּוּ שֵׁנֵי הַנַּחֵשׁ בְּבִשְׂרוֹ, וְהִלָּח מִתְּמַהְכְּשָׁה.

באור

(מאורי; ראה לעיל ג, ד, באור יא, ושם משנה י באור טו; אולם ראה דעה אחרת שם באור ב).

[יב] רוצח שהרפה את רצחו פֶּאָבֵן או כְּבָרְזֵל. אלה הן הדוגמאות הנכרות בתורה (במדרב לז, טו-יז) למעשה רציחה בהן נידון הרצח למיתה (תוי"ט לחל"ד י"ד בין באבן; ועיין ערוך לבר ר"ש"ש).

אם הכלי שהשתמש בו הרצח היה של אבן, על בית דין לבדוק אם היה גדול דיו כדי לגרום למיתה במכתו (ראה במדרב לז, יז). [אם הכלי היה מדי מכדי לגרום למיתה, אין הפכה נידון למיתה, כי בוודאי היו גורמים אחרים שהביאו למות הנדרג]. והוא הדין אם השתמש בכלי גדול כדו להכות את חבירו באורך הכלי, כמקל. אבל אם דקר את חבירו בכלי ברזל, אין צורך לבדוק את גודלו, משום שדקירה בברזל יכולה להמית בכל גודל שהוא (ומרא עו, ב), אם תפגע באיברים חיוניים (רש"י שם), או אם הפגע בדרום (תוספות שם).

[יג] וְכֶבֶשׂ עֲלֵיו לְחוּף הַמַּיִם או לְחוּף הָאֹרֶז וְאִינוֹ יָכוֹל לְעֲלוֹת מִשָּׁם. דהיינו, שאדם היה כבר בתוך מים או בתוך אש, אך היה יכול להימלט משם ולהציל את חייו, ובה אדם אחר ותפשו שם בכח, כגון שאחז ראשו באופן שלא יוכל להרימו מעל המים (רע"ב).

הגמרא (עו, ב) דורשת מריבוי בכותב, שאף על פי שהרצח לא דחפו למקום זה שיש בו כח להמית, מכל מקום הוא חייב מיתה על "צמצם" אותו שם — רדיינו, שהסם בפניו ומנע ממנו בכוך את דרך ההצלה (ראה תוי"ט).

[יד] דָּחַפוּ לְחוּף הַמַּיִם או לְחוּף הָאֹרֶז, וְיָכוֹל לְעֲלוֹת מִשָּׁם, נְמוֹת. כלומר, אדם רומה לו באחת מצד היה יכול לעלות, אולם הוא התקשה בכך משום מה ולא הצליח לעלות (רש"י עו, ב ד"ה שיכול לעלות).

[טו] פְּטוּר. אף על פי שדחפו בידים לחוף החרב הממית, מכל מקום פטור, מאחר שהיה בכחו של הנדרג לעלות משם (תוי"ט על פי הגמרא).

[טז] שָׁפָה בּוֹ אֶת הַכֶּלֶב, שָׁפָה בּוֹ אֶת הַחֶמֶשׂ, פְּטוּר. שכן הכלב או הנחש הם שהרצוהו, ואילו האדם ששיסה אותם אינו אלא הגורם למיתה, ו"גרמא" אינה נחשבת כמעשה שמחוייבת מיתה בית דין. ומכל מקום חייב מיתה בידים שמים. מאחר שגם מיתה חבירו (מאורי), "דורש רמ"ס (הק"ה) הוא ידרש ממנו את הדין" (רמב"ם הלכות רוצח ג, ו).

משניות / סנהדרין — פרק טו: ואלו הן הנשרפין [225]

סנהדרין ט"ו

[דף ע"ה, א]

רַבִּי יְהוֹדָה מְחַיֵּב, וְתַכְמִּים פּוֹטְרִין. הַמַּפְדֵּה אֶת חֲבֵירוֹ בִּין פֶּאָבֵן בִּין פֶּאָגְרוּף וְאֶמְדוּדוֹ לְמִיתָה, וְהוֹקֵל מִמָּה שֶׁהָיָה וְלֹאֲחֵר מִפֶּאָן הַכֶּבֶד וְנְמוֹת, חַיֵּב. רַבִּי נְחֵמְיָה אומר, פְּטוּר, שֶׁרְגָלִים לְדָבָר.

[דף ע"ה, ב]

וְכֹן נִתְפָּוּן לְהַרְג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לְעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לְנִפְלִים, וְהָרַג אֶת בֶּן

י' עובדיה מברסורא

רבי יהודה מחייב. לסכך אלס נחש כשניו טומה, ומכין סכאיע שניי נחש כשכרו של חככו, ווי כלילו רבגו וחייו: וחכמים פוטריין. דקל סכרי אלס נחש מעטמו הוא מקיף, סלכך ללו לויס קלליס אלל נכמל כעלמל הוא ופטור. וכלל סכמסי: ואמודו למיתו. אלל אמודויו מחלה לחייס, לפילו לרבנן פטור: היקל ממה שהיה. וחזו ואמודויו לחייס: שרגלים לדבר. עלה מת ממחט מכס זו:

באור

[י] הַשְׁיֵךְ בּוֹ אֶת הַחֶמֶשׂ, רַבִּי יְהוֹדָה מְחַיֵּב. רבי יהודה סוכר שארס הנחש עומד בין שניי [היינו, שהארס, שמיוצר בבלוטות שבגופו, ממלא תמיד את חלל שתי שניי הקימיות (תפא"י)], ומד כשנתחבת שני הנחש בכשר, יוצא מהן הארס לתוכו מאליו, מכלי שיוציאו הנחש בכוחו; לפיכך, כאשר אדם יִשְׁיֵךְ את הנחש בחבירו, היינו, שנעץ את שניי הנחש בבשר החבר, הַשְׁיֵךְ חייב מיתה כדי רוצח. כי החיבת שניי הנחש בכשר אדם היא מעשה רציחה כמשל, כחוקק חרב בכטנו, והנחש אינו אלא כלי משחית המשמש את הרצח (רע"ב על פי הגמרא; רש"י עו, א ד"ה בין שניי, ובבבא קמא בג, ב ד"ה בין שניי).

[יז] תַּכְמִּים פּוֹטְרִין. לדעת חכמים, רק לאחר שנתחבת שניי הנחש בכשר הנחש, מוציא הנחש את ארסו בכוחו [מתוך הבלוטות שבגופו וְךָ הַחֲלָל שְׂבִישֵׁינוּ (תפא"י)]. נמצא שאפילו כשהאדם השיר בחבירו, החיבת שניי הנחש בכשר כשלעצמה אין בה כדי להמית, אלא הרצאת הארס אחר כך היא הממיתה, ופעולה זו עשה הנחש מעצמו ומדעתו. הילכך, אף על פי שידרע שהנחש אכן יעשה זאת אחרי ששניי יתחבו בכשר, מכל מקום אין זה מכחו של האדם הַשְׁיֵךְ, ולכן אין הדינה מתייחסת אליו אלא כ"גרמא" שאין בה חיוב מיתה (רע"ב על פי הגמרא; רש"י שם).

[יט] הַמַּפְדֵּה אֶת חֲבֵירוֹ בִּין פֶּאָבֵן בִּין פֶּאָגְרוּף. רוגמאות אלו הן הנכרות בתורה (שמות כא, יח) בענין מָפָה שלא היה ברר מתחילה אם המוכה ימות ממנה. מה שאין כן לעיל, שדבר במקרה רגיל של רציחה, הוכרה מכה כאבן או כבדל, שהן הדוגמאות בתורה בענין הדין (תרי"ט; ראה לעיל באור יב).

[כ] וְאֶמְדוּדוֹ לְמִיתָה, וְהוֹקֵל מִמָּה שֶׁהָיָה, וְלֹאֲחֵר מִפֶּאָן הַכֶּבֶד וְנְמוֹת. המוכה היה כשלשה מצבים: בתחילה — מיד לאחר שהוכה — אמרו אותו בית דין שעומד למות ממכה זו. אחר כך השתפר מצבו באופן כלתי צפוי, עד שאמודו לחיים, אך לא הבריא לגמרי (מאורי). ישוב הדין מצבו עד שמת.

[כא] חַיֵּב. מאחר שהאומר הראשון היה שדמוכה ימות ממכותי, והוא אכן מת מכלי

משניות / סנהדרין — פרק טו: ואלו הן הנשרפין [226]

שהבניסה לו (ואם חזרה צד ונתנה למתלח לדבריה למכר חמרה בתחלה כן, נחמנת).
 ואם היה מאמינה ודעתו סומכת על דבריה, ה"ז חייב להוציאה, אבל אין כופין אותו
 להוציאה. אבל אם נאנסה, לא הפסידה כתובתה, לא אשת ישראל ולא אשת כהן.
 הגה ועיין לקמן סימן קע"ח סעיף ט'. אמר אחד על אשה אחת שזנתה עמו, נאמן
 עליה כעד אחד, דפלגין דיצוריה. ואם היא הודית לפני אחד שנטמאת, הנחשד
 מלטרף עם האחד לחסרה על צעלה. הודית לפני אחד שזנתה, ואח"כ אומרת ששקר
 הוא, ומכחשת העד המעיד עליה, מותרת לצעלה אף אם מאמין בצעל לעד המעיד
 עליה, דאמרינן בתחלה שהודית נתנה עיניה באחר ועכשיו חזרת צד. אשה שאמרה
 לצעלה שזנתה, אע"פ שאינה נחמנת, אם עמד וגירסה, חסור להחזירה ואפילו אם
 החזירה, יש לחוש.

נשמת אברהם

משפחה ויש בזה טעם דגדול כבוד
 הבריות ועוד שהוא אינו רואה בעיניו
 שהבעל בועל את אשתו דאולי יש לו סיבה
 שאינו יכול לבעול וגם עוד אינו ברור לו
 דיאמין ויפרוש וכו'. מיהו מכח אותם
 הסוברים דאם זינתה שלא בעדים אינה
 נאסרת ואין בעילתו חשיבה בעילת איסור,
 יש לסמוך בצירוף כל אותם הטעמים
 הנז"ל. ועל כן בנדון השאלה דידן, יכולין
 הנואף וכ"ש החכם שהורה לפניו לפטור
 עצמן לבלתי יגידו לבעל מכח טעמים
 הנזכרים דכולהו שייכי הכא, עכ"ל.

כותב השו"ת יביע אומר²: ותבט עיני
 בשו"ת בית אפרים (חאהע"ז סי' קנז)
 אודות האשה שהתודית לפני הדיין
 שהיתה מנאפת עם גבר אחד תחת
 אישה, ונסתפק הדיין אם מחוייב להודיע
 לבעלה, נראה פשוט שמחוייב להודיע
 וכדקי"ל בחו"מ (סי' כח) דבמילתא
 דאפרושי מאיסורא אף עד אחר מחוייב

שיאמר הסיבה ואז אשתו תכחיש בודאי
 וכו' ובפרט אם היא יש לה בנים ובנות
 מבעלה ויש בזה פגם משפתה וכו'.
 ומשיב: וכעת אמרתי בחפזי דכל כהא
 דאיכא פגם משפחה ויש בזה טעם דגדול
 כבוד הבריות וגם שמא לא יאמין ולא
 יפרוש, יש למצוא היתר הן לנואף והן
 להחכם שהורה לפניו שלא יגלו הדבר,
 והוא שראיתי להגאון מברי"ש ז"ל בשואל
 ומשיב קמא ח"א סי' רסב דיש פוסקים
 ראשונים שסוברים אם לא זינתה האשה
 בעדים אינה נאסרת על בעלה ואין בעילתו
 עמה נקראת בעילה של איסור וכו'. ולפ"ז
 בנדון השאלה של הגאון נר"ב (ח"א סי'
 לה) דהאיש בעצמו אינו יודע מזנות אשתו
 והיא זינתה שלא בעדים, אין זה הנואף
 מחוייב להגיד לבעל, דיש לו לסמוך על
 סברת הגדולים דסברי אין כאן איסור
 לבעל, כל שלא היו עדים, וכ"ש בצירוף
 אותם הטעמים הנז"ל, דאיכא פגם

להעיד. זה
 יאמינו דב
 טמאה לא
 באחר. זה
 הר"ן (נדו
 לקדושין כ
 יפרוש מן
 אפקעינהו
 תורה, עכ"ל
 היביע אומר
 דחה תירור
 הנ"ל שאין
 זה הר"ן בע
 ואיכא ספי
 יאמין אותו
 האשה ותכ
 ולא יהיה בו
 ובס"ק יא
 יוסף שליט
 בשו"ת הא
 שנשאל בד
 שהיתה מנא
 דהשומע מן
 לבעל. אך כו
 זה באופן ש
 ובקשתה לו

נשמת אברהם

להעיד. ואין לומר דשאני הכא פן לא יאמינו דבריו ואפילו תודה האשה שהיא טמאה לא יאמין הבעל שמא עיניה נתנה באחר. זה אינו וכו', כי לפי מה שתירץ הר"ן (נדריים צ ע"ב) דאפקעינהו רבנן לקדושין מיניה וכו' ממ"נ אם יאמין הרי יפרוש מן האיסור ואם לא יאמין הרי אפקעינהו לקדושין וג"כ אין כאן איסור תורה, עכ"ד (של הבית אפרים). וכותב היביע אומר: ואין זה מספיק כי הר"ן שם דחה תירוץ זה וכו' (וכ"כ הרב פעלים הנ"ל שאין לסמוך על טעם הר"ן כי טעם זה הר"ן בעצמו דחה אותו). ועכ"פ הואיל ואיכא ספק ספיקא להיתרא, שמא לא יאמין אותו הבעל כבי תרי, ושמא תבא האשה ותכחישנו, שב ואל תעשה עדיף ולא יהיה בכלל מוציא שם רע וכו', עכ"ל. ובס"ק יא שם ממש"ך הראש"ל הגר"ע יוסף שליט"א להביא מהגאון מהרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' ז) שנשאל בדין אשה שהודית לפני הרב שהיתה מנאפת תחת אישה וכו', והשיב דהשומע מן הנואף שהתודה חייב להודיע לבעל. אך כותב היביע אומר: שנראה שכל זה באופן שהאשה עדיין עומדת בשאלתה ובקשתה להורות לה דרך תשובה, אבל

כתב לי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שגם לדעתו אין הרופא במקרה דידן חייב לגלות לבעל האשה בצירוף חלק מהטעמים הנ"ל, ובפרט דזה שלאשה יש מחלת מין אינו עדות שהיא זינתה (ועל דבריה אין אנו סומכים שמא נתנה עיניה באחר), כי יכול גם להיות שהיא קבלה את המחלה מבעלה ולא מאיש זר, ולכן עדיף טפי להיות בשב ואל תעשה.

וראה מה שכתבתי לעיל סי' ב ס"ק א6 (עמ' ס) ורא8 (עמ' סה).

כן, נאמנת).
 ין כופין אותו
 א אשת כהן.
 ה עמו, נאמן
 זאת, הנחשד
 זמרת שסקר
 לעד המטיד
 זשכ שאמרה
 ואפילו אם

גדול כבוד
 יאה בעיניו
 יש לו סיבה
 ינו ברור לו
 מכח אותם
 עדים אינה
 גילת איסור,
 ס הטעמים
 דידן, יכולין
 פניו לפטור
 כח טעמים
 נכ"ל.

ותבט עיני
 סי' קכז)
 פני הדיין
 אחד תחת
 יב להודיע
 יב להודיע
 דבמילתא
 זר מחוייב

כל ערב אני הולך למתמידים, פעם בשנה מארגן המתמידים טיול לפארק מים לכל הילדים, יום לפני הטיול לא הרגשתי טוב, והרופא אמר שיש לי וירוס מדבק שמדביק בעיקר במים, אני לא התאפקתי ונסעתי לטיול. למחרת התברר שעשרות ילדים נדבקו ממני והפסידו את כל החופש. מה אני יכול לעשות כעת כדי לכפר על מה שעשיתי? האם אני נקרא מזיק? ואם כן איזה? והאם אני חייב לשלם לכל הילדים על התרופות, הנזק ועגמת הנפש שנגרם להם?

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה - ווי העמודים וחשוקיהם - כד: זיקברשטיין, יצחק בן דוד יוסף (1951) {U} עמוד מס: 63 הודפס ע"י אוצר

תשובה

איצור החכמה

אם ברור הדבר שהילדים נדבקו ממנו, הרי דינו כאדם המזיק, ודינו כמו המדליק אש, והזיק אדם שחייב בחמשה דברים [נזק צער ריפוי שבת בושת] כי הרי זה כזורק חץ לאדם, ואשו משום חיצינו, וגם זה נחשב כהיזק ניכר, כיון שרואים שמיד לאחר שפגשו בו נעשו חולים, אולם הדבר עדיין צ"ע לדינא אם חייב לשלם, אך צריך לבקש מחילה מכל אלו שנהיו חולים בגללו. ובנוסף לכך, צריך לבקש רחמי שמים, על שביטל את הילדים ממצות ה' בזמן שהיו חולים.

מקורות ונימוקים

קודם שנתחיל לדון לגבי תשלום דיני ממונות, יש להקדים, המזיק את חברו, צריך לשלם לו חמשה דברים, נזק, צער, ריפוי, שְׁבַת בושת, ושְׁבַת היינו על מה שבאותם הימים התבטל ממלאכה, וזה נלמד מהפסוק רק שבתו יתן.

ולכאורה תיבת 'רק', מיותרת, והיה לו לומר, 'שבתו יתן', ותירץ האלשיך (שמות ^{כ"א} י"ט) 'רק שבתו יתן', כלומר מה שהחובל נותן לנחבל, הוא בטלת מלאכתו בלבד. אך בטלת מלאכת שמים אחר ביטלו מכמה מצות ה' עודנה עומדות ליפרע לפני אלקים.

כלומר גם אם נאמר שאי אפשר להוציא ממון מהמדביק את חברו, יש לו עונש גדול בשמים, על שביטלם מללכת להתפלל תפילה בציבור, עניית אמן, אמן יהא שמיה רבא, ומסתמא גם למדו פחות טוב, ולא היו יכולים לכבד את ההורים כמו שצריך, גם ההורים לא יכלו לעבוד את ה' כמו שצריך כשיש להם ילד חולה בבית, כל הדברים האלו, הם דברים שבעולם הזה אין להם תשלום, ועל זה צריך לבקש רחמי שמים שימחלו לו, על שביטל את חבריו ממלאכת שמים. וכעת נבא לדון לגבי תשלום בידי אדם.

בחשוקי חמד על מסכת ב"ק (דף נו ע"ב) נשאלנו: חולה במחלת חצבת, שהרופאים אמרו לו, דע המחלה מאד מדבקת, ואפילו באויר אתה מעביר חיידקים, ולכן אסור לך לצאת מהבית כדי שלא תדביק בזה אנשים, החולה לא שמע לאזהרות הרופאים, וטייל בבתי מדרש, הלך להתפלל בבית הכנסת, וכן הלך לשמח חמוץ ורלוט, ורמוטע, מאשונת, עלו דרורו דרור עונות, ושלט דיו זרולות לטעם

החורה חייבה כשן גם אם לא עשה מעשה בגוף הניזוק, אלא לדעת הרשבי"א שחייבו משום אדם המזיק, מאי שנא מהמסלק כרים וכסתות, שפטור שלא עשה מעשה בגוף הניזוק.

ונראה להסביר על פי דברי החזו"א (בבא קמא סימן א סק"ז) שהסביר דהרשבי"א שכתב דהוי אדם המזיק, היינו מדין אש, בלומה מתורה חידשה שבאש אף צדקה מצוה, מצוה במתן צדקה, אבל המסלק כרים וכסתות, הרי אשו לא הויק, אלא שסילק את המזונע, ואי אפשר לחייבו אלא מדין אדם המזיק, ובוה יש לעשות מעשה בגוף הניזוק.

ובענינו מי שיש לו מחלה המדבקת באויר, הרי זה כמו מעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו, שהלכה ואכלה, ובריא הויקא, והכא נמי היא בריא הויקא, ולהרשב"א חייב מדין אדם המזיק, וכדבריו נפסק בשו"ע (סימן שצ"ג ס"ג) וכמו הסבר החזו"א שהוא מדין אש.

וא"כ אם נחייב אותו משום אש, חייב לשלם לחבירו את השבת, כמו שפסק השו"ע (סימן תי"ח ס"ז) שאשו משום חיצו חייב לשלם ה' דברים, ונראה דהוי היזק ניכר, שהרי לאחר כמה שעות ניכר מיד שהוא חולה, וחזמו עולה, ויש גם סימנים בגופו, והרי זה היזק ניכר. אלא שיש לברוק כל מקרה לגופו, אם ראי נדבק ממנו, ואם זה ודאי בריא הויקא כמו מעמיד בהמת חבירו על קמתו. ואולי נחשב להיזק שאינו ניכר, וצ"ע.

דף נו ע"ב

עוסק במצוה (רש"י ד"ה דלא)

רופא העוסק ברפוי חולים שאינם כפפת, והגיע זמן תפילה

שאלה רופא העוסק ברפוי חולים שאינם כפפת, והנה הגיע סוף זמן התפילה. האם יפסיק ממלאכתו ותפיל, ואח"כ ישוב לרפא את החולים שאינם מסוכנים, או שמתוך לו להמשיך בעיסוקו ברפוי החולים אף שיפסיק תפילה?

תשובה מן הדין פטור הוא מתפילה, מאחר והוא עוסק במצוה של השבת אבידה, והעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכמבואר במסכת סוכה (דף כ"ג ע"א) ובבבא קמא דף נו ע"ב ויעוין גם בשער הציון (סימן תע"ט ס"ק לט). אבל אם החולה אינו סוכל, רשאי לבקש ממנו מחילה, וימתין עד שיסיים

ברץ בערב שבת והזיק שפטור, משום שברשות מצוה עבדי, והכא נמי כיון שמצוה לעשות טובה לחבירו, לכן נראה שפטור, וכן ראוי להורות, עכ"ל. וכן משמע קצת מלשון המאירי שאף המזיק בידים, ונתכוון לטובה, פטור בידיו אדם, שכתב ונמצא שאין כאן כוונה להזיק פטור מדיני אדם, יעו"ש. אך בענינו אינו אלא גרמא, והוה מחלוקת הראשונים אם חייב או פטור בדיני שמים, ונראה שבענינו לכו"ע פטור, מפני שהשיפוט צוה שלא כהוגן שלא שילם מס, כיוון שדינא דמלכותא דינא, וכפי שצויה רבי את בניו (פסחים דף ק"ב ע"ב) ואל תברייח עצמך מן המכס, דילמא משכחו לך ושקלי מנך כל דאית לך.

דף נו ע"ב

התעמיד בהמת חבירו

הולך חצבת שבת למקום ציבורי והדביק אנשים, האם חייב לשלם להם דמי שבת

שאלה חולה במחלת חצבת, שהרופאים אמרו לו תדע המחלה מאד מדבקת ואפילו באויר אתה מעביר חיידקים, ולכן אסור לך לצאת מהבית כדי שלא תדביק בוה אנשים, החולה לא שמע לאזהרות הרופאים, וטייל בבתי מדרש, הלך להתפלל בבית הכנסת, וכן הלך לשמח חתנים וכלות, וכתוצאה ממצוות אלו, הדביק הרבה אנשים, שלא היו יכולים לצאת מהבית, והפסידו ימי עבודה, האם חייב לשלם להם את הפסדו?

תשובה לכאורה לא עשה מעשה בגוף הניזוק, ואפילו כרי הויקא אם לא עשה מעשה בגוף הניזוק פטור, דאמרינן בבבא קמא דף כ"ו ע"ב אמר רבה זרק כלי מראש הגג, והוי תחתיו כרים או כסתות, כא אחר וסלקן. או קדם וסלקן פטור, מאי טעמא בעידנא דשרייה פסקי מפסקי גיריה. והרא"ש כתב בשם הר"י שהטעם שהמסלק פטור, משום דהוי גרמא בנוקין, כיון שלא עשה מעשה בגוף דבר הניזוק.

ודנה אמרינן בגמרא בבא קמא דף נו ע"ב המעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו חייב, מעמיד פשיטא, לא צריכא דקם לה באפה. והנה נחלקו הראשונים בטעם חיוב המעמיד, דעת התוס' שחייב משום שן ורגל, ודעת הרשב"א שחייב משום אדם המזיק, ולכאורה קשה בשלמא לדעת התוס'

כיצד הרגל פרק שני בבא קמא

זורה אור השלם
בזרה תחת מקוה פצע
וכח פצע תחת פצע
ובזרה שמת כא כח
וכי נהא איש את עין
בזרו או את עין אמתו
שקתה להפשי ילקח
וכח עינו שמת כא כח
שקתה להפשי ילקח
וכי נהא איש את עין
בזרו או את עין אמתו
שקתה להפשי ילקח

נעוצתו או לא נמכוין נעוצתו מע"ג
ללא נמכוין לשין לא:
בשגגה מבדל דה"ל ידיעה.
משום לה דנצי גלות כתיב
טובא בשגגה דריש לגבי בני מלכ
אע"ג דכתיב ביה בשגגה לא חיישין
להימה לו ידיעה ומהאי טעמא נמי
ממעטינן גריש אלו הן הגולין (מטה
דף ז: ועם ד"ה אלה) אומר מותר
בשגגה לגבי גלות אע"ג דבני שנת
וע"ג כתיב בשגגה ומחייבו אומר
מותר בפרק כלל גדול (שנה דף סח: ועם):
כלל גדול (שנה דף עג.) היינו נמכוין לזרוע שחיס ומלאו ארבע דומיא דנמכוין לחתוך המלוש וחמך את הממוכר דהיינו שסבור
תלוש ומלאו מחובר דאי נמכוין לה וחמך זה היינו מתעסק כדמזכיר בפרק ספק אכל (בכיתוב דף יט:):

תבירא תבר ואמר רבה קורק בלי מראש
הגג ויהיו תחתיו כרים או כסתות בא אחר
וסלקן או קדם וסלקן פטור מאי מעמא
בעידנא דשדייה פסוקי מפסקי גיריה ואמר
רבה זרק תינוק מראש הגג ובא אחר וקבלו
בסיף פלוגתא דר' יהודה בן בתירא ורבנן
ד'התניא יחבורו עשרה בני אדם בעשרה
מקלות בין בבית אחת בין בזה אחר זה כולן
פטורין

זרקן מדכש חפיוו ממר כל נמוק
שמלה תמו פטור שיעקר מחבתו
אינה למלאכה: זרק. צלל הכלי כלי
מראש הגג: פטור. זה שצברו במקל
קודם שצירמה שהי סופה ליצטר: זרק.
מוזק כלים מראש הגג והיו תחתיו
כרים וכסתות כו': פטור. שהי מוסיקמו
אין סופו ליצטר עד שינטלו הכרים
וזו שנטלו הכרים ופילו הזרק
עגמו נעלן פטור דגרמא בניזקין היו:
פטורין

רבינו חננאל (הש"ך)
פטור. והניא הרי שיהו
דבר ופא ואס' לי כחול לי
עני וסימאה כו'. הכיר בה
והשכחה ועמד תפלה. זקין
חייב. ואפי' אונס. לעניין
ד' דברים פטור. כדאמר
לענין גלות חייב. דהא
הוא ליה ידיעה. לענין
שבת פטור. דכל מלאכה
הנעשה שלא במחשבתו
פטור עליה. לענין עבד
הלוואה ד"ש ב"ג ורבנן.
נמכוין לזרוע שחיס וזרק
ד', והזיק חייב. אבל ב'ג
דברים פטור. דהא לא
נמכוין. לענין גלות ואשר
לא צדה פרט למתכוין
(לענין דף יט:)

רבינו חננאל
על אמר מאן הני מיילי
על זוקי פצע תחת פצע
חיובו על השגג כמזכיר
על האונס כדעין. ואקשי
לא מיבעי לי שאע"פ
וזמלם הנוק חייב גם
יה הפצע. ופרקי אם כן
יה לחתור פצע בפצע
דרשינן פצע זה הנוק,
פצע זה הנוק שפצע.
הואיל ולא בחי כן. אלא
חי פצע תחת פצע. שמי
חת צער במקום נזק.
שלא לחייב השגג כמזכיר,
והיא תאמי לו און נזק
ושלם צער אבל נזק ונזק
א. קמ"ל. אמר רבא

פרטא מתכוין לזרוע ב'ו'. לשון ראשון פי' בקונטרס פרט למתכוין לזרוע ב'ו' זרק ארבע ללא היו צלל כי יזיד וטפי הוה ימא
לפרט ללא היו צלל מהא דאיט דלעיל מינה דלפרט כו' ויהי פטור דאמאי אלעטרין לחייב גלות נמכוין
לזרוע שחיס זרק ארבע דלמיהא ק"ד פטור לזרוע ומלאי לא אחיל דפשיטא דשגג פטור ממיתה וי"ל דמבגל דליה דריש
באלו הן הגולין (מכות דף עה: ועם ד"ה אשר) פרט למתכוין לזרוע ב'ו' זה זרק ב'ו' אחר ומהאי קרא הוה פטרינן אפי' נמכוין לזרוע
שחיס זרק ארבע ולפירוש אחרון שפירש בקונטרס שפטור מגלות קשה קלה דנפרק אלו הן הגולין אמר אס בפמע בלא איצה הדפו
פרט לשוגא בלא דליה דריש פרט למתכוין לזרוע ב'ו' זה זרק ב'ו' אחר ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוע שחיס זרק ארבע והשתא
מאשר לא צדה דכתיב גריש ואלה הנשפטים הוה ליה למעוטי הוהא דדמי טפי לפטור כגון נמכוין לזרוע ב'ו' זה שלל נמכוין לזרוע
הנרמל וי"ל משום דהתחיל התנא לדרוש קרא דנלא דליה נקט גרישא נמכוין לזרוע ב'ו' זה דרואה להזכיר הפסוט המילה וא"ת
אמאי אלעטרין באלו הן הגולין שמשגגה לפטור נמכוין להרוג בהמה והרג האדם וי"ל דהתם אלעטרין כגון שהיו בהמה והרג האדם וי"ל
או נמכוין לזרוע שחיס זרק ארבע וי"ל דהתם אלעטרין כגון שהיו בהמה והרג האדם וי"ל דהתם אלעטרין כגון שהיו בהמה והרג האדם וי"ל
פליגי רבי ורבנן בשנשטו הברזל מקחו ומן העץ המשתקע דמר מחייב בהאי זרק ארבע דריש אלו הן הגולין אמאי חייב והא הוה
כמו נמכוין לזרוע שחיס זרק ארבע שנתכוין לצק עגים שלפניו והלך למרחוק: ואמר רבה זרק בלי מראש הגג. רבה
גרסינן דרבא מספקא ליה לעיל (דף ע"ג: א) אי צמר מעיקרא חלונין אי לא וקאמר דנפשוט מרצה שהוה רבו:
קדם וסיקו. פירש רב אלפס דרבה לטעמיה דלית ליה דינא דגרמא גריש הגזל קמא (לענין דף ע"ג: א) ולר"י נראה דהא דגרמא בניזקין
הוא ופטור לכולי עלמא: זרק תינוק מראש ב'ו'. לא דמי להרג טריפה דפטור לכולי עלמא באלו הן הנשרפין (מנחות דף ע"ג: א).
רב

מסורת הש"ס

לעיל מד: ט לעיל
א: כימ לו: א כימ
ט. פט. שטעוטו מה
מרוס לג: ד) גריסין ו
ה) גריסין שלמין ו) גריסין
הא: ו) גריסין שלמין ו) גריסין
ח) מהרי"ט שם מה שמה
הגיס דמלת ספרות י"ל
ספרות: ט) גריסין ספ.

רבינו חננאל
פשיטא כיון דפקוב קיימא
לה ברשותיהו. אמר רב
מתח אמו רב המעמיד
בהמת חבירו על קמת
חבירו חייב. מסרה לרועה
נכנס הרועה תחתיו וכולו.
ואיקלבה ספר בעל הבית
בהמתו לרועה ומסרה
הרועה לברויה. פיר'
כרוזיה רועה תחת ידו
הרועה הגדול מקבל מבני
אדם ויש לו אחרים
תחת ידו שמוכר להן
ויצאין ומרעין אותם
בזרע. וברובא לרועה
כמו רש דוכנא למלאדי
חזיקות. והילתא בריה
היא דכל מאן דמסר
לרועה ארעתא דמסר הוא
לברויה. ולפיכך אין
יכול לטעו אי דעניו

הכונס פרק שני בבא קמא

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושינוי רשות והוה קנייה לכל מיילי:
דקמו לה באפה. שלא משכחה אלא עמדו בפניה לכל זר שלא תלך
אמרה ואלה אלה לקמה לאכול: מעמיה. משמע שאחזה יזרו
ומוליכה לקמה: הדיש. במקל אמרת לן בזהאי דמעמיה ומשום
הכי מחייב: ולמטיס נמי והדישו.
במקל ואשמועינן מתני' דהיכישה
במקל זו היא משיכה: אלא תפסו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
בעלים ומשמעו דינא בעדני שני
והראשון מסתלק: שומר שמשר
לשומר חייב. אפילו צאנסיין דאמר
ליה מספקי את מהימנת לי בשנועה
איכא לא מהימני לי בשנועה שנאכסה
בפ' המפקיד (ב"מ לו:): לנדרויה.
לתלמודו: שומר אבידה. הכניס
אבידת חבירו לזיתו כדכתיב ואקפתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כג:): דלא
עני למיכס רפחא לעניא. דהעוסק
במנוה פטור מן המנוה מובלכתך
בדרךך נפקא לן בנמי סוכה (ד' סה:).
המזירה

למימסר לברויה איכא דאמרי מדרקתני מסרה לרועה ולא קתני מסרה
לאחר ש"מ מאי מסרה לרועה מסר רועה לברויה דאורחיה לרועה למימסר
לברויה אבל לאחר לא לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא לשומר שמשר
לשומר חייב אמרי לא דלמא אורחא דמילתא קתני והוא הדין לאחר: איתמר
לשומר אבידה רבה אמר בשומר חנם דמי רב יוסף אמר 'כש"ש דמי
רבה אמר בשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה רב יוסף אמר בש"ש דמי
'בההיא הנאה דלא בעיית למיתבי ליה ריבתא לעניא הוה כש"ש איכא דמפרשי
הכי רב יוסף אמר בש"ש דמי כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה הלכך בש"ש
דמי (סימן החזירה לעולם השב חייא אמרת שנשר שכר) איתביה רב יוסף לרבה
החזירה

נעוצתו או לא נמכוין נעוצתו מע"ג
ללא נמכוין לשין לא:
בשגגה מבדל דה"ל ידיעה.
משום לה דנצי גלות כתיב
טובא בשגגה דריש לגבי בני מלכ
אע"ג דכתיב ביה בשגגה לא חיישין
להימה לו ידיעה ומהאי טעמא נמי
ממעטינן גריש אלו הן הגולין (מטה
דף ז: ועם ד"ה אלה) אומר מותר
בשגגה לגבי גלות אע"ג דבני שנת
וע"ג כתיב בשגגה ומחייבו אומר
מותר בפרק כלל גדול (שנה דף סח: ועם):
כלל גדול (שנה דף עג.) היינו נמכוין לזרוע שחיס ומלאו ארבע דומיא דנמכוין לחתוך המלוש וחמך את הממוכר דהיינו שסבור
תלוש ומלאו מחובר דאי נמכוין לה וחמך זה היינו מתעסק כדמזכיר בפרק ספק אכל (בכיתוב דף יט:):

הכונס פרק שני בבא קמא

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושינוי רשות והוה קנייה לכל מיילי:
דקמו לה באפה. שלא משכחה אלא עמדו בפניה לכל זר שלא תלך
אמרה ואלה אלה לקמה לאכול: מעמיה. משמע שאחזה יזרו
ומוליכה לקמה: הדיש. במקל אמרת לן בזהאי דמעמיה ומשום
הכי מחייב: ולמטיס נמי והדישו.
במקל ואשמועינן מתני' דהיכישה
במקל זו היא משיכה: אלא תפסו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
בעלים ומשמעו דינא בעדני שני
והראשון מסתלק: שומר שמשר
לשומר חייב. אפילו צאנסיין דאמר
ליה מספקי את מהימנת לי בשנועה
איכא לא מהימני לי בשנועה שנאכסה
בפ' המפקיד (ב"מ לו:): לנדרויה.
לתלמודו: שומר אבידה. הכניס
אבידת חבירו לזיתו כדכתיב ואקפתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כג:): דלא
עני למיכס רפחא לעניא. דהעוסק
במנוה פטור מן המנוה מובלכתך
בדרךך נפקא לן בנמי סוכה (ד' סה:).
המזירה

למימסר לברויה איכא דאמרי מדרקתני מסרה לרועה ולא קתני מסרה
לאחר ש"מ מאי מסרה לרועה מסר רועה לברויה דאורחיה לרועה למימסר
לברויה אבל לאחר לא לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא לשומר שמשר
לשומר חייב אמרי לא דלמא אורחא דמילתא קתני והוא הדין לאחר: איתמר
לשומר אבידה רבה אמר בשומר חנם דמי רב יוסף אמר 'כש"ש דמי
רבה אמר בשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה רב יוסף אמר בש"ש דמי
'בההיא הנאה דלא בעיית למיתבי ליה ריבתא לעניא הוה כש"ש איכא דמפרשי
הכי רב יוסף אמר בש"ש דמי כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה הלכך בש"ש
דמי (סימן החזירה לעולם השב חייא אמרת שנשר שכר) איתביה רב יוסף לרבה
החזירה

נעוצתו או לא נמכוין נעוצתו מע"ג
ללא נמכוין לשין לא:
בשגגה מבדל דה"ל ידיעה.
משום לה דנצי גלות כתיב
טובא בשגגה דריש לגבי בני מלכ
אע"ג דכתיב ביה בשגגה לא חיישין
להימה לו ידיעה ומהאי טעמא נמי
ממעטינן גריש אלו הן הגולין (מטה
דף ז: ועם ד"ה אלה) אומר מותר
בשגגה לגבי גלות אע"ג דבני שנת
וע"ג כתיב בשגגה ומחייבו אומר
מותר בפרק כלל גדול (שנה דף סח: ועם):
כלל גדול (שנה דף עג.) היינו נמכוין לזרוע שחיס ומלאו ארבע דומיא דנמכוין לחתוך המלוש וחמך את הממוכר דהיינו שסבור
תלוש ומלאו מחובר דאי נמכוין לה וחמך זה היינו מתעסק כדמזכיר בפרק ספק אכל (בכיתוב דף יט:):

הכונס פרק שני בבא קמא

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושינוי רשות והוה קנייה לכל מיילי:
דקמו לה באפה. שלא משכחה אלא עמדו בפניה לכל זר שלא תלך
אמרה ואלה אלה לקמה לאכול: מעמיה. משמע שאחזה יזרו
ומוליכה לקמה: הדיש. במקל אמרת לן בזהאי דמעמיה ומשום
הכי מחייב: ולמטיס נמי והדישו.
במקל ואשמועינן מתני' דהיכישה
במקל זו היא משיכה: אלא תפסו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
בעלים ומשמעו דינא בעדני שני
והראשון מסתלק: שומר שמשר
לשומר חייב. אפילו צאנסיין דאמר
ליה מספקי את מהימנת לי בשנועה
איכא לא מהימני לי בשנועה שנאכסה
בפ' המפקיד (ב"מ לו:): לנדרויה.
לתלמודו: שומר אבידה. הכניס
אבידת חבירו לזיתו כדכתיב ואקפתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כג:): דלא
עני למיכס רפחא לעניא. דהעוסק
במנוה פטור מן המנוה מובלכתך
בדרךך נפקא לן בנמי סוכה (ד' סה:).
המזירה

למימסר לברויה איכא דאמרי מדרקתני מסרה לרועה ולא קתני מסרה
לאחר ש"מ מאי מסרה לרועה מסר רועה לברויה דאורחיה לרועה למימסר
לברויה אבל לאחר לא לימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא לשומר שמשר
לשומר חייב אמרי לא דלמא אורחא דמילתא קתני והוא הדין לאחר: איתמר
לשומר אבידה רבה אמר בשומר חנם דמי רב יוסף אמר 'כש"ש דמי
רבה אמר בשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה רב יוסף אמר בש"ש דמי
'בההיא הנאה דלא בעיית למיתבי ליה ריבתא לעניא הוה כש"ש איכא דמפרשי
הכי רב יוסף אמר בש"ש דמי כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה הלכך בש"ש
דמי (סימן החזירה לעולם השב חייא אמרת שנשר שכר) איתביה רב יוסף לרבה
החזירה

נעוצתו או לא נמכוין נעוצתו מע"ג
ללא נמכוין לשין לא:
בשגגה מבדל דה"ל ידיעה.
משום לה דנצי גלות כתיב
טובא בשגגה דריש לגבי בני מלכ
אע"ג דכתיב ביה בשגגה לא חיישין
להימה לו ידיעה ומהאי טעמא נמי
ממעטינן גריש אלו הן הגולין (מטה
דף ז: ועם ד"ה אלה) אומר מותר
בשגגה לגבי גלות אע"ג דבני שנת
וע"ג כתיב בשגגה ומחייבו אומר
מותר בפרק כלל גדול (שנה דף סח: ועם):
כלל גדול (שנה דף עג.) היינו נמכוין לזרוע שחיס ומלאו ארבע דומיא דנמכוין לחתוך המלוש וחמך את הממוכר דהיינו שסבור
תלוש ומלאו מחובר דאי נמכוין לה וחמך זה היינו מתעסק כדמזכיר בפרק ספק אכל (בכיתוב דף יט:):

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושינוי רשות והוה קנייה לכל מיילי:
דקמו לה באפה. שלא משכחה אלא עמדו בפניה לכל זר שלא תלך
אמרה ואלה אלה לקמה לאכול: מעמיה. משמע שאחזה יזרו
ומוליכה לקמה: הדיש. במקל אמרת לן בזהאי דמעמיה ומשום
הכי מחייב: ולמטיס נמי והדישו.
במקל ואשמועינן מתני' דהיכישה
במקל זו היא משיכה: אלא תפסו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
בעלים ומשמעו דינא בעדני שני
והראשון מסתלק: שומר שמשר
לשומר חייב. אפילו צאנסיין דאמר
ליה מספקי את מהימנת לי בשנועה
איכא לא מהימני לי בשנועה שנאכסה
בפ' המפקיד (ב"מ לו:): לנדרויה.
לתלמודו: שומר אבידה. הכניס
אבידת חבירו לזיתו כדכתיב ואקפתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כג:): דלא
עני למיכס רפחא לעניא. דהעוסק
במנוה פטור מן המנוה מובלכתך
בדרךך נפקא לן בנמי סוכה (ד' סה:).
המזירה

הכונס פרק שני בבא קמא

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושינוי רשות והוה קנייה לכל מיילי:
דקמו לה באפה. שלא משכחה אלא עמדו בפניה לכל זר שלא תלך
אמרה ואלה אלה לקמה לאכול: מעמיה. משמע שאחזה יזרו
ומוליכה לקמה: הדיש. במקל אמרת לן בזהאי דמעמיה ומשום
הכי מחייב: ולמטיס נמי והדישו.
במקל ואשמועינן מתני' דהיכישה
במקל זו היא משיכה: אלא תפסו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
בעלים ומשמעו דינא בעדני שני
והראשון מסתלק: שומר שמשר
לשומר חייב. אפילו צאנסיין דאמר
ליה מספקי את מהימנת לי בשנועה
איכא לא מהימני לי בשנועה שנאכסה
בפ' המפקיד (ב"מ לו:): לנדרויה.
לתלמודו: שומר אבידה. הכניס
אבידת חבירו לזיתו כדכתיב ואקפתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כג:): דלא
עני למיכס רפחא לעניא. דהעוסק
במנוה פטור מן המנוה מובלכתך
בדרךך נפקא לן בנמי סוכה (ד' סה:).
המזירה

כיון דאפקוד. איכא משיכה ושינוי רשות והוה קנייה לכל מיילי:
דקמו לה באפה. שלא משכחה אלא עמדו בפניה לכל זר שלא תלך
אמרה ואלה אלה לקמה לאכול: מעמיה. משמע שאחזה יזרו
ומוליכה לקמה: הדיש. במקל אמרת לן בזהאי דמעמיה ומשום
הכי מחייב: ולמטיס נמי והדישו.
במקל ואשמועינן מתני' דהיכישה
במקל זו היא משיכה: אלא תפסו
דשומר. והכי משמע מסרה שומר
לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי
בעלים ומשמעו דינא בעדני שני
והראשון מסתלק: שומר שמשר
לשומר חייב. אפילו צאנסיין דאמר
ליה מספקי את מהימנת לי בשנועה
איכא לא מהימני לי בשנועה שנאכסה
בפ' המפקיד (ב"מ לו:): לנדרויה.
לתלמודו: שומר אבידה. הכניס
אבידת חבירו לזיתו כדכתיב ואקפתו
אל תוך ביתך וגו' (דברים כג:): דלא
עני למיכס רפחא לעניא. דהעוסק
במנוה פטור מן המנוה מובלכתך
בדרךך נפקא לן בנמי סוכה (ד' סה:).
המזירה

45

ואי כוון ילפיק לכו מזכור ואש היו דיון כמפקיר וקויו אחר שהייתן
 במקום התורף וכמשיב לטיל, אבל השחא דכתיבוכו רחמנא הומעטו
 שאין חייבין עליהן משום מזיק אלא בשעת שכן ממונו, וכ"כ אין
 כ"כ דלא מפטר בעלים כשפקירין אלא בנזקא בלתי אחרת הפקירה,
 איכ לאו הוה שחקי מינה בגמ' ובפוסקים, ועוד הוה אמר י"ג צ'
 דנגח ואח"כ הפקיר נמי פטור, ואי אמרת דבעלים חייב על החיובק
 לאחר שהפקיר איכ נגח ואח"כ הפקיר לא שייך למפטר שברי גס
 הפקר בכלל חיובו, ואף אם הפקיר לאחר שזלחא בלתי אחרת,
 מכל מקום נגח ואח"כ הפקיר לא שייך למפטר, כיון דאילו
 פשע צב עבשו ג"כ חייב על נזקיה, ואולי י"ל דהפקר גרע עמי
 מבהמת חצרו, ומיכו עדיין דברי מצואר במתני דקתני רישא
 פטורא ליסטים וילחא והזיקה פטור ולא קתני שהליסטים חייבין,
 ובשצא נכורות דין חיוב הליסטים הני הולואה, ועוד דאמר בירר
 דהולואה לאצדא פטורין, אלמא שאין רחובן חייב על נזקי בהמת
 שמעון אף שהולואה וכשיב בפקר פנים, וכבר הסכים הר"מ בהשואב
 על ראי' זו, והשיב דליסטים שאני שאין כונתו שחזיק אבל זה
 שפקר בגדר פניה כדי שחזיק חייב בנזקה, ואינו מוכן וכי בכוונה
 תליא מלתא אם הוא לא הויק ובהמתו לא הויקא למה ישלם, ואי
 כונתו משום דיוקא דגרמי, הלא א"ל כונה לזיקא דגם מראה דינר
 ומנאל רע חייב, ולמה לא יחייב הליסטים, וגם לא מלינו שיכא
 חייב צב משום גרמי דאיכ' שו"ר דברי ר' נמי חייב משום גרמי
 בהולואה בעלים והניחה בלא שמועה, וגם לישנא דברי ר' לא משמע
 משום גרמי, שו"ר שאפשר לפרש דברי הר"מ משום גרמי שהרי
 רגיל לבנותו בשם נזק, ולי הר"מ פ"ו מהי חייב משמע דוקא בכוונה
 לזיקא, וכ"כ בגר"א סי' תי"ח סי"ק י"ט דעת הר"מ, ומראה דינר
 קאסיק עמי דסמך עליו וגם אי אפשר לזכר אם שגג או הזיד,
 ועי' לק סי' ס"ב, [שו"ר ש"כ צבגריא ש"ז סק"ח] ולי"ע
 [וגר"א דאין דברי הר"מ אלא בקמה לפני בגדר והלכה והאכלה,
 אבל אם אכלה לאחר זמן וכשיב ליומא אחרת אין הפורן חייב,
 ודוקא כשלא ידעו בעלים, אכן אם ידעו בעלים, עליהם לטלק,
 ואחרי שדברי הר"מ חידוש הוא, כמו דלא לוסף עליהן].

ד' ב' תודיה ואימא, וי"ל דמיידי צכה שני כו', דצריכה זיל ל"ע
 דנראה דהא דצבי מיימא דמיס יכא אב, היינו משום
 דהכח על מים יש לו זורה מיוחדת הבא ע"י המכה, והיזק זורה
 זו יכא אב מיוחד ויכא חייב על הכלים ופטור דברי ר', ואיירי בלא
 שמר מימיו ושפטו והמיס והיול כשורו ולא עפה בלתי, ואשיב
 דאי לא כתיב הוה ילפיקן לי מאש וצור, כתיב להלכתו כדאמר
 ויכלבו כי שדית צור ציינו אחיה כולבו ולמה כתיב להלכותיה,
 ואם אין המים שמו אפשר שפטור אף אם לקח ממקום המשומר
 וביהן דברי ר' ואלו לענין שו"ר, דדוקא מעמיד בהמה ע"ג קמה
 חצירו חייב ואשיב דהולואה ממקום המשומר למקום חורף פטור
 וכמשיב לטיל [ועי' סק"ז], ואפשר שיכ"י לו דין צור ואש דאם
 לקח אבן ממקום משומר ובינה במקום התורף חייב וכמשיב סי'
 צ' סי' ק"ט, ואמנם פותח בהצא צכה שני כיון שלא נגע בדבר
 המחיק הוה גרמא בעלמא, אם לא שהמים שלו, ואולי כונה חו'
 ג"כ במים שלו.

שם איכ' בתר דנחו כו' כגון פותחין ביצותיהן כו' הוי"א דאלטריין
 לכותבו לחייב כלים כו', ל"ע למד לא יתה' לכו בשלא ברשות
 ולחייב כלים ולפטור דברי ר'.

ז' ג"ז ב' המעמיד בהמת חצרו ע"ג קמת חצרו חייב, נראה
 דאפי' פשע בעלים ולא שמרה מ"מ חייב המעמיד
 דפסיק לי המעמיד גירא דבעלים חרק גירא דילי, והנה למאי
 דמפרש הולואה ליסטים ליסטים חייבין, היינו דקמה בלתי ר"ל
 דעדיין לא משכו להחייב משום גזלן וכמו שפרש"י דהא בנמשכו קשיא
 ליה פשיעא, מוכח דלא כהר"מ דדעתו שחלק ותזיק חייב אשיב
 שלא בעמיד רק פק' גדר בפניה דהא במתני קתני הולואה ומקו'
 לב' בקמה בלתי וכיון דאיירי בנזקא שחזיק למד לי קמה בלתי
 ליתני פק' גדר הפורן חייב, שברי הכא נמי א"ל רק הולאה כדי
 שחזיק וא"ל קמה בלתי.

דין מעמיד פה הרשע"א, הוצא צבי סי' ש"ד, דכוו' אדם
 המחיק ונראה דר"ל דכוו' אש כמו אש למ"ד משום חילוי, ואפי'
 למ"ד אשו משום ממונו הלא חשיב בהלכות צנזרו [ואשיב דלמא
 ה' צ' ויכלבו כי שדית צור צדיהו אחיה כולבו ומסיק שו"ר לפוטק
 דברי ר' אינו ר"ל דאחיה מאש דחילוי דאיכ' ודאי לא שייך לפוטק
 דברי ר' כמו דלא שייך לפוטקו צנזרון וכדפריך כ"ג א' עמון בלתי
 דפטרה רחמנא ביכי מש"ל, אלא ר"ל מאש דממונא וכמשיב לק'
 סי' צ"ב סק"ז], אבל דעת חו' בסוגיו דחייבו משום שן ופטור דברי ר',
 ואשיב דהלכות שן לא אמרה תורה אלא בממונו ולא בנזקיה ולא
 בהולואה בהמת חצרו, מעמיד שאני ונלמד מעמיד בק"ר מצעלים
 דלא שמרו והוא בכלל חיוב שן, ונראה דאף לדעת חו' פטור
 הבעלים בזמן דליתא מעמיד אף בפשע ולא שמר וכמשיב לטיל,
 ונראה דאפי' נודע לבעלים אינו חייב לסלקה, [ואשיב דעת
 חו' כ"ע א' דהמניה אצו על חצרו דברי ר' ונודע נבעים חייבין
 הבעלים אם לא סלקו וכמשיב סי' ד' סק"ב, שא"כ דבשני ג"כ
 הוצו משום שפעה צור אבל בהיזק עדיין לא הותחל, אבל הלא
 המעמיד חשיב כחזון צב בהיזק, ואפשר דבז' חזון בהיזק
 למקום התורף אין המולוא מתחייב רק במעמיד דבז' חזון בהיזק
 חייב המעמיד ולכלך אף בידעו הבעלים פטורין] ואין נפקותא אם
 המעמיד בהמת חצרו או בהמת הפקר או בהמת הקדש אף לדעת
 חו' דחייבו משום שן, וכן בעלים שהמעמיד והפקיר ואח"כ אכלה חייב,
 וכן אם הפקירה קדם העמדה דיון אין כאן פטור של דנגח ואח"כ
 הפקיר, [לא מלינו צבדיא אי צשייר יק' שו"ר נגח ואח"כ הפקיר,
 אבל אין מקום לחלק בין קמן לשו"ר צבדי].

שם יגמ' הכישה אמרה ק', המ"מ פ"ד מהי י"מ ה"ג פי'
 דוקא כתיבה, אבל קמה בלתי חשיב גרמא, אבל הלי"מ
 דעת הר"א פי' דאפי' הכישה קאמר וכשיב קמה בלתי.

ומבראר דרש"א דדוקא בבעמדה על הפירות ממש חייב משום
 אדם המחיק אבל קירבה אלא הפירות פטורה דברי ר',
 והאי בעמדה נראה דהיינו שהפירות מקרצין לה כדרך הקירוב
 בשעה שנותנין לפניה מנוחה, וכתיבה דלמא דחשיב כמעמדה אינו
 ר"ל דכלך אחריה וכתיבה עד שעמדה על הקמה ממש דאיכ' היינו
 מעמידה דמ"ל מוליכה בלתי רמ"ל ומליכה במקל, אלא הכישה
 מרחוק ואין דרכה אלא על הקמה, ואפשר דבז' מורה הרשע"א
 לתר דחייב משום שו"ר והיינו דפריך מעמיד פשיעא דהיינו אדם
 ולא שן ומשני דכתיבה ואז חייב במכיש משום שן, וכן למאי דלמא
 דקמה בלתי ג"כ החייב משום שן, אבל בלי המ"מ והשו"ע סי'
 ש"ד משמע דגם מכיש חייב משום אדם המחיק, ונראה דאם צב
 נתיב דעתה על הקמה וללא מעמיד בינה אובלת, אין כאן עוד
 דין מעמיד אפי' הולוכה בלתי רמ"ל, ועי' סי' צ' סק"י.

ח' נראה דפרטור ליסטים או הולואה ליסטים ע"מ לאצדא,
 ונודע לבעלים ויכ"י לו להציאה לביטוי ולשמרה ולא
 שמרה חייב, וכדלמא כ"ד צ' דהמסכה כלבו של חצרו בחצרו חייב
 בעל הכלב, אשיב דהמסכה גרם את ההיזק, וכן בקמה לב' בלתי
 ונודע לבעלים ויכ"י לי פנאי לסלקה ולא סילקה חייב, וכדון
 משעה, לדעת הפוסקים דזה שקס בלתי פטור, ולא דמי לנתקל שני
 ברשטון [לק' סי' ד'] דאיו חייב על נזקי ממונו לדעת רמב"ן
 משום שהראשון עשהו אשיב דאין הראשון חייב על ממונו דשני
 ומשום דחשיב צור שפעה צור, ומ"מ השני מפטר בכך, דהתם
 חשיב ראשון אדם, שברי בשכך בפשיעא חייב משום אדם המחיק
 על כלים דשני, אלא כשנתקל דכוו' אדם ומחייבין לי' על שלא
 עמד אין חייבו משום אדם אלא משום צור, מ"מ מעורר צו כה
 אדם למפטר שני כמו שנטל אדם כליו והניחן דברי ר', אבל הלא
 כיון דשני רק גרמא לא מפטר ראשון, איכ' אין דברי רמב"ן אלא
 לענין צור, דכל שלא נעשו צור אין שם מזיק עליו ולא שייך לחייבו
 בשמירת צורו, אבל הלא לעולם חייב בשמירת שורו, וכל שנודע לו
 שאינו שמור חייב לשמרו, ומיכו במעמיד שמתחייב בנזקיו אשיב
 נודע לבעלים אינו חייב בנזקיו כיון שהשני חייב וכמשיב לק' סי' ד'
 סק"ב בדלול.

* א"ת, כמדומה דצ"ל סק"א.
 כתבו

א) כתבו חו' סכ' למטה ו'
 אינו חילוי, וכן הביאו
 וסימנו ואש נמי שלל
 ופי' מהרש"א דהא ד'
 לענין מיתה היינו צו
 עיקר אש חשבינן כה
 וברי פריך שם עמון
 משום חילוי, אלא נראה
 סמך בלתי, ואפשר ז'
 [כ"ז אינו וכמשיב ס'
 צב כל הסוגיות דל'
 דקיי"ל אשו משום חל'
 דרומ' לא חשיב חילוי,
 ובפילין, ויחא נמי דמי
 [ואשיב דרוח שפא'
 י"ט צ' וברי"מ פ"ד
 בהמדות על משקל א'
 הוב' הרוח להולין הו'
 לישני צ"ק כ"ג א' דה'
 דה' הו' בכלל מאי'
 דעשה אש נתחייב בשם'
 שיכולה להלך ע"י ו'
 בשמירתה דהו"ל לגד'
 במצינו למדין דכו'
 ופטור על'
 או שפול כו', דברים'
 כמנויות מ"מ אין כה'
 איירי הא דהדלוק צו'
 בתר כ"ב צ' דאפי' חו'
 כותל ופול והו"ל לגו'
 הצירו כיון דהדלקה'
 לא מקרי מדליק בשל'
 מצואר דבשל חצירו

ז' להאמר ויחא כל'
 שו"ר א'
 חילוי לא שייך למפט'
 רחמנא ביכי מש"ל,
 וצור אלא כו' אדם'
 קורב בהבמה א"כ ה'
 חו' אפי' במעמיד על'
 אלא כיון דלבהמה צו'
 מאש דממונו, אבל אי'
 כרש"א דכוו' חילוי
 דהא השיך צו' את ה'

צ' כ"ג א' איכ'
 סי'
 כלו חילוי אף שכו'
 ולא מחייבין לי' מ'
 נמי כלו לו חילוי אפי'
 גחלתו ונטל כלב ל'
 משום חילוי אות לי' נ'
 לי' לריך לפרש דהיך'
 דמיד משום חילוי לי'
 דאות לי' משום חיל'

נמצינו למידין דכל שבה כרוח אח"כ חיצו משום ממונו
 ופטור על הטמון, וכשי"כ בלא שימר גחלתו ונטלה כלב
 או שפלה כנר, דברים שנתחדשו אחר שהדליק אף שהמאורעות כן
 נמנעות מי"מ אין כאן משום חזיו אלא משום ממונא, ונראה דכזה
 חזיוי הא דהדליק בשל חצרו כגון שבה רוח מזויי אח"כ, [וכי"כ
 בתו כ"כ ב' דלפי חרש השיב כרו"מ מי"מ לא הוי חזיו] דאי כהיה
 כותל ופלה וכו"ל לגודרה ולא גדר לכאורה לא מקרי מדליק בשל
 חצרו כיון דהדלקה ראשונה לא חייבתו אלא מה שאינו גודר זה
 לא מקרי מדליק בשל חצרו וז"ע בזה, [שו"ר במלחמות ס"פ כהונם
 מצויר דבשל חצירו נמי חייבי גדר וכי"כ ב' כטור סי'
 ת"ח ס"ח].

א) כתבו תר סוכדרין ע"ז א' ד"כ סוף, דזק למעלה וזר
 למטה וכרג את האדם פטור, דחשיב כח כחו, חז
 אינו חזיו, וכן הביאו במקום שסוף חמה לצוא לא מקרי חזיו,
 וסיימו ואש נמי שלא המיתה אלא ברוח מזויי פטור ממיתה,
 ופי' מהרש"א דהא דמבואר ב"ק כ"ב א' דאש משום חזיו אף
 לענין מיתה היינו כהולך האש בלא רוח, ולא נראה כן, דכרי
 עוקר אש חשבינן כח אחר מעורב בו, ודאש זה פליגי ר"י ור"ל,
 וכרי פריך שם עמון דאש היכי מש"ל, אלמא בכל אש סבר ר"י
 משום חזיו, אלא נראה כונתם ברו"מ שבה אח"כ דומיה לזק
 חמה בלוא, ואפשר דל"ל בלשון חזיו ברוח מזויי [שבאה] כו',
 [כ"ז חזיו וכמשי"כ סק"ז], ונראה עיקר כתיובתם בתרא דמתושל
 דזה כל הכוונות דלא יתכן דמב"א ר"פ אזלי דלא כהלכתא
 דקו"ל אש משום חזיו, ולפי"ז אבנו סו"מ שהניח בראש גגו ונפלו
 ברו"מ לא חשיב חזיו, כל שלא נפלו חוץ אלא חזק הרוח אח"כ
 וספילן, ויחא נמי דנפלה סכין ברו"מ לא מקרי כח לענין שחיבה,
 ודאש"ג ברוח שבה לפרקים מקרי חזיו מזויי וכמשי"כ תו' ב"ק
 י"ט ב' ובר"מ פ"ד מה' נ"מ וצמ"ת שם, מי"מ גם ר"מ חזיו
 נחמדות על משקל אחד ולא מקרי חזיו אלא דבשעה שמצטיר כבר
 ס"ב הרוח להזיך האש ויש בזהו להזיק מה שבזקן] וא"ת א"כ
 לנשי ב"ק כ"ג א' דאש משום ממונו היינו בלא הרוח אח"כ, וי"ל
 דזה הוי בכלל מאי דמשני דכו"ל לגודרה ולא גדרה ור"ל דיון
 דעשה אש נחמדות שמימחה וחייב כשלא שמה, וכ"כ בכהונה במקום
 שכולה להלך ע"י ר"מ אש"ג דבשעת ליתא לרוח כבר פשע
 בשמירה דכו"ל לגדור צדקה, ר"ל שלא להניח במקום הסוף.

פתחי סרק ג חושן

ז: אין לחייב על כח כחו שהוא תולדה לתולדה. ובחזו"א ב"ק סימן ב כתב בדעת
 התוס' הג"ל דדאי בעלמא ס"ל כח כחו ככחו. ומ"ש התוס' בדאדיי אדויי הוי כח כחו ופטור, היינו עפ"י
 דבריהם בסנהדרין (דף עז ע"א ד"ה סוף חמה) שכתבו, ואש נמי שלא המיתה אלא ברוח מצויה פטור
 ממיתה, אלא דלענין ממון חייב נזק שלם, ולא דמי לח"י צדורות אע"ג דכח כחו הוא, דהא אשו נמי חייב
 משום ממונו, ע"כ (ועי' להלן בדין כח ירידה מ"ש בשם המהרש"א לפרש דברי התוס' ובמ"ש שם), ופירש
 החזו"א דבריהם דר"ל באש שלא המיתה בעזרת רוח מצויה לבדה, אלא שקדם לה עוד סיוע אחר פטור
 ממיתה, כגון שזרק את האש למקום אחד ומשם הביאה הרוח לשרוף את האדם, מיקרי כח שני, כיון
 שבשעה שיצאה מידו עדיין לא התחיל כח הרוח עד שהגיע האש למקומו, וב' כוחות אלו אין מצטרפין זה
 עם זה להקרא אשו משום חציו, אלא אש זה הוי אש דממונו, וסיימו ולא דמי לכח כחו דצדורות דחשיב
 ככחו, דלא דמי אש לכח כחו, דהתם בהתיב בקעת על הכלי ונשכר והותו ממנו על כלי אחר, גם כח השני
 מכחו הוא, אבל אש לאו מכחו קאזיל, אלא שגם רוח מצויה שבאה אחרי מעשה האדם מתייחס אחריו
 חשיב כחציו, וכל זה כשמתחיל הרוח בסילוק ידיו ממש, אבל כשכחו מוסר לכח אחר (ואינו מפעיל)
 מודה ר' יוחנן דאש זה משום ממונו היכי דכלו חציו, וה"ל כלו חציו, ולכן בכלל דאדיי אדויי פטור על כל
 הגריש, כיון שעל הגדיש הוי כח שני, שבאדם ככה"ג הוי אש דממונו, בכהמה פטור לגמרי, דהאי אש לאו
 ממונו דבעל כלב הוא, עיי"ש. ונראה להוסיף ביאור בדברי החזו"א, שעיקר חייב אשו משום חציו הוא
 שבשעה ובמקום שהתחיל מעשה האש עומדים כבר גם שאר הכחות המסייעים לאש מוכנים לפעולה,
 והיינו כשהדליק אש במקומו ובאה רוח מצויה שכבר מצויה עתה והולכתה, אמרינן שגם הרוח הוא חציו
 של האש (נראה שאף להמהרש"א שכתב שאינו חייב אלא כשיכול להמית בלא רוח מצויה, סובר החזו"א
 שאם הרוח מצויה כבר מצויה עתה, חייב, וכמו שכתב שם בתחלת הסימן, ואע"פ ששם נראה שחולק על
 המהרש"א, נראה שחזר בו מכך), משא"כ אם בתחלת מעשיו דאש עדיין לא היה הכח האחר יכול לפעול,
 אע"פ שמכחו הגיע למצב שיכול לפעול, שוב אין זה חציו, ולכן אם זרק את האש למקום שיש שם רוח
 מצויה, ובמקומו אין רוח מצויה, פטור מדין חציו, שהרי אנו צריכים שיהיו חציו קיימים במקום זריקתו,
 שהוא תחלת מעשיו אשו, ובהו נתכוונו התוס' לתרץ בהך דסוף חמה לבא, וכן בזק למעלה ונפלה לתחת
 דאינו חייב משום חציו, שבשעת מעשיו לא היה קיים כח הירידה ולא היה יכול לפעול, ואין כוונת התוס'
 כאן דדמי לכח כחו, דכח כחו לא מיקרי אלא כשהכח הראשון מפעיל הכח השני כגון הדיא דצדורות, אלא
 כוונתם שאין זה כח חציו, והוי כעין כח שני, ולפי"ז באבנו סכינו ומשאו ג"כ אם היה רוח מצויה קיימת
 בשעה שהניחם חייב משום חציו, ומ"מ בכל אופן חייב מדין אש דממונו, וכן בזק אבן למעלה ונפלה
 לתחת חייב עכ"פ משום ממונו, אבל בהניח האבן ליפול, נראה שמודה החזו"א בדעת התוס' שחייב
 משום חציו, שהרי מיד עם סילוק ידיו כבר מוכן כח המשיכה למטה לפעול, וה"ל כחציו ממש, ועי"מ"ש
 בזה להלן. ומ"ש החזו"א בביאור דברי התוס' שהזכירו כח כחו דהוי ככח שני, נראה שלא נתכוין לכח
 שני דבידקא דמיא, שהרי בגמרא שם אמרו גרמא בעלמא הוא, ולדברי החזו"א שבכח שני יש חיוב אש
 דממונו, אין זה גרמא, ומה שאינו חייב מדין אש דממונו בכח שני דבידקא דמיא, כבר כתבתי לעיל
 שאפשר דלא שייך לחייב משום אש, אף לא מדין אש דממונו, אלא כשעושה מעשה בגוף האש, או אפילו
 במקרב הדבר אצל האש, אבל בהסרת מונע כהדיא דבידקא דמיא, אם אין שם כחו, לא שייך ג' דין אש
 דממונו. וכל האמור לעיל בענין כח כחו הוא כח של אדם שמפעיל כח חזש הכח הראשון הפסיק
 פעולתו, וכ"ש כשהכח הראשון עדיין ממשיך לפעול ולהפעיל את הכח השני, ולכאורה אין לזה כל קשר
 למה שנאמר לעיל בהגדרת כח ראשון וכח שני, אלא שמ"מ כמה אחרונים השוו דין כח כחו לדין כח שני,
 ויש שכללו גם כחות אחרים בדין כח כחו, וכמו שיתבאר להלן. ועל פי האמור נראה שהיורה כדור בכלי
 יריה, אע"פ שהפעולה הראשונה של לחיצה על ההדק היא פעולת שחרור קפיץ דרוך, וכח זה מפעיל כח
 אחר המצית ניצוץ ומבעיר את חומר הבעירה שבתרמיל, ומתוך לחץ החום נפלט הכדור, והרי יש כאן

ובפרק ב' לענין שבת

- א. האם סגירת המעגל שבשלט עצמו מחייבת.
- ב. האם שייך לדון בהנ"ל משום כח כחו וכו'.
- ג. האם ההפעלה בעזרת גלים הוי כזורה ורוח מסייעתו.
- ד. האם הפעלת מכשירים ע"י שלט דינה כהפעלתם במתג רגיל.

מננה השלט-רחוק - מנוא Rem. te - control

מערכות שלט רגילות משתמשות או בגלי רדיו או באור אינפרא אדום, גלי הרדיו שימושיים בעיקר במערכות לטווח ארוך או במקומות בהם יש להתכגר על מכשולים כגון קירות דלתות וכו', השלט באור אינפרא אדום הוא השימושי ביותר בצידוד ביתי ומשרדי. בנוגע לדינא אין נפק"מ בסוגי הגלים, וכן בנידונינו ה"ה גם כשהמשרד עובר ברצף של גלים.

מערכת זו מורכבת מ"משרד" והיינו השלט שבידי אדם שממנו יוצא גל האינפרא-אדום, מצד שני המקלט שנמצא במכשיר המופעל וכו פוטו-טרנזיסטור הקולט את הגל ומעבירו לממסר המוצא ששם הוא מתורגם לפקודת מיתוג הפעלה,

המשרד מופעל ע"י סוללה שאליו צמוד כרטיס המשרד שבו הקוד המועבר באמצעות הגל, במקלט נמצא כרטיס המקלט שהוא בעצם חלק שני מכרטיס המשרד ובנוי על אותו קוד, בלחיצה על מתג המשרד יוצא גל האינפרא-אדום ונושא עמו את הקוד כך שהגל מעביר את הקוד מהמשרד למקלט זהו אות ההפעלה. (התיאור נלקח מחוברת הנדסה של חברת "ולקטור" יצרני שלט רחוק לסוגיהם).

דהוי חיצוי ומתחייב משום אדם המזיק על כל שרשרת הכוחות המופעלים כתוצאה מכך, אולם בהפעלת ה"שלט" אין הדבר כן, והטעם, דכל חץ שביד האדם כשמשחררו נשלמה צורת- המזיק והאדם מתחייב על

גלי האינפרא-אדום אינם בגדר חיצוי אלא הולדת מזיק במקום אחר
 א. גלי האינפרא-אדום אם נידון בהם כסגירת מעגל חשמלי הרי פשיטא לן

Remote control

by [Chris Woodford](#). Last updated: December 12, 2019.

The way we love our remote controls, you'd think our living rooms were the size of Texas! It's an awfully long way to go, isn't it, to change the [television](#) channel or pump up the volume on the stereo? Remote controls are a perfect indulgence for couch potatoes everywhere—but have you ever stopped to wonder how they work? How come your TV remote doesn't trigger the video? Why do you have to point it directly at the TV? And when you aim your remote at a neighbor's house, does their TV channel change too? Let's take a closer look at the mysteries of remote control!

How remote controls use infrared beams

The first thing you notice about a remote control unit is that it has no wires, so it has to send signals to whatever it's operating using [electromagnetic waves](#). [Light](#), [X rays](#), [radio](#) waves, and [microwaves](#) are all examples of electromagnetic waves: vibrating packets of [electrical](#) and magnetic energy that travel through the air at the speed of light. Most remote controls send signals using [infrared radiation](#) (which is a kind of invisible red light that hot objects give off and [halogen hobs](#) use to cook with), though some use radio waves instead.

If you look at the top of your remote control unit, you'll see there's a small plastic [light-emitting diode](#) (LED) where the infrared radiation comes out. Now take a look at your TV or video. Somewhere on the front, there's a very small infrared light detector. When you press the remote control, a beam of infrared radiation travels from the remote to your TV at the speed of light and the detector picks it up.

Human eyes can't detect infrared, so even if you press the buttons on your remote and stare at the LED you won't see anything happening. Some animals, including rattlesnakes, *can* detect infrared. Rattlesnakes have tiny infrared detectors buried in pits near their eyes, which work a bit like the infrared detectors on your TV. By homing in on infrared heat, snakes can locate prey at night when there's no ordinary light to see by. What would happen if you pointed a TV remote control at a snake and pressed the buttons? Maybe it would think you were a mouse and slither over to eat you. It's unlikely you could control a rattlesnake with a TV remote—and we don't recommend you try!

Remote control codes

It's no good the remote control just sending out a burst of random infrared. Clearly if your remote control has 20 or more buttons on it, it must have a way of sending out at least this many signals—each one different enough for your TV to be able to decode and understand it. When you press one of the buttons, the remote generates a systematic series of on/off infrared pulses that signal a **binary code** (a way of representing any kind of information using only zeros and ones, which [computers](#) use). So a short pulse of infrared could signal a 1 and no pulse could signal a 0. Sending many infrared pulses, one after another, allows your remote to send whole strings of zeros and ones. One code (maybe it's 101101) might mean "volume up", while another (perhaps 11110111) could mean "mute sound."

As well as sending out pulses that tell the TV what you want it to do, the remote also sends a short code that identifies the product you're trying to control (for example, a specific make and model of TV). That ensures your remote operates only the TV, not the video, and not any other TVs that happen to be nearby. Generally, this means each remote control unit can operate only one appliance made by only one manufacturer. Of course if you could discover the codes that different TVs and videos understand, you could build a remote control that operated any appliance. This is how **universal remotes** work. They let you control any TV or video and, instead of sending out only signals specific to one brand of equipment, they can send out codes that any make or model can understand. One inventor has even gone so far as to develop a remote called TV-B-Gone that systematically sends out a "switch TV off" signal using every possible manufacturer's code. It's designed to allow TV haters to switch off annoying TVs covertly as they wander through shopping malls and department stores!

(51)

How Remote Controls Work BY [JULIA LAYTON](#)

Infrared Remote Controls: The Process

Sony TV remotes use a space-coding method in which the length of the spaces between pulses of light represent a one or a zero.

Pushing a button on a remote control sets in motion a series of events that causes the controlled device to carry out a command. The process works something like this:

1. You push the "volume up" **button** on your remote control, causing it to touch the **contact** beneath it and complete the "volume up" circuit on the circuit board. The integrated circuit detects this.
2. The **integrated circuit** sends the binary "volume up" command to the LED at the front of the remote.
3. The **LED** sends out a series of light pulses that corresponds to the binary "volume up" command.

One example of remote-control codes is the Sony Control-S protocol, which is used for Sony TVs and includes the following 7-bit binary commands (source: [ARRLWeb](#)):

Channel Up = 001 0001

Channel Down = 001 0001

Power On = 001 0101

Power Off = 010 1111

Volume Up = 001 0010

Volume Down = 001 0011

The remote signal includes more than the command for "volume up," though. It carries several chunks of information to the receiving device, including:

- a "start" command
- the command code for "volume up"
- the device address (so the TV knows the data is intended for it)
- a "stop" command (triggered when you release the "volume up" button)

So when you press the "volume up" button on a Sony TV remote, it sends out a series of pulses that looks something like this:

When the infrared receiver on the TV picks up the signal from the remote and verifies from the address code that it's supposed to carry out this command, it converts the light pulses back into the electrical signal for 001 0010. It then passes this signal to the microprocessor, which goes about increasing the volume. The "stop" command tells the microprocessor it can stop increasing the volume.

Infrared remote controls work well enough to have stuck around for 25 years, but they do have some limitations related to the nature of infrared light. First, infrared remotes have a range of only about **30 feet** (10 meters), and they require **line-of-sight**. This means the infrared signal won't transmit through walls or around corners -- you need a straight line to the device you're trying to control. Also, infrared light is so ubiquitous that **interference** can be a problem with IR remotes. Just a few everyday infrared-light sources include [sunlight](#), [fluorescent bulbs](#) and the human body. To avoid interference caused by other sources of infrared light, the infrared receiver on a TV only responds to a particular wavelength of infrared light, usually 980 nanometers. There are filters on the receiver that block out light at other wavelengths. Still, sunlight can confuse the receiver because it contains infrared light at the 980-nm wavelength. To address this issue, the light from an IR remote control is typically modulated to a frequency not present in sunlight, and the receiver only responds to 980-nm light modulated to that frequency. The system doesn't work perfectly, but it does cut down a great deal on interference.

While infrared remotes are the dominant technology in home-theater applications, there are other niche-specific remotes that work on radio waves instead of light waves. If you have a garage-door opener, for instance, you have an RF remote.

Radio Remote Controls

Radio-frequency (RF) remote controls are very common. [Garage-door openers](#), [car-alarm fobs](#) and [radio-controlled toys](#) have always used [radio](#) remotes, and the technology is starting to show up in other applications, too. They're still pretty rare in home-theater devices (with the exception of RF extenders, which we'll discuss on the next page), but you will find RF remotes controlling certain [satellite-TV receivers](#) and high-end stereo systems. You'll also find Bluetooth-based remotes that control [laptops](#) and [smartphones](#). (See [How Bluetooth Works](#) to learn about this radio technology.)

Instead of sending out light signals, an RF remote transmits radio waves that correspond to the binary command for the button you're pushing. A radio receiver on the controlled device receives the signal and decodes it. The problem with RF remotes is the sheer number of radio signals flying through the air at any given time. [Cell phones](#), walkie-talkies, [WiFi](#) setups and cordless phones are all transmitting radio signals at varying frequencies. RF remotes address the interference issue by transmitting at specific radio frequencies and by embedding digital address codes in the radio signal. This lets the radio receiver on the intended device know when to respond to the signal and when to ignore it.

הקודים הוא מפעיל מזיק במקום אחר, יש לדון בזה טובא אי אדם הגורם בהכרח מזיק שיזיק לחברו במקום אחר מתחייב משום אדם המזיק.

ביצר יתכן אדם המזיק ללא עשיית מעשה כלל, פלונתת ר"מ וראב"ד

ב. ונקדים לבאר שאדם המזיק יתכן שמתחייב אף ללא היוזק כלל אלא שגורם שבהכרח יבוא ההיזק, והוא, דשנינו ב"ק נו: "המעמיד בהמת חברו על קמת חברו חייב, מעמיד פשיטא לא צריכא דקם לה באפה". ובכוונת הגמרא קם לה באפה אפשר לפרש בשני אופנים או דע"י כן קנאה בכונה לגזלה ומתחייב על היוזקה דקיימא לה ברשות הגזולן לכל מילי או שלא נתכוון לגזלה אלא שמתחייב מדין מזיק בעצם העמדתה על קמת חברו, ע"י שקם לה באפה, וכיש"ש פירש לדעת תוספות שפירש בד"ה לסטים "לגזולה מיירי", דה"נ בתירוץ קמא דקם לה באפה איירי בכונת גזילה וקנה כמו במשיכה, אולם ברע"א חלק עליו ופירש דאף לתוספות בקם לה באפה הכוונה מדין מזיק בלבד.

ופסק הרמב"ם בפ"ד מהל' נזקי ממון ה"ג וז"ל "המעמיד בהמת חברו על גבי קמתו של חברו המעמיד חייב לשלם מה שהיזק, וכן אם הכישה עד שהלכה לקמת חברו והיזקה זה שהכישה חייב, ע"כ, והשיג עליו הראב"ד וז"ל "א"א וכ"ש קם לה באפה" ע"כ, וכונתו לחלוק על הרמב"ם שלא הזכיר קם לה באפה מטעם שסובר שבוזה ל"ה מזיק אלא אדרבה דבקם לה באפה יותר מקרי מזיק מבהכישה.

פעולת שחרור המזיק מידיו, וכמש"כ בירמ"ה סנהדרין ע"ז: בהסברו על הסרת המונע בבדיקא דמיא וז"ל: "כיון דמתמת מעשה דיליה קאזלי ככחו דמי דהא גיריה כי קאזלי לאו מתמת כוחו קאזלי אלא מתמת דשביק ליתרה של קשת ואזלי גירי ממילא ומחייב עליהו ה"נ לא שנא" ע"כ.

משא"כ הגלים המופעלים ע"י ה"שלט" אינם בגדר מזיק לכשנאמר ששיחרר מזיק מוכן מידו, כגן היוצא מתחת הפטיש או כרקתא דאזלי מכוחו. וכמו"כ אינו בגדר מזיק אצור בכח שמשחרר בהסרת המונע כבדיקא דמיא. שהרי לא הגל הוא המזיק, אלא הם גורמים בהכרח הפעלת מזיק במקום אחר, והשולח הגל הוא כעין משסה.

ויש להסתייע בזה מדברי החזו"א ב"ק סימן ב' ס' א' שכתב דכל אש לא מקרי חיצוי אלא אם בשעה שמבעיר כבר היה הרוח להוליך האש ויש בכחו להזיק מה שהזיק. אבל בא הרוח אח"כ אינו חייב רק משום ממונו. ועיין בפתחי חושן ח"ה פ"ג עמ' נ"ח שביאר הדברים שעיקר חיוב אשו משום חיצוי הוא שבשעה ובמקום שהתחיל מעשה האש עומדים כבר שאר הכחות המסייעים לאש מוכנים לפעולה. משא"כ אם בתחילת מעשיו דאש עדיין לא היה הכח האחר יכול לפעול, אע"פ שמכחו הגיע למצב שיכול לפעול שוב אין זה חיצוי, ולכן אם זרק את האש למקום שישסוהו שם רוח מצויה ובמקומו אין רוח מצויה פטור מדין חיצוי שהרי אנו צריכים שיהיו חיצוי קיימים במקום זריקתו, ע"כ. וכיון שבמעשה שילוח